

במסכת שקלים

תוכן הענינים

סימן א בדיני החייבין במחצית השקל והחייבין בקלבון.....א

סימן ב בפרק שני ובדיני המעילה ובכל עניני הפרק.....כא

סימן ג בסדר תרומת הלשכה, ובדברים הנעשים מהם.....מה

סימן א

נאמר אלא כשגורם מכשול ברור ולא בחשש שלא ימסרנו יפה יפה, ואמנם מצינו בגמ' מנחות שם שהקשו לב"ב דכי מייתי נמי חוטא הוא דקא מעייל חולין לעזרה, היינו כשאינו מוסרם לציבור כלל, אבל כהן ששוקל דב"ב שמוסרם לציבור א"צ עדות שאינו חוטא, ועוד דלר' יוסי ב"מ קי"ח א' דלא חייש שלא ימסרם יפה יפה לא משמע דזוהי עדותו של ב"ב, וגם לשון הגמ' משמע שזוהי שאלה נוספת ולא זוהי עיקר עדותו, דא"כ הול"ל ומ"ט אינו חוטא, [ואמנם רש"י פי' שם דזוהי עדותו, היינו לשיטתו דאלוים נמי קאי], ויש לפרש דקמ"ל שאין לחוש בזה משום מנחת כהן וכטעמי' דריב"ז, וא"ת פשיטא כיון דמסר להו לציבור לאו מנחת כהן היא, וי"ל דמ"מ יש לו זכות מסוימת בהקדשתו, ואף דצריך למסרן יפה יפה שגם זכות מקדיש יהא לציבור, וכמש"פ אאמו"ר שליט"א ב"מ שם וכתובות ס"י דף ק"ו ב' משמ"י דמין זללה"ה, [ועי' להלן בזה], מ"מ הי' מקום לאסור לכה"פ מדרבנן, כיון דנקטינן דמה"ט פטרתו תורה, א"נ אף מדאורייתא איצטריך לאשמועינן דאע"פ שנשאר להם קצת זכות מ"מ זה אינו אסור, ובאמת ביומא ל"ה ב' מבואר דאע"פ שמסרה לציבור אינו עובר בה עבודת ציבור, וש"מ שיש לו זכות ואין רצון הציבור לאבד זכותו, [ולכא' היינו ביוהכ"פ דוקא, ועי' יומא ל"ז א' בידות הכלים, אלא דהתם הציבור לא רצו לעשותן של זהב וכן במתני' שם דמוסיף יותר מל' מנה שמביאין הציבור, מאחר שהביאו כפי רצונם אין להם להקפיד על התוספת].

ולפ"ז נראה דעיקר פלוגתתם בסברא דלב"ב אין לחייב הכהנים בשקלים בלא רא", דכיון שלא מצינו בתורה אלא העובר על

א. פ"א ד"ג מתני' אר"י העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל כו' א"ל ריב"ז כו', רש"י ותו' במנחות כ"א ב' פי' דלב"ב אף לויים פטורין, ע"פ מה שאמרו בגמ' דמ"ד כל דעבר על פקודיא מסייע לב"ב, אבל הרמב"ן בפ' כי תשא כתב דלויים חייבין לדברי הכל ולא נחלקו אלא בכהנים, [ועתו' שבועות י"ד א' ד"ה דלא, דמוכח מדבריהם דלב"ב לא נתמעטו לויים, (ועי"ש בריטב"א גרסא אחרת), דאל"כ במה נתכפרו הלויים דלא מיקרו בית אהרן], וכ"ה פשטות הדברים דלא נחלקו בדבר הידוע שכל הלויים שוקלין, שהרי לריב"ז רק הכהנים לא שקלו, ואם לב"ב אף לויים פטורין ומ"מ שקלו, א"כ הדבר מפורסם ואינו מאורע להעיד עליו שאם הכהן שוקל אינו חוטא, ועוד דאם בעינן דעבר על פקודיא א"כ אף גרים ועבדים משוחררין פטורין לב"ב (והרי היו עמהם גרים במדבר ונתמעטו ממצות שקלים), וכן פחות מבן כ', ולא משמע שהוצרכנו בכל הני לעדותו של ב"ב, ובמנחות כ"א ב' מפרשינן הא דתנן על המלח ועל העצים שהיו הכהנים נאותין מהם כב"ב, ואם איתא הול"ל נמי לויים וגרים ועבדים משוחררין, [שו"ר ביפ"ע שפי' דעבר על פיקודיא שחטאו בעגל, ולפ"ז יצאו רק לויים, וגרסת פסיקתא על סכומיא, עי' ילקוט, אבל רש"י ותו' לא פי' כן], ועוד דאם איתא דדרשת הכהנים פוטרת אף את הלויים הי' ראוי שלא ימשכנו את הלויים, מיהו אכתי צריך יישוב היכי מימעטי כהנים טפי מלויים מקרא דעל הפקודים.

ויש' לעי' מהי עיקר עדותו של ב"ב, מ"ט ס"ד שיהא חוטא, אם מטעמי' דריב"ז דהול"ל כמנחת כהנים או משום דחיישינן שלא ימסרנו יפה יפה, ולכאורה נראה דלשון חוטא לא

הפקודים, ומצינו שדין הכהנים בקרבנם שונה משל ישראל, אין לכללם במצות שקלים בלא ראי' אבל לויים וגרים שאין סברא לחלק ביניהם הרי הם בכלל ישראל, [ועי' להלן דאפשר דחיובן מדרבנן] ואפשר דמקרא דמנחת כהן לחוד קים להו למעוטינהו אף בלא רמז דעובר על הפקודים, וריב"ז סבר דאין זה ענין למנחת כהנים ויש להשוות כל ישראל בכפרת הקרבנות, דבלא ראי' אין להוציא הכהנים מן הכלל, שהרי אין המצוה הזו מפורשת להדיא, דפשטי' דקרא בתרומת אדנים, אלא שנרמזה גם תרומת המזבח כמו שנרמזה כאן תרומת המשכן, וגם בפרשת תרומה נרמזו כולן אע"פ שעיקרה בתרומת המשכן, והלום ראיתי באדרת אליהו שכ' דמצוה זו הללמ"מ ומרומז בפסוקים במ"ש חז"ל, ודרשא דרבא ערכין ד' א' מיושבת יותר אם זה מקרא, דנהי דאשכחן דקאי קרא אהלכתא אבל מיעוטא בהיקש כה"ג צ"ע אם מצינו, ולע"כ, וכן מקרא דחדש בחדשו מיושב טפי דאקרא קאי, [וזהו שאמרו כל העובר על הים, ור"ל דבמה שנרמזו כאן תרומת המזבח אין מתפרש כל העובר כפשוטו, ובזית רענן נתקשה בזה, ויתכן דה"ק כל העובר בים עם הפקודים או על בסמוך, שו"ר שכ"כ בשטמ"ק שם בשם תו"ח, מיהו דרשא דזה יתנו אפשר דדרשא גמורה היא שהרי הלשון אומר דרשני דהול"ל כל העובר וגו' יתנו מחצית השקל, ומה"ט דרשו שהראהו מטבע של אש, (וצ"ע למה הראהו, ושמא לומר שיעשה מטבע כזה, ושאינו נפדה בשו"כ, או שהראהו סודו, שו"ר להלן בירו' דר"מ היא ויליף מזה חיוב קלבון, שו"ר בתו' מנחות כ"ט א' ד"ה ג' ובשטמ"ק שם), וקאמר ריב"ז דמרמזו שתרומה זו יתנו י"ב שבטים, ולא רק העובר על הפקודים כפשטיה דקרא, וע"כ אתא לרבוויי כהנים ולוים לכלל ישראל לא איצטריך, [וכפי' התו"ט דתרומה ראשונה למזבח, וכן הוכיח מכאן בס' תק"ח, אבל שם פי' דתרומה שני' למשכן, שלא הוזכר שם

שיעור כמות, וטעמו נראה לפי שלא רצה לחלק פסוק אחד לשנים, אבל אאמו"ר שליט"א פי' דתרומה אחרונה למשכן, ומיושב בזה שלא הוזכר שם בן כ', ואין קושיא לחלק קרא בתרא, כיון דשילוש התרומות בשני המקומות רק באו לגלות דמרומז כאן גם תרומת המזבח, אבל פשטא דקראי בתרומת המשכן ואדנים בלבד], ואמנם לויים יש לקיים מסברא וכי איצטריך קרא לכהנים, דהמקור להוציא כהנים הוא מפני שלא ניתנה המצוה בסתם לכל ישראל, ואתי זה לאפוקי מזה.

ואם נימא דנשים ועבדים וקטנים ששקלו אינם מוסרין אותן לציבור, ע"כ דכהנים שאני דאסור להם לשקול, והיינו משום דהו"ל מנחת כהנים, מיהו לפ"ז נוכל לומר דתיקנו מדרבנן לחייב את הלויים והגרים, (אבל למסור לציבור לא יתכן שיחייבום מדרבנן), אבל מדאוריתא אף הם פטורין, ואפשר דמהא דאימעטו גוים משקלים יש ללמוד דלויים וגרים יש להם לחייב עצמם או דחייבין ממש), ורק כהנים לא מחייבין משום דהו"ל מנחת כהנים, ועי' לק' סק"ב דכ"ג עיקר דלב"ב לויים וגרים פטורין מדאוריתא וחייבין מדרבנן.

בתו' יומא ל"ה ב' ד"ה ניחוש הקשו מ"ט לא חיישינן שלא ימסרם יפה יפה לרבנן דר"י דחיישי להכי כדאמרינן ב"מ קי"ח א', ועמל"מ פ"ג מה' שקלים שהאריך בזה, [שו"ר בתו"ט ותורע"א פ"ג מ"א עי"ש], ולכאורה נראה דכשנותן מעות ללשכה יודע שאין יחס מיוחד למעותיו והקרבנות ילקחו מן הלשכה כדיני הלשכה בלי שקלו, ורק כשנותן דבר מסוים סבור בדעתו שיש לו עדיפות בד"ז, ולכן לא הוזכר בגמ' חשש זה אלא בספחי שביעית ובבגדי כהונה דמיירי בבגד מסוים שמביא משלו, [וניחא בזה הא דמוסיף משלו יותר מל' מנה דבזה פשיטא שמוסר יפה יפה], וכן בר"ה ז' א' קמ"ל דאף כשאין מעות מתרומה חדשה ולוקחין הקרבנות ממעותיו של

מחויב דאורייתא עי' להלן], הדבר פשוט שהרי לא נמנו הנשים, אבל כיון דמצינו שגרים חייבין אע"פ שלא נמנו, צריך ראי' למעט נשים, ובמאירי כתב דהו"ל מ"ע שהו"ג וצ"ע מ"ט, דהא ודאי אע"פ שלא הביאו בא' בניסן צריך להביא כל השנה, ועי' ר"ה ז' א', ולכאורה נראה דסברא היא דכיון שאין להם ממון אינם בכלל המצוה, ואף דמעשה ידי' לבעלה מדרבנן, מ"מ סתמא דמילתא הכל רשות בעלה כדאמרו קדושין ל"א ב' שרשות אחרים עליה, ועי"ש בתו'.

ולפ"ז יש להוכיח ממצות תרומת המשכן דאע"פ שלא נצטוו בה הנשים מ"מ אם נתנו מקבלין מידן, והיינו בלא מסירה לציבור, דנדרבת הנשים למשכן כנדרבת האנשים, והתם נמי כתיב דבר אל בניי, מאת כל איש, וכתיב התם גם בגדי כהונה וכלי שרת דבעינן משל ציבור כמ"ש אאמור"ר שליט"א בכתובות ס"י לדף ק"ו ב' מ עי"ש.

שם גמ' אין ממשכנין את הקטנים הא לתבוע תובעין כו' ולמשכן אין ממשכנין אע"פ שהביא ב"ש, הגר"א הגיה דאין ממשכנין פחות מבן כ', משמע דעתו ז"ל דמדאורייתא א"צ להביא פחות מבן כ', ונהי דחייבו מדרבנן מבן י"ג מ"מ לא החמירו בתקנתם למשכנו, וכן נקט בתק"ח, [שו"ר בבהגר"א או"ח סי' תרצ"ד שכ' דהירו' מיירי בששקל כבר פ"א], וכנראה זו דעת הראשונים שנקטו שיעור בן כ', עי' פי' הרא"ש ובחינוך וברע"ב ועוד, וכ"פ הרמ"א באו"ח סי' תרצ"ד ועי"ש במ"א, [מיהו דברי הרמ"א צע"ק דמ"מ הי' לו לחייב מבן י"ג], אבל מדברי הרמב"ן נראה דמבן י"ג חייב מדאורייתא, וכתב שם שכ"מ במס' שקלים וכונתו לגמ' זו, ולפ"ז יש לפרש דאין ממשכנין מפני שאין דעתו שלימה כדאמרינן גיטין ס"ה א' ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים, אבל חייב מדאורייתא מבן י"ג, וה"נ מסתברא דחייב הקרבנות מוטל

היחיד או הבהמה עצמה שהקדישה היחיד, ובכה"ג בעינן מסירה יפה יפה כיון שמרגיש בעלותו בד"ז יותר מן הציבור.

ובזה מיושב החילוק בין ספיחי שביעית לבגדי כהונה וקרבנות, דכיון שאין להקדש אפשרות להביא עומר אחר הרי הוא מרגיש יתרון בשלו, משא"כ בבגדי כהונה וקרבנות שיכולין ליקח ממקו"א, ומש"ה מודו רבנן בהני דמוסרין יפה יפה, ובירו' פ"ג ה"א הקשו מעצים ובגדי כהונה ומשני דאתיא כר"י או דשאני מכשירי קרבן מקרבן עצמו, והתם נמי הקושיא מפני שמשתמשין בעצים אלו דוקא כדאמר התם, וכן בכתונת לבנה, ולכאורה החילוק דאין נותן דעתו שישאר בבעלותו אלא בקרבן עצמו.

במ"מ שם הקשה דאפי' לא ימסרנו יפה יפה בלבד כשר כיון דהו"ל דברים שלב, ומרן זללה"ה באו"ח סי' קכ"ו ס"ק ל"ד ובמנחות סמ"ב ס"ק כ"ד תירץ דבק"צ בעינן שזכות מקדיש ג"כ יהא לציבור, וחיישינן שלא ידקדקו שיאמר שנותנו לציבור עם זכות ההקדשה, ולפ"ז הי' ראוי לחוש כן גם בשאר דוכתי כיון שאין החשש במסירתו בשלימות אלא דלא ידע לאקנויי, ואפשר דזכות מקדיש אינו נותן בלב שלם שהרי רוצה זכות זו שהוא שהוא המקדיש, וזה יתכן בשני פנים או דלא ניחא לן בנתינה שלא בלב שלם אף אם הקרבן כשר משום דהו"ל דברים שבלב, או דבמקום שאינו נותן דעתו שיהא ההקדש לזכותו הרי הוא מבטל זכותו לגמרי להקדש, משא"כ בספיחי שביעית דליכא דכותיהו וגם טרחתו מרובה ויש לו בהן זיקה מיוחדת טפי מנתינת מעות בעלמא, בזה יש לחוש שיקדיש משלו לציבור, ולא יועיל שיחזור ויפרש אחר שכבר קדשו משלו.

ב. **שם** במשנה אבל לא נשים ועבדים וקטנים, פי' הרע"ב דכתיב איש כפר נפשו, ולשיטתו שמיעט פחות מבן כ', [עכ"פ

על כל ישראל מבין י"ג ככל המצות, וכ"ד הרמב"ם.

ולאמור ה' נראה דלגרסא דידן שלא הוזכר שיעור בן כ', באמת אין הדבר תלוי בבן כ', אלא כל אחד לפי שכלו, כמ"ש בשו"ע חו"מ סי' רל"ה ס"ח דלענין מכירת קרקעות אזלינן בתר דעתו של כל אחד לפי מה שיודע בטיב מו"מ, וזהו שסתמו הדברים במשנה ובגמ' כיון דלאו כללא הוא ותלוי במה דנפיק משם קטן.

מיהו אכתי לא נתיישב אם איתא דחייב מדאורייתא למה לא ימשכנוהו ב"ד לקיים מצותו, והרי הדבר פשוט דממשכנין אותו על עולה ושלמים וערכין שנתחייב בהם, ולמה נוציא מצות שקלים מן הכלל, ולמה הוצרכו לתקן לשנות מצוה זו הרי אין הדבר חמור כ"כ ואינו מצוי שנצטרך לתקן בזה דאין ממשכנין, [ואפשר מפני שזוהי מצוה כללית ומצוי הדבר בנערים שאינן שוקלין וקבעו שלא יתעסקו עמהם במשכנונות], ולכאור' מיושב יותר דמדאורייתא לא מיחייב בפחות מבין כ' כדכתיב כל העובר על הפקודים והיינו מבין כ', [ועי' ילקוט בשם פסיקתא כל העובר על הפקודים בימה של עץ היתה נתונה בעזרה לא ה' עובר לפני ה' הימנה אלא מבין כ' שנה ומעלה ר"י אומר כל דעבר בימא יתן ור"י אמר כל דעבר על סכומיא יתן, וזהו הסבר אחר דלאו כל דעבר בים סוף אלא הבימה, ולפ"ז תרוייהו מודו דבעינן מבין כ' ופלוגתתם רק לענין כהנים ולויים, כדאמרינן בגמ' דמר מסייע לב"ב ומר לריב"ז], אבל מדרבנן חייבום מבין י"ג ותובעין אותם אבל לא ממשכנין, וזהו שסתם התנא בלשון קטנים כיון ששיעור בן כ' מוזכר בתורה ומתפרש קטנים מהשיעור שנוכר בפסוק.

והנה הדבר פשוט שא"א לחייב פחות מבין כ' לשקול אא"כ נותנין לו זכות בקרבנות ככל הציבור, אבל אם צריך למסור

לציבור מהיכי תיתי נחייבנו בכך, ונמצא מבואר בזה דאף מי שלא חייבתו תורה בשקלים יכול להשתתף עם הציבור בקרבנם, וכן יש ללמוד מדתנן כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק, וא"א לחייבו להמשיך לשקול אא"כ מקיים בזה מצות שקלים לקטנים, ולא אם תורם לטובת הציבור, ובתוספתא תניא דאפוטרופוס ששוקל עבור היתומים חייב בקלבון, וש"מ דדין שקלים גמורים יש לזה, ולכא"פ מיירי קודם בן עשרים, [ואולי אף קודם י"ג אם התחיל אביו לשקול על ידו, עי' רע"ב בזה, אבל אין נראה דהא קתני השוקל ע"י קטן פטור, ובפשוטו אף בשנה שניה הרי הוא פטור].

ודאתאן עלה אפשר דבאמת לבן בוכרי אף לויים וגרים פטורין מדאורייתא [ומיושב בזה טפי הא דמרבה ריב"ז מזה יתנו דלא כב"ב דקאי ריבויא אף אלוים], אלא שחייבום מדרבנן כמו שחייבו פחות מבין כ', ואף ממשכנין אותם, ורק כהנים לא חייבו כיון שא"א להקנות להם חלק בקרבנות ציבור משום דהו"ל מנחת כהן, וכבר נתבאר ד"ז בסק"א אלא שנתחדש לן השתא דלענין בן כ' כו"ע מוקמי קרא כדכתיב, וא"כ ראוי לפרש לב"ב כל העובר על הפקודים כפשוטו, (וריב"ז חידש דהאי קרא רק לענין בן כ' נאמר, וכמ"ש מהפסיקתא, ומדרשא דגמ' ערכין ד' א' מנחות כ"א ב' נראה דדרשא גמורה היא, וע"כ דהאי קרא הוא, ולית לן לאפוקיה לגמרי ממשמעוטי, וכעת ראיתי פי' נדמ"ח ע"ש תלמיד הרשב"ש שכ' דלב"ב רק כהנים נתמעטו משום מנחת כהן, ותנא דממעט מכל העובר ס"ל דאף לויים נתמעטו וג' מחלוקת בדבר).

ולפ"ז יש לפרש מ"ש במנחות כ"א ב' דלב"ב כיון דלכתחלה לא מיחייב לאתויי כי מייתי נמי חוטא הוא דקא מעייל חולין לעזרה, דה"ק כיון דכהנים לא חייבום חכמים משום דהו"ל מנחת כהן, א"כ כשמביא מדעתו

ג"כ אין מקנים לו חלק בקרבנות ולא נתקדש שקלו כיון שנותנו לזכות בחלקו עם הציבור, אבל מאותם שחייבום מדרבנן לא קשה מידי דשפיר זוכים בחלק מהקרבנות ככל הציבור, והי' פשוט לגמ' ממ"ש דאינו חוטא דלא חשיב שמקיים מצות שקלים, דע"ז אין נופל לשון אינו חוטא אלא מקבלין ממנו או תע"ב, ולשון אינו חוטא משמע דאע"פ שאינה מצות שקלים אינו חוטא, וע"ז הקשו דחוטא משום דהו"ל חולין, ותיצרו דלאו מצוה ידי' היא דמסר להו לציבור, נוכעת ראיתי בספר אאמו"ר שליט"א דס"ל שאין לחדש חיוב מדרבנן בקטנים פחות מבן כ' וע"כ דמדאוריתא חייבין, אלא שאין ממשכנין וכמו שצדדנו לעיל, וצ"ע].

ג. שם ה"ד במשנה אע"פ שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אבל אם שקלו מקבלים מידם, פי' הרע"ב שצריכין למסור לציבור כדאמרינן בכהנים לבן בוכרי, וכבר כתב בשעה"מ דמסתימת הרמב"ם נראה שא"צ למסור לציבור, ולהרע"ב לשיטתי' דפחות מבן כ' פטור מדאוריתא הרי מצינו דמבן י"ג נותן ואינו מוסר לציבור, וכמו שהוכחנו לעיל דלא יתכן לתבוע כשאין מקנים לו חלק בקרבנות ככל ישראל בני כ', וכן קשה ממ"ש הרע"ב דמשהתחיל אביו לשקול על ידו חייב אפי' מת האב וזה לא יתכן שיתחייב לנדב לציבור, וגם מעיקר הא דאביו חייב לשקול על ידו עד שיגדיל מוכח ששקילתו עבור הקטן ולא לציבור, וכ"נ מלשון המשנה דאע"פ שאמרו אין ממשכנין כו' דמשמע ששקילתן מדעתן כמו שהיא אם היו ממשכנין, דאל"כ הרי זו שאין ממשכנין אף אין מקבלין מידן, אלא שמקבלין מידן מתנה לציבור, וכן מדויק הלשון דגבי כהנים קאמר אינו חוטא ולא קאמר מקבלין ממנו, כיון שאין שקילתו בכלל מצות שקלים עבורו, אבל אם הי' מקיים בזה מצוה כנשים ועבדים לא הו"מ למימר עלי' אינו חוטא, וכ"נ מהא

דלא חששו שלא ימסרום הנשים והקטנים יפה יפה כדחיישנין בשומרי ספיחין לק' פ"ד ה"א, וכ"נ מהא דתירמו הנשים במשכן אע"פ שלא נתחייבו, וכ"נ מדמרבין גרים מקרא דאדם כי יקריב, וצ"ע אי קאי אקרבנות ציבור, דא"כ הרי מוכח בקרא שיכול לחייב עצמו, [דלכאורה לענין עולה לא איצטריך לרביא גר, דלא גרע מגוי, ולא הזכירו דלענין סמיכה קאמר, ובהאי קרא כתיב קרבנכם לריבויה ק"צ עי"ש], ולפמש"כ סק"ב דלב"ב לויים וגרים פטורין מדאוריתא, ודאי דמתני' מתפרשא שממשכנין אותם להתחייב ככל ישראל, וכ"נ פשטות הגמ' במנחות שם שהקשו רק בל"ב היכי מייתו כהנים ולא הקשו לכו"ע, [ואם מ"ש בירו' הוא מותיב לן דנדבת יחיד היא פירושו כקו' גמ' דידן, מוכח כן מדלא מקשי לכו"ע], וכן יש להוכיח מדמוקמינן מתני' דערכין שם ד' א' כב"ב ואיצטריך לאשמועינן דכהנים מעריכין אע"פ שאינם שוקלין, ומ"ט לא מוקמינן לה ככו"ע ונקט להו משום נשים ועבדים שאינם שוקלין, אבל כיון שנשים יכולות לחייב עצמן עדיפי מכהנים, מיהו י"ל דקשיא לן למה הוזכרו כהנים במשנה.

ובבר' כתב אאמו"ר שליט"א עד"ז, והוסיף להוכיח מקושת הקצה"ח סי' רל"ה הובא בתורע"א דקטנים אינם יכולים להקנות לציבור דמיקנא קנו אקנויי לא מקנו, אבל אם זוכים לעצמם חלק בקרבנות ציבור נחא, וכן הוכיח מדאיצטריך לאשמועינן דהשוקל ע"י נשים ועבדים וקטנים פטור מקלבון, וש"מ דחשיב בדין שקלים דאם מנדב לציבור א"א לחייבו כלום, וביותר יש להוכיח ממ"ש בתוספתא דהאפוסטרופסין השוקלין לקטנים חייבין בקלבון, וכן הוכיח מדקתני דנכרי וכו' אין מקבלין מידם, ובפשוטו יש לפרש דהיינו כשאינם מוסרין אותן לציבור, דע"ז קאי הלאו דמיד בן נכר לא תקריבו, כמ"ש במנח"ח בסוף הספר ע"ד הרמב"ן דלא מסתבר שיהא לאו כשמוסרין לציבור דאין הקרבן מיד בן

לשקול על ידו, כיון שאפי' אביו ששקל א"צ לחזור ולשקול, אבל כהנת ששקלה מקבלין מידה כיון שמנחתה נאכלת.

הא דמקבלין מקטנים שלא הביאו ב"ש מתפרש אפי' לא הגיעו לעונת נדרים, דכיון שנותנין השקל סגי בעונת פעוטות, ורק באמירה לחוד בעינן עונת נדרים, אבל יש מקום לבע"ד לומר דמסירה לציבור דינה כהקדש בפה, ובכה"ג יכול הקטן למסור לציבור כיון שאינו מקנה להם אלא מקדיש באופן שכל זכות ההקדשה לציבור, אבל סתמות הגמ' דכל הקטנים בכלל, שו"ר כ"כ בשם הגרע"א ז"ל בתשו' ח"ג סי'.

ד. **שם** ה"ג במשנה וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק, פ"א אפי' קטן פחות מעונת הפעוטות, אבל מבן י"ג עד בן כ' נפיק מרשות אב, כדאמרין בגמ' דתובעין אותו, ובפשוטו נראה שאין ממשכנין את האב ע"ז, שהרי הקטן לא נתחייב במצוה, אלא דכיון שהתחיל אביו לשתפו בכפרת הציבור, כשמפסיק מראה כאילו אינו צריך כפרה, וזה עלול גם להזכיר עונותיו, ולכן חייבוהו שלא להפסיק, אבל לחדש בזה חיוב גמור למשכנו לא מסתבר כ"כ, אבל בפ"י ריבב"ן הנדפס עה"ג וכן במאירי כתבו דממשכנין, [ובפ"י הנדמ"ח לתלמיד רשב"ש פ"י שזוהי בעיא בירו' ומסיק דאין ממשכנין, וכ"כ בפ"י הנדמ"ח ע"ש רבי' משולם], וכנראה טעמם מדנקט"י הכא באמצע דיני ממשכנין, ולא תנייה במתני' דלקמן גבי שקילת רשות דנשים ועבדים וקטנים, אבל אין בזה הכרע, וגם י"ל דבמתני' דלקמן ה"י מתפרש בעונת הפעוטות דוקא, דומיא דקטן השוקל, אבל כאן מתפרש אפי' קטן בן יומו, ומתפרש שוב אינו פוסק על האב ולא על הבן, (וקטן ששקל מרצונו אין עליו חיוב שלא להפסיק שא"א לחייב את הקטן, אבל הטעם דשייך באב שייך בבן עצמו ג"כ).

נכר, [ועי"ש שדקדק מדברי הרע"ב הללו דאף במוסרם יש לאסור אבל לאו ליכא], ודכוותה מנשים ועבדים וקטנים מקבלין, ובאמת מעיקר הא דאיצטריך קרא שלא לקבל מיד בן נכר מוכח שישראל אע"פ שהוא פטור יכול לחייב עצמו ולשקול, ויזכה בקרבנות כמו ששייך שיזכה הגוי, אלא דיש לדחות דהלאו במוסרן לציבור ג"כ כלשון תו' מנחו ע"ג ב' והסמ"ג ל"ת שיי"ד ולכן איצטריך לאשמוענין דמנשים מקבלין, אבל אאמו"ר שליט"א פ"י כונת תו' והסמ"ג שמסרום לציבור ככל שוקלי השקלים, ולאפוקי שלא נשאר נדבת יחיד לגמרי, דהיינו שנותן השקל לכפרת הציבור שהרי הוא אין לו חלק בו, אבל זכות מקדיש נשאר לו, [וצ"ע בזה אם דעת תו' שבמסירה לציבור מוסר להם גם הזכות מקדיש, דאם דעתם דסגי במסירה לכפרת הציבור נוחא הלאו דגוי אף במסר, וכן חידושא דנשים ואינן כיון שזכות מקדיש כח גמור הוא, כמש"כ אאמו"ר שליט"א מנחות ס"י סק"ב לענין זכות אכילה למקדיש, ועי' תמורה ב' ב' בגוי שהקדיש לכפרת ישראל לענין תמורה, ובערכין י"ז א' לענין עני שהקדיש לכפרת עשיר, מיהו מהא דסגי בכהנים שמוסרין לישראל יש להוכיח שאין להם זכות מקדיש, דאם זכות האכילה למקדיש הו"ל תו מנחת כהן, ועמש"כ מרן זללה"ה במנחות סמ"ב ס"ק כ"ד, ובספר אאמו"ר שליט"א כתובות ס"י לדף ק"ו ב', בעיקר ענין מסירה לציבור, ועי' לק' סק"ה דכל ענין השקלים הוא להיות בדין מקדיש, ולפ"ז ע"כ למסור גם זכות זון, ועוד ראי' מקטן שהגדיל אחר ניסן אם נימא דלכה"פ קודם שנתרמה תרומה שלישית צריך לשקול, והרי אם שקל בקטנותו א"צ לחזור ולשקול ש"מ דבשקילה דקטנות ג"כ זוכה בקרבנות כמו כל ישראל.

לפ"מ שנת"ת כהן קטן ששקל אין מקבלין ממנו לב"ב, כיון שאין יכול להקנות לציבור, וכן אין בו דין כיון שהתחיל אביו

ולכאורה נראה דמצות שקלים אינה בזכות המתכפר אלא בזכות מקדיש, שנצטוו ישראל שיהיו כולם שותפים שוים בהקדשת הקרבן, אבל הכפרה ודאי כל ישראל שוין בה, אף אם לא שקלו, דחיוב הקרבנות על ישראל, זהו ככל חיובי קרבן יחיד, ונשים ועבדים וקטנים ששקלו דמקבלין מידם היינו שיכולין להשתתף בזכות מקדיש, ולפי"ז אי לאו דנתמעטו עכו"ם היו יכולין להשתתף ככל ישראל, דמצות שקלים היא בזכות מקדיש בלבד, וכן מתפרש הפסוק מיד בן נכר כמו מאת עדת בניי דהיינו במצות ההקדשה משל ציבור.

והקשה אאמור"ר שליט"א בשקלים ס"א סק"ג מ"ש דגבי כהנים אמרינן מנחות כ"א ב' דחלקם בשקלים הוי חולין בעזרה כיון דלכתהלה לא מיחייב, [והיינו דהוי הקרבן חולין בעזרה], ואילו בעכו"ם אי לאו מיעוטא דלא ירצו לכם משמע שהי' הקרבן כשר כמ"ש הרמב"ן, [ולא מסתבר לומר דכשהקשו בגמ' דהו"ל חולין בעזרה מתפרש שהקרבן כשר, דאף אם יש שם משהו חולין, אם הקרבן כשר לא מסתבר שיהא בזה דין חולין בעזרה, וא"כ מבואר בגמ' דע"י מיעוט חולין נפסל כל הקרבן, וכ"מ בשו"ע יו"ד סי' ש"כ ס"ג דשותפות עכו"ם אפי' אחד מאלף מפקעת קדושת בכור, ולפונ"ד משמע שם דזה אינו ענין לפלוגתא אם בעינן דבר שעושה מום או טריפה, דשותפות בכל הקרבן גרע, עי"ש ס"ד ובש"ך, וא"כ ע"י השקלים נעשין שותפין בכל הקרבן ודין הוא שלא יקדשו, ועמש"כ אאמור"ר שליט"א בכורות ס"א סק"א ד' היכא דיש מקצת ידוע שלא נתקדש, אבל בגונא דהכא גרע, ולע"כ], ותירץ דעכו"ם ששוקל כונתו להקדיש שקלו לקרבן אף אם אין הקדשו יכול לחול מדין מצות שקלים, דאינו בקי בהלכות ומקדישו במוחלט, אבל כהן ששוקל למצות שקלים אם אין הקדשו חל מכח המצוה, הו"ל חולין, וצידד לפ"ז דגם

הא דהשוקל ע"י קטן פטור מקלבון מתפרש אף באביו כשכבר התחיל לשקול על ידו, ויש לדקדק מזה דאין ממשכנין את האב ע"ז, ולכן לא חשיב חיוב גמור, ומה"ט אין אפוטרופוס שוקל משלהם אם מת האב, עי' לעיל מהתוספתא, והרע"ב כתב דהבן שוקל על עצמו אם מת האב, וכנראה פי' לשון שוב אינו פוסק מליכלל בציבור בין ע"י אב בין ע"י עצמו, אבל בפשוטו אאב לחודיה קאי, שהרי זה כולל אף פחות מעונת פעוטות, אלא שמן הראוי לו שלא להפסיק כמש"כ הטעם באב.

ה. שם הי"ד במשנה הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מידן, בפשוטו מתפרש ששקלו ככל ישראל וכמשנ"ת לעיל סק"ג, ובתו"כ ממעט להו מקרא דומיד בן נכר לא תקריבו וגו', הובא בתו' מנחות ע"ג ב' ובסמ"ג ל"ת שי"ד, ובלשון הרמב"ן בהשגות לסה"מ במנין ל"ת שהשלים בסוף הספר כתב שנמנעו שלא לקבל שקלים מן הנכרים ולא לצרף אותם עמנו בקרבנות הציבור כו' ואמר לכם ללמד שאם נקבל מהם שקלים יפסלו התמידין ולא ירצו לנו מפני שחלקם פסל את הכל, ומלשונו ז"ל מבואר דמייירי כשמשותפין הגוים בקרבנות כישראל, והנה זכות מתכפר לכאורה לא שייך שיהא לגוים בתמידין שלא נצטוו בהם, וע"כ הנדון רק על הזכות מקדיש, דבקרבן יחיד יכול גוי להפריש קרבן לכפרת ישראל, ויש לגוי זכות מקדיש, ונפ"מ לענין תמורה כדמביעיא לן תמורה ב' ב', וכן לענין זכות מסירה של אכילת הבשר למ"ד דגוי מביא שלמים, עמש"פ אאמור"ר שליט"א מנחות ס"י סק"ב, ולענין קרבנות נזיר לדעת תו' נתמעטו שאינם יכולין להקדיש [הובא בספר שם, והיינו ג"כ כשלא מסר זכות ההקדשה לבעלים], ונתמעט מהכתוב שלא נקבל מידם קרבנות ציבור, וכשיש לו זכות מקדיש זהו הנקרא לקבל מידם, אבל לענין כפרה לא איצטרך קרא, וז"פ.

כהן יכול להקדיש באופן שהזכות מקדיש יהא שלו ועדיין הקרבן כשר, דתערוכת של מקדיש יחיד כי האי אינה פוסלת דאכתי חשיב משל ציבור.

ולפמשי"כ דכל עיקר מצות שקלים היא במצות ההקדשה, א"כ מבואר דכהנים אינם יכולין להשתתף בהקדשה לציבור, וכן הדין נותן לפמשי"כ אאמו"ר שליט"א דזכות האכילה למקדיש, וא"כ הו"ל מנחת כהן שלא תאכל, [נשוב שמעתי מאאמו"ר שליט"א דכהן שמקדיש מנחה לכפרת ישראל נראה דנאכלת, ואמנם מצינו בסוטה כ"ג א' דמפני חלקו של בעל אינה נאכלת, י"ל דבעל שאני עי"ש בתו' דבירו' נראה דדוקא במנחת סוטה הו"ל כשותף, ויש מקום לדון היכא דזכות אכילה נשאר לכהן המקדיש אם נאכלת, ואפי' נימא דנאכלת, מ"מ לענין קרבנות ציבור כיון שהכהנים מתכפרין סגי בזכות המקדיש לחשבו מנחת כהן, אף אם בעלמא לא סגי במקדיש לאסור באכילה], אבל גוי אי לא דאימעט מקרא הי' יכול להשתתף עם כל ישראל בזכות מקדיש אע"פ שלא נצטווה, וחשיב שפיר קרבן של ציבור, כ"ז שיד כולן שוה, [מיהו אם היו באין הרבה גוים להתנדב והי' הרוב משלהם, אע"פ שיד כולן שוה י"ל דפסול], וכמו שנשים ועבדים וקטנים יכולין להשתתף ואין שיתופם מבטל ממנו שם קרבן ציבור, דכל שבאין להשתתף עם הציבור ויד כולן שוה, זוהי המצוה, וכבר כתבנו דמהאי קרא מוכח שיכולין להשתתף עם הציבור לשקול אע"פ שאינן חייבין, אבל כהן גרע שע"י הקדשתו פוסל הקרבן דיש כאן חלק שהוא בדין מנחת כהן, וכיון שנתמעט מזכות מקדיש, ע"כ דאין כונתו להקדיש והו"ל חולין בעזרה, ואם יכוין להקדיש ונימא דחל הקדשו יפסלו כדין מנחת כהן.

ולפ"ז יישוב הדברים כמ"ש אאמו"ר שליט"א דכהן אינו מקדיש והגוי מקדיש, [שהרי משמעות הכתוב דגם לאחר שנפסל מלהקדיש

חשיב שיש לגוי חלק בקרבן, ולא דהו"ל חולין], וכ"ה משמעות הענין שמשותפין הגוי עמנו בקרבנות, ולא שייך להזכיר כאן שהמעות חולין, אבל בכהנים מיירי כשאננם חוטאין וע"כ שאינן מקדישין לזכות עצמם, אלא דלפמשי"כ חלק הכהנים בזכות מקדיש הי' פשוט שפוסל, (ועכ"פ אסור מדאורייתא), אבל בגוי ס"ד דנהי דעבד איסורא מ"מ לא יפסל הקרבן, כדאשכחן ששוקלין אף אלו שאינם חייבין ואין הקרבן נפסל, וקמ"ל קרא שלא ירצה הקרבן, [ונמצא דאף לאחר שפסלה תורה קרבנם, מ"מ חל הקדשם לציבור כדין שקלי רשות].

בתו' ובסמ"ג שם כתבו דמיירי שהגוי מוסרין לציבור, וכתב אאמו"ר שליט"א דאין כונתם כמסירה דכהנים דבזה לא מסתבר שיהא לאו, ולפמשי"כ דידעי שאינן מתכפרין וכונתם רק להקדיש, ניחא טפי מ"ש שמוסרין לציבור.

בתו"כ שם תניא אין לי אלא תמידין כו' שאר כל קרבנות הציבור מנין ת"ל מכל אלה, ויש להסתפק אם רק מחובת הציבור ממעטינן להו או דכל קרבן שמשותף לכל ישראל אין לשותף הגוים עמהם, וכלשון הרמב"ן שכ' תמידין ומוספין וזולתם משמע דרק בחובות הציבור, וכ"כ אאמו"ר שליט"א, ולכאורה כיון שמצינו ענין מיוחד בקרבן המשותף לכל הציבור שאין דינו כקרבן השותפין לענין סמיכה ואינו נוהג בעופות ולא בשלמים, ולפרש"י בחומש ד"ז רק בבאין מן הקופות, אפשר שגם מקרבן זה נתמעטו הגוים, דכל קרבן שיש בו שיתוף מיוחד לכל ישראל א"א לצרף עמהם גוי לכפרה, וממילא גם לא לזכות מקדיש, ואם נימא דיחיד יכול להביא קרבן בשותפות עם גוי ועם הציבור אינו יכול להשתתף בכפרה, ראוי לפרש דגם מזכות מקדיש נתמעט, אבל אם יכול גם להתכפר עמהם, א"כ כש"כ שיכול להקדיש.

דקרא בהקרבה לחוד דומיא דהקרבת בע"מ בקרבנות הגוים.

בדין בגדי כהונה יעוי' מש"כ אאמו"ר שליט"א בכתובות ס"י לדף ק"ו ב' בשם תו"י דילפינן מקרא דבגדי קדש הם שיהיו באין משל ציבור, ולפמש"כ דעיקר דין באין משל ציבור היינו שיהא לציבור זכות מקדיש, יש להצריך שימסור יפה יפה וכדאמרין יומא ל"ה ב', וכ"מ בספר שם, וזה דלא כמ"ש בספר שקלים לחלק ביניהם.

תניא בתוספתא פ"א ה"ג לוקחין מן הנכרים קרבנות ציבור בכסף, ויש ללמוד מזה דבחנם אין מקבלין מהם אפי' מסרוהו לציבור, או מדרבנן שהבינו כן מכח הלאו דמיד בן נכר, או מחשש שמא לא ימסרו יפה.

הגרע"א בשו"ע או"ח סי' ק"ו הביא בשם תשו' בשמים ראש דנשים פטורות מתפלת המוספין דאשה לא היתה שוקלת ואין לה חלק בקרבנות ציבור, (וכ"כ בתשו' קמא סי' ט'), וצ"ע דאטו כהנים לב"ב לא מצלו תפלת המוספין, וכן פחות מבין כ' להסוברים דפטירי, א"ו כל ישראל שוין בכפרת המוספין ורק בחיוב ההקדשה נתמעטו נשים ועבדים וקטנים, ונראה דחייבין להשתדל שיקרבו הקרבנות כמו שכל ישראל חייבין, ולא פטרתן תורה אלא מלשקול מפני שבדרך כלל אין להם מעות, [ובמאירי כ' דהוי מ"ע שהז"ג הובא לעיל סק"ב], ועוד כ' הגרע"א ז"ל בשם הצ"ח שנסתפק לומר דפטירי ממוספין משום דהו"ל מ"ע שהז"ג, ובמ"ב הביא דבמג"ג פסק דחייבין, ולכאורה מצוה המוטלת על כל ישראל אפשר שאין הנשים פטורות מלהתעסק בה, וגם נעשין שותפין בכפרתה, תדע שהרי מתנדבין שקלים אע"פ שרוב הקרבנות או כולן כמ"ע שהז"ג, ולע"כ, - מהא דנשים שוקלות רשות יש מקור לברך על מ"ע שהז"ג.

ו. **שם** במשנה ואלו שחייבין בקלבון כו' חיוב קלבון פרש"י בכמה דוכתי שהוא

והנה הרמב"ן ריש ויקרא חלק על רש"י וס"ל דכל שנשתתפו רוב ישראל בקרבן אחד דינו כקרבן ציבור, אפי' אינו בא מן השקלים שבקופות, ולשונו ז"ל דהא דמביאין עולות לקיץ המזבח ממותר התרומה הוא תנאי ב"ד, ולפ"ז באמת אינו ענין לקופות שהרי מכח התנאי ב"ד הו"ל חולין ומקדישין אותן לעולות לקיץ המזבח, וכגבו בפ"ע דמי, אבל אם נימא דג"ז ממצות הציבור, י"ל דא"צ לזה תנאי ב"ד, ולע"כ בד"ז, [נשו"ר במלחמות ברכות כ"א א' שו"י] [בדעת הרי"ף] כדעת רש"י דדוקא משיירי שקלים דינו כקרבן ציבור ואפי' קנו כל ישראל דינה כעולת השותפין, ומזה נראה שא"צ תנאי ב"ד אלא זה מדיני השקלים, ועי"ש], ולכאורה נראה דבאמת אינו תלוי בקופות כמ"ש הרמב"ן דקופות באורייא לא כתיבי, וה"ה בגבו בתחלה לכל ישראל, וכ"מ בר"ה ז' א' דיחיד יכול להתנדב לכל הציבור, אבל מה דנקט הרמב"ן דאזלינן בתר רוב הציבור, לו"ד ז"ל הי' נראה דדוקא במתכפרין בו כל הציבור דינו כק"צ, ואמנם לענין דין מקדיש סגי בנתקדש ע"י רוב הציבור, אבל בדין הכפרה בעינן שיהא ככל ק"צ שכולן מתכפרין בו, וכמש"כ לעיל דהכפרה של כל ישראל אינה תלויה בשקלים, וכל שאין כולן מתכפרין אע"פ שרוב הציבור שותפין בו דינם כיחידין.

אאמו"ר שליט"א נסתפק אם עוברין על הלאו בליקחת התמידין ממעות הגוים או רק בהקרבה, ולכאורה אם אפשר לציבור להשתתף עם הגוי בעולות לקיץ המזבח אע"פ שהם בדין ק"צ, ע"כ שאין האיסור בעצם ההשתתפות, ול"ד למקדיש בע"מ, וכיון שכן צריך ראי' דעובר בייחוד הקרבן לתמיד, אע"פ שקדושתו מכח התמיד, אבל אם כל קרבן ציבור אין לשתף בו את העכו"ם, י"ל דהשתתפות בקרבן כזה אסורה, וכענין שמצינו בבע"מ דעובר בהקדשה, מיהו התם אפי' לדמי חשבינן ל' גנאי כדאמר תמורה ה', ופשטיה

פונדיון להכרע, והיינו מפני שפי' דלדעת תו' לאו דוקא נקט מ"ט פונדיונות אלא מפני שהחלוקה מסודרת לו בצורה זו, ע"י תו' בכורות שם, אבל אם מפרשין דרך כשנותן פונדיונות מוסיף פונדיון לצרפם, הענין פשוט וכמ"ש הרמב"ם, (ואדרבה לפ"ד תו' א"צ הכרע כשנותן הרבה מטבעות, ולפ"ד הרמב"ם כיון דכתיב בתורה שקל צריך ליתן באופן שאפשר לצרפן לשקל).

נמצינו למדין דפשטות המשנה דקלבון הוא דמי פרוטרוט שנותנין לשלחני בשכרו, וכענין ששנינו בפ"ד דמע"ש כמו שהשלחני פורט לא כמו שהוא מצרף, שהוא נוטל שכר בין לפריטה ובין לצירוף, ונראין הדברים שהשלחני מביא הרבה מעות חולין של מחה"ש, וגם משתמש באותם ששקלום כבר כמבואר ברמב"ם, [וזה נקרא שקל בלשון המשנה כדתנן בשבועות מ"ג א' סלע הלוייתך עליו ושקל ה' שוה כו' וג' דינרין ה' שוה, ערמב"ן פ' כי תשא], ופורט ומצרף לכל הבאים לשקול, והם נותנין המחה"ש לשופר, דאין נותנין לשופר מטבע פחות ממחא"ש, אם משום דכתיב זה יתנו, או מפני שזוהי מתנה מכובדת, וגם משום דכספא טבעא ונחשת פירי לגביה, ועכ"פ כך תיקנו שכולן שוקלין בדוקא מטבע של מחה"ש, [וע' לק' סק"ח נתבאר עוד בזה], ובדין ה' שלא לקבוע הלכות בדיני השלחני, ורק להודיע שאין מקבלין כי אם מטבע של מחה"ש וכל אדם יחוש לעצמו, אלא לפי שידעו שאין מצוי להשיג מטבעות של מחה"ש לכל ישראל שקדו על תקנת הציבור והעמידו להם שולחנות, והוצרכו לקבוע הלכות כמה יתנו לשכר השלחני, וכן פטרו מלשלם לשלחני כהנים ונשים ואינך.

ברמב"ן עה"ת ג"כ מבואר דקלבון הוא דוקא כשפורט מעות שכ' דאפשר שתיקנו בבית שני מטבע של שני דינרין שישקלו בו כדי שלא יצרכו קלבון, ומבואר מזה דהיו נותנים סלע ומקבלין דינרין ולכן הוצרכו

להכרע בכל חצי שקל אע"פ שנותן מטבע של חצי שקל, [בביצה פי' כדי שיהא להקדש מטבע לתת לשלחני לצרפו למנים, בחולין פי' להכרע המשקל, ובמנחות פי' דבשנים צריכין לתת מעה אחד, ועתו' שם שהקשו מ"ט לא פי' בכל אחד להכרע, ובבכורות פי' ב' הפירושים], ואמנם מצינו בתוספתא ובירור' דר"מ סבר שכל הנותן מחצית השקל צריך להוסיף קלבון אפי' נותן מטבע של מחה"ש, אבל פשטא דמתני' שחיובי קלבון הם מפני שפורט וצריך ליתן דמי השלחני, וכיון שהדבר מוכח במשנה שיש חיובי קלבון של שכר שלחני, צריך ראי' לחדש שיש גם חיובי קלבון להכרע המשקל, וכ"מ בתוספתא דמודים רבנן בנותן שני דינרים דהיינו שני רבעי שקל שצריך ליתן קלבון, והתם הרי איכא שתי הכרעות, [אם נימא דהכרע הוא בכל משקל, ערש"י מנחות ק"ח א'], א"ו חיובו משום שכר שלחני, וכ"מ ממה שדנו תנאי אם הקלבנות לשקלים או לנדבה או לשולחנים, ואם זה להכרע המשקל, ודאי דלשקלים אזלי.

ובבכורות נ' א' מיייתנן ברייתא דמחייבא קלבון לנותן מ"ח פונדיונות במקום שקל, ומפרש תנא פונדיון זה מה טיבו קלבון לפרוטרוט, והיינו שאם ה' נותן שקל כדכתיב בקרא הוה סגי בזה, אבל כשנותן מ"ח פונדיונות עדיין צריך להוסיף פונדיון לשלחני שיצרפם לו לשקל, וש"מ דקלבון זהו לדמי שלחני ולא להכרע, ושיעור פונדיון מתאים לשיעור חצי מעה שאמרו חכמים בסוף פרקין, וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מערכין ה"ג דנותן לכל שנה סלע ופונדיון שאע"פ שהסלע מ"ח פונדיונין, כשיתן פונדיונות ליקח סלע מן השלחני נותן מ"ט, אבל רש"י ותו' פי' גם בזה שהפונדיון להכרע, ועי"ש בתו' שכתבו דאפשר שא"צ הכרע אלא כשמחליפין מעות לשלחני אבל כשנותן חמשים שקל אין מוסיף פונדיון, ובשטמ"ק ערכין כ"ה א' אות ג' בשם הרא"ש נקט דאף כשנותן חמשים שקל מוסיף

מרומו במ"ש אבל לא כהנים כו', ולא קתני כהנים כו' פורטין, מיהו י"ל דאגב ממשכנין נקט לשון זה).

שם וקטנים, יש להסתפק אם גם מבני י"ג עד כ' בכלל כיון שאין ממשכנין אותם, או"ד ממשכנין ענינו בהנהגה ואילו קלבון שפיר תבעינן להו, ול"ד לכהנים דאיכא דרכי שלום, (ואם נימא דהא דאין ממשכנין משום דפטירי מדאוריתא יתכן דפטירי מקלבון), ולכאורה הדבר מבואר בתוספתא דאפוטרוס השוקל ליתומים חייב בקלבון והיינו בפחותים מבן כ' דאפוטרוס לדקנני לא מוקמינן, וקמ"ל דאע"פ שהם צריכין לאפוטרוס מ"מ אין דינם כקטנים וכש"כ בשוקל ע"י עצמו, וילהסוברים דקטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אף האפוטרוס שוקל, נראה דפטור מקלבון, ואף באב גופי' נראה כן].

נראה דאף בנותן סלע ונוטל שקל פטורין כהנים ואינך, דכיון שכל שקילתן לצורך הקדש, חשבינן ל' כמו"מ של הקדש ולא כשלחני.

שם השוקל ע"י כהן כו' פטור, יש בזה חידוש דלא אמרינן שיש לו ליתן תחלה שכר השלחני על הפריטה או הצירוף, ואחר שהשקל בידו שוקלו לכהן, אלא הר"ז ככהן הבא לשקול, [ואפי' הלום פטור, אע"פ שבחבירו מסתברא שהקלבון על השוקל ולא על הלוח אא"כ התנה בפירוש, ועוד נראה דפטור במוחלט אע"פ שיודע שהכהנים חייבין בשקלים, מ"מ א"צ להדר ולתת קלבון, ועוד נראה דאפי' שקל סלע לו ולכהן פטור, ולא אמרינן שיתחייב מכח שקילתו לכה"פ קלבון אחד, דכ"ה משמעות המשנה דרק בע"י וע"י חבירו קתני חייב קלבון, אבל ע"י הנך פטור לגמרי, ויש להוסיף דלפמש"כ הי' יכול לשקול לכהן תחלה ולקבל שקל ואח"כ ישקול לעצמו, [וכ"ה ברמב"ם], שו"ר בנדפס מהגר"א דלר"מ חייב, ועי', ועוד נראה דאפי' קטן שהתחיל

להוסיף קלבון דמי שלחני, וצ"ל שפי' מ"ש דהנותן סלע ונוטל שקל חייב שתי קלבונות היינו דוקא מפני שנוטל המטבע המיוחד של שקל, אבל אם מקבל דינרין סגי בקלבון אחד, [ועי' בסמוך], מיהו צ"ע למה לא הוכיח מכאן שהי' מטבע כזה, וכתב לשונו כמסתפק, ויש לדחות דסבר הרמב"ן שיש לשקול מתכת נסכא עשר גרה, אבל אין הדברים נראין, וכדתנן בכורות חוץ מן השקלים.

שם במשנה ואלו שחייבין בקלבון כו' לשון זה מתפרש בשוקל יחיד שחייב בקלבון, ואם נותן סלע ונוטל שקל הא קתני סיפא שחייב שני קלבונות, אלא מיירי בנותן שני דינרים כדקתני בתוספתא דבזה מודו רבנן, והנה מבואר דאע"פ שיש הכרע המשקל של שתי מטבעות מ"מ צריך קלבון והיינו לדמי שולחני לצרף דינריו לשקל, [ובזה מבואר שהי' מטבע של שקל, וצ"ע"ק בלשון הרמב"ן שכ' בזה כמסתפק, ומדבריו נראה שאם נותן שני דינרין מקבלין ממנו וא"צ לצרפן לשקל, וא"צ קלבון], ואפשר שהלשון סתום כיון דלר"מ בכל גוני חייבין בקלבון, ולכן לא פי' התנא אופני הקלבון ביחיד השוקל.

שם אבל לא כהנים נשים כו' יש בזה חידוש שהרי גם הנשים שוקלות מחה"ש דוקא, וא"כ נהנו מן השלחני שצירף או פרט מעותיהם לשקל, ונהי דמשקלים פטירי אבל הנאה זו כקודם השקילה היא, וקמ"ל דבכה"ג חשיבא ההנאה של הקדש ופורט להן מעותיהן לצרכו, מיהו אכתי בכהנים יש לשאול כיון שחייבין מן הדין א"כ הם נהנין מן השלחני, ואפשר שמקבלין מהם המטבע שהם הביאו, וההקדש כפורט לעצמו, ומסתברא דמדאוריתא אין חיוב דמי שלחני אף כשפורט ממעות הלשכה כיון שהכל לצורך ההקדש וכמקח דמי, וגם קרוב הדבר שבכל ענין ששוקל במטבע עשר גרה יצא, ולכן לא החמירו בכהנים, ונראה דראוי לכהנים להחמיר על עצמן אלא דאנן לא תבעינן להו, (ויתכן שזה

אביו לשקול ע"י פטור, (ובשוקל עמו פשיטא דלא גרע מתפוסת הבית).

ז. שם השוקל על ידו וע"י חבירו חייב קלבון אחד, יש להסתפק אם דוקא בשוקל סלע על שניהם, אבל בנותן ד' דינרים לא מיקריא שקילה אחת על שניהם, דכל שני דינרין כדבר בפ"ע, או"ד כיון שנותנן משלו כאחת, אין דרך השלחני ליקח ממנו טפי מקלבון אחד, שהרי השלחני לוקח שכר על הפעולה בין לפרוט בין לצרף ולא נחית כ"כ לפרטי המקח, כדחזינן בכורות נ' א' שעל מ"ח פונדיונין נותנין קלבון אחד לצרפו לסלע, ונראה דסתם שקילת שנים יחד מתפרש בסלע, כדתנן באחין השותפין שפטורין מן הקלבון והיינו בסלע דוקא, ומתני' נמי מתפרשת דקמ"ל שחייבין קלבון, ולא רק לאפוקי מר"מ, וע"כ דבנתן סלע מיירי.

שם הנותן סלע ונוטל שקל חייב שני קלבונות, אפשר דדוקא מפני שנטל שקל שלם, אבל אם קיבל שני דינרין או מטבעות אחרות לא מיחייב עליהו קלבון, והטעם דבשלחנות אלו החשיבו כל קבלת שקל להצריך ע"ז קלבון, וכיון שהי' יכול לקבל דינרין או פונדיונות ופרוטות וקיבל שקל, חשבינן ל' כקיבל שקל במקום הדינרין, וחייב גם ע"ז בקלבון, וכן צ"ל לדעת הרמב"ן שהובא לעיל סק"ו ע"ש.

ולפ"ז אפשר לפרש דבהא פליגי ר"מ ורבנן בשוקל ע"י וע"י חבירו, דר"מ סבר דכנתן סלע וקיבל שקל דמי, ורבנן סברי דכיון שנתן סלע על שניהם א"צ אלא קלבון אחד, [וואפי' פרט סלע ונוטל שני שקלים אפשר דסגי בקלבון אחד, ורק בנותן סלע ונוטל שקל חשבינן ל' כשני פריטות בזא"ז].

בגמ' נחלקו רב ור"א אם לרבנן דר"מ נותן סלע ונוטל שקל חייב שני קלבונות, ור"א סבר דסיומא דמילתא דר"מ היא כאילו אמר חייב שני קלבונות לפי שהנותן סלע

ונוטל שקל חייב שני קלבונות, ולפ"ז לא נחלקו ר"מ ורבנן אם השקל שנותן בעד חבירו כקיבל שקל דמי, דלכו"ע כקיבל שקל דמי אלא דאף בזה לרבנן פטור מקלבון, ור"מ רק ביאר ד"ז המוסכם דקיבל שקל דמי, [ומיושב הא דלא אמר בלשון שהנותן כו' כיון דהא דמייתי מינה ר"מ לענין שהוא כנוטל שקל בזה גם רבנן מודו ל'], ופלוגתתם בנותן סלע אם חייב קלבון על שקלו, או דרק על העודף שהוא מקבל חייב קלבון, דהחלק שנותן לשלחני אינו צריך לשלם ע"ז כלום, ור"מ סבר דכיון שצריך לשקול שקל ונתן סלע חשבינן ל' כפורטו תחלה לשני שקלים וחייב קלבון על כל שקל, כ"ז ע"פ הנדפס בלקוטים מהגר"א בתחלת המס' שביאר כן הסוגיא אליבא דר"א, וכתב דה"ה בשוקל לעצמו ולאשה חייב בקלבון אחד לר"מ, כיון שחייב קלבון על חצי שלו.

ואפשר לפ"ז דר"א מפרש הא דתניא הנותן שקלו שלם חייב בקלבון לר"מ, דהיינו שאע"פ ששוקל כל הסלע חייב כל קלבון על חצי שלו, ואתא לאשמועינן דאע"פ שפטור מחציו השני דנותנו עבור אשה ועבד, מ"מ עדיין חייב בקלבון על חצי שלו, ומיושב בזה הגרסא דאע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה, (וכ"ה בריבב"ן), ור"ל דאע"פ שהחצי השני ששוקל הוא בפטור, מ"מ קלבנו על שלו חייב גמור הוא, אבל בנותן רק מחה"ש לכו"ע פטור מקלבון.

ואפשר לפ"ז דפלוגתתם אם אפשר לצאת מחה"ש בסלע שלם, דלר"מ שהראהו הקב"ה כזה יתנו בעינין דוקא חצי שקל, ואינו יכול לזכות להקדש חצי בשקל שלם, וצ"ל לפ"ז שההקדש מזכה לו מטבעות של מחצית השקל תמורת הסלע לו ולחבירו, אבל לרבנן בעינין רק שלא יתן מטבע פחות מחצי שקל, ולכן רק בנותן דינרין חייב בקלבון, דבעינין מטבע חשוב, אבל חצי מסלע שלם חשיב שפיר במחצית השקל דקרא, [וכש"כ אם נימא

נדנצטוה משה רבינו לעשות מטבע כזה לר"מ כמש"פ אאמו"ר שליט"א דלכך הראהו הקב"ה המטבע בשל אש].

נמצא לפ"ז דלר"א לא הויה מתני' כפשטה, אלא כולה ר"מ היא, אבל הרמב"ם חילק בין ע"י וע"י חבירו לנוטל לעצמו, ולפ"ד החילוק כמש"כ לעיל דמטבע השקל הוא חשוב להצריך קלבון עבורו.

ואליבא דרב הוי לאידך גיסא דאף ר"מ מודה בשוקל ע"י וע"י חבירו שא"צ ליתן קלבון על של חבירו, והא דנותן שני קלבונות היינו מפני שכל שוקל צריך להוסיף קלבון אפי' נותן מטבע של מחה"ש, דכיון שהראהו הקב"ה כזה במטבע של אש, החמירו חכמים שיתן כל אדם מחה"ש בהכרע של קלבון, וכששקלו שנים בב"א סגי לשניהם בהכרע של קלבון אחד, [או שנותן קלבון לכל אחד מהם להכרע, ועי' להלן בזה], אבל כשנותן סלע ונוטל שקל לכו"ע חייב שני קלבונות.

ולכאורה נראה דאף לר"מ לא משכח"ל ג' קלבונות כאחת, אלא שיש ג' עניני קלבון דבשוקל ע"י וע"י חבירו נותן קלבון אחד להכרע ואחד לשלחני, ובנותן סלע ונוטל שקל סגי בקלבון אחד להכרע ולשלחני ואחד לשקל שנוטל, ומיושב בזה מ"ש דברי הכל היא, ומיושב בזה ששנה התנא דינ"י דר"מ רק בשוקל ע"י וע"י חבירו, דרק בכה"ג נשאר חיוב קלבון של הכרע, ובחיוב קלבון הלשון דמה שאמר ד"ה היא פי' ע"ז בגמ' דר"ל שאף רבנן מודו, ואה"נ דלר"מ בעינן ג' קלבונות.

והנה לפ"ז נחלקו רב ור"א מן הקצה לקצה, דר"א סבר שאין לחלק בין שוקל ע"י חבירו לנוטל שקל, וע"כ דסיפא ר"מ היא, ורב סבר דודאי שונה נוטל שקל משוקל ע"י חבירו, ולא עוד אלא דלא יתכן שר"מ יחייב מפני שקלו של חבירו, וחיובו רק מפני שסובר בכל שוקל מחה"ש שמוסיף קלבון, [ולפ"ז ליכא מ"ד כפשטות המשנה, ודלא כהרמב"ם],

וצ"ע למה לא פי' רב כר"א בדעת ר"מ, ואם טעמו מסברא צ"ל דס"ל דאף בנוטל שקל חידוש הוא שחייב ע"ז קלבון מפני שהוא בנוטל שקל תמורת פרוטות או סלע, אבל כשלא קיבל מההקדש כלום לא יתכן לחייבו ע"ז, וע"כ טעמי' דר"מ מפני שקלבנו תורה, א"נ מכח הברייתא דחייב בקלבון אף בשוקל שקל שלם הוכיח כן, דמטעם זה לחדוד יש לחייב כאן ב' קלבונות לר"מ, וע"כ שדברי ר"מ השנויים כאן הם מה"ט דמוסיף קלבון על שקל שלם, וא"כ לא מצינו מ"ד דשקילתו על חבירו בנוטל שקל דמי, ולפ"ז אפשר דהשני קלבונות שנותן לר"מ היינו לכל כל אחד על שקלו השלם, וכאילו לא פרטו הסלע כלל ואפ"ה חייבין בשני קלבונות, אבל לפ"ז הדין נותן דאף בשוקל על העני ושכנו יתחייב שני קלבונות לר"מ, ול"מ כן, אבל אם להכרע סגי בקלבון אחד לשניהם, שפיר סתמו במשנה דפטור אע"פ שלר"מ הנדון על הקלבון השני, (כמו שמתפרש לפרש"י).

יש לעי' לר"מ דקלבנו תורה איך פטרו את הכהנים מקלבון, ודוחק לומר דפטורין מקלבון לר"מ היינו קלבון שני, דאם לישנא דרישא דמתני' אתי אף כר"מ הר"ז מתפרש לר"מ בשוקל שקלו שלם וקתני פטורין, ומוכח מזה דחומרא דרבנן היא והקלו על הכהנים כדי שירצו להחמיר להשתתף כדינם, ועי' לק' סק"ח מהו החיוב מדאורייתא.

ח. פ"ב די"ג שכשעלו בני הגולה היו שוקלין דרכונות, פי' דינרי זהב, וכ"ה בגמ' דרכונות דינרין, [ובאו לפרש דינרין דסיפא היינו של כסף המוזכרין במתני' שבועות מ"ג א', ועי' ב"ב קס"ו א' ב"מ מ"ד ב' דינרין היינו של זהב], וכן פי' המפרשים כאן, וכ"כ רש"י והרמב"ם במתני' דר"פ מצרפין שקלים לרכונות דהיינו דינרי זהב, וכ"מ בתוספתא פ"ב, והרמב"ם והרע"ב שפי' כאן דשויים שני סלעי כסף נדחקו בזה לשיטתם ששקלו חצי מהמטבע היוצא, ונראה

מזבח למזבח, והדבר מוכח מדדרישין מקרא
חדש בחדשו דין תרומה חדשה, וביותר מוכח
בערכין ד' א' דדרישין מינה היקישא דכהנים
שאינם בשקלים לא יהיו מעריכין, ועוד, עי"ש,
ובאד"א כתב שזה הללמ"מ.

ויש לעי' אם הא דאין לפחות ממחה"ש
דאורייתא הוא, דזה ודאי מבואר מהא
דהיו שוקלין דרכונות שאין הלאו דהעשיר לא
ירבה ממחצית השקל בתרומה זו, וכ"ה בהדיא
בירו' פ"א ה"א דרך בתרומת אדנים איכא לאו
זה וכאן בעינן רק שתהא יד כולן שוה,
(והרמב"ם לשיטתו פ"י דמחצית השקל דקרא
היינו מחצית המטבע הגדול של כסף, אלא
דבעינן גם שלא יפחות מעשר גרה), אבל
אכתי אפשר דמקרא דזה יתנו ילפינן שמצותו
במחה"ש דוקא, ומלשון המשנה דקתני בקשו
לשקול דינרין ולא קבלו מהן משמע שזוהי
תקנה דרבנן, דלא מסתבר שבקשו לבטל מצות
התורה, וגם לשון לא קבלו מהן משמע שהי'
אפשר שיקבלו מהן, וביותר מבואר כן בגמ'
דמייתנין עלה קרא דוהעמדנו עלינו מצות וגו'
ואם זהו עיקר החיוב מדאורייתא מאי והעמדנו
עלינו, [ועי' ב"ב ט' א' דמייתנין מינה שלא
לפחות משלישית השקל בשנה לצדקה].

אב"י הרמב"ן שם הביא מתני' דיכול הציבור
להוסיף ליתן יותר מחצי סלע ובלבד
שתהא יד כולן שוה וסיים ומ"מ אין אדם
רשאי לפחות וליתן פחות מחצי סלע בין יחיד
בין רבים כי אין כופר הנפש פחות מכן
כדכתיב זה יתנו וגו', ואפשר לדחוק דכונתו
דמה"ט לא קבלו מהם לפי שהבינו בענין
המצוה שהיא כופר נפש ואין כופר נפש
בפרוטות ולכן אין לפחות ממ"ש בתורה,
וכענין שהובא בילקוט ונתנו איש כפר נפשו
כששמע משה כן נתירא כו' וכל אשר לאיש
יתן בעד נפשו כו' ומייתו שם תנאי ואמוראי
דסבר להצריך ככר כסף או ק' או נ' או ל',
א"ל הקב"ה חייך לא ככר כסף ולא מאה כו'
אלא זה יתנו, אר"מ נטל הקב"ה מטבע של

דהרמב"ם פ"י היו שוקלים שהי' השקל שלהם
כדרכונות שלנו, ויתכן שהי' בגרסתו הי' שקלם
דהיינו מטבע היוצא שלהם, עי' פיה"מ שפי'
עד"ז וכן בהלכות, ועראב"ד ורמב"ן עה"ת
שהיו שוקלין מטבע שלם כפשוטו המשנה
ואין דין חצי מטבע כלל, ועי' בספר מרן
זללה"ה אה"ע סי' ס"ו סק"ז דלהרמב"ם
אזלינן בתר מטבע היותר גדול של כסף, והכי
מסתברא דאטו לא הי' מטבעות של זהב בימי
משה, ואטו לא היו מטבעות של כסף בימי
עזרא, ולפ"ז צ"ל דרכונות אלו להרמב"ם היו
של כסף, ובלא"ה הרי דינר זהב יש בו כ"ה
דינרי כסף, ודוחק לאוקומי דינרין שבגמ' בשל
זהב שאין בהם אלא כשני סלעי כסף, וע"כ
צ"ל דשל כסף היו, אבל הרע"ב פ"י אף
לשיטת הרמב"ם דשל זהב היו, ועמ"ש
אאמו"ר שליט"א ע"ד הרמב"ם, עכ"פ נקטינן
לדעת רזה"פ דהיו שוקלין מטבעות זהב.

ונמצינו למידין שאין במצות מחה"ש שיהא
של כסף, שהרי שקלו של זהב וכן
לדעת הראב"ד והרמב"ן א"צ שיהא חצי
מהמטבע, וכן להרמב"ם כשהמטבע היוצא
הוא פחות מסלע, ולפמ"ש הרמב"ן שקלו
פחות מחצי סלע כדכתיב שלישית הסלע לפי
שהוסיפו על המטבע, מיהו יש לדון אם
מדאורייתא אין לפחות מעשר גרה כסף, ועי'
בסמוך.

עיקר מצות מחה"ש נקטינן שהיא מדאורייתא
לדורות, וברמב"ן עה"ת הביא ע"ז
פסוק דמשאת משה שבדה"י, וכן הביאו בגמ'
פ"א ה"א מההוא קרא דמשמיעין על השקלים
דכתיב ויתנו קול ביהודה ובירושלם להביא
לד' משאת משה וגו' על ישראל במדבר, אבל
מענין הפסוק משמע דהתם בבדה"ב מיירי,
[ועי' כתובות ק"ו ב', שו"ר שכ"כ הרמב"ן
שם דהאי קרא לבדה"ב ועיקר כונתו
דהדאורייתא הוא אע"פ שלא ימנם, וסיים וכן
לקרבנות כדברי חכמים], ומצינו בגמ' מגילה
כ"ט ב' דג' תרומות נאמרו בפרשה ותרומת

מילתא דכבר זכה בהן הקדש מעיקרא, ונראה להוכיח כן מדתניא בתוספתא דתרומה שלישית שבאה מבבל ומדי עשירה מכולן לפי שיש בה דרכונות של זהב, וש"מ דנשארין הדרכונות בלשכה, וכיון שכן הדין נותן שבמחיר שעלו הדרכונות מחשבין השקלים ויד כולן שוה, וכמו שלא חששו בזה לפסידא דהקדש לא מיעטו בשותפותם, וכיון דמדמינן מתני' דהכא לההיא דמצרפין ש"מ שהכל ענין אחד משום פסידא דהקדש, וכ"ה בהדיא בירו' שם פ"ב ה"א וכמשי"ת להלן ע"ד הגמ'.

ולפמשינא לעיל דעיקר המצוה יוצאין אף בפחות ממחה"ש ע"כ דזה יתנו אינו לעיכובא במטבע, ובלא"ה כיון דכתיב מחצית השקל בשקל הקדש וקי"ל דכל שקלי הקדש במשקל עשרים גרה סגי וא"צ מטבע דוקא, [כמש"פ אאמו"ר שליט"א בבכורות ס"ח ס"ק כ"ז על קושית מרן זללה"ה מנ"ל לחז"ל דא"צ בחמש סלעים של בן גס שווי חורפא דמטבע, עי"ש], ה"ה דלמחצית השקל אין להצריך מטבע דוקא, וכ"מ מענינו שהרי פשטות הפסוקים לשקלי אדנים וכיון דלהתכה קיימי אין להצריך מטבע, ואפשר דמזה הבינו חז"ל שכל השקלים עיקרן במשקל, וכן פשוט להרמב"ן שלא הי' מטבע של מחצית השקל בימי משה, שכ' דיתכן שבבית שני עשו מטבע כזה עי"ש, [וכן מוכח במתני' שזהו השקל, והיינו טבעין דמתני'], אבל אאמו"ר שליט"א כתב דבמה שהראהו הקב"ה למשה מטבע של אש נצטוו לעשות מטבע כזה לקיים זה יתנו, ואפשר לקיים זה אליבא דר"מ בלבד, וכדאמרינן בירו' דמה"ט מצריך ר"מ בכל השוקלין להוסיף קלבון אע"פ שנותן מטבע של מחה"ש, מיהו אפי' נימא דלר"מ א"צ מטבע דוקא מ"מ מדהראהו הקב"ה מטבע של אש ש"מ דכופר נפש הוא דוקא בשיעור זה, ולכן החמיר ר"מ להוסיף קלבון שיהא שיעור הכופר שלם, [וכיון דחומרא דרבנן היא לא דקדקו על הפטורין בזה ואפי' על הכהנים,

אש מתחת כסא הכבוד והראהו למשה וא"ל זה יתנו, וזהו באמת הטעם שלא קבלו מהם, אבל עיקר המצוה מדאוריתא שישתתפו כולם בקרבנות וזה מקיימין אף בפחות מעשר גרה כסף.

ויש להוכיח כן מהא דאמרינן כתובות ק"ו א' דמבקר מומין כו' כולן נוטלות שכון מתרומת הלשכה ושם ב' אמרו לב ב"ד מתנה עליהם ועי"ש בתו' דבזה מעיקרא ע"ד כן נתנו, וכן במתני' פ"ד קתני דחומת העיר ומגדלותי' וכל צרכי העיר באין משיירי הלשכה, וע"כ דיש חלק במחה"ש של כל אחד שנשאר חולין, ואם מדאוריתא צריך ליתן להקדש שיעור מחה"ש איך נשאר חולין, אבל כיון ששיעור זה לכופר נפש, סגי בזה שמייחדין אותן לצורך הקרבנות אם יצטרכו, ואם לאו יהיו לשאר צרכי הקדשים והמצוות.

בכורות מ"ט ב' וכולן נפדין בכסף ובשו"כ חוץ מן השקלים, פרש"י שקלים הבאים בלשכה באדר, אין מביאין שם אלא מטבע של חצי שקלים, יש לעי' אם ד"ז מדאוריתא כדכתיב זה יתנו ואמרי' שהראהו הקב"ה למשה כמין מטבע של אש, עי' שקלים פ"א ה"ד, או דמדאוריתא בכל מילי דיד כולן שוה שפיר דמי, ומדרבנן הצריכו מטבע משום טירחא ופסידא דהקדש, ומהא דמיייתנן בגמ' נ"א א' מתני' דמצרפין שקלים לדרכונות מוכח שאין זה מעיקר מצות שקלים, שאחרי ששקלו הר"ז באחריות ההקדש והמצרפין שלוחי הקדש הם, ואפי' יוולו דינרי זהב לא יפסידו השוקלים, ומרן זללה"ה באה"ע סי' ס"ו סק"ז כתב דמירי שכבר הגיע ליד גזבר ומשום הפסד הקדש נגעו בה, ואאמו"ר שליט"א נסתפק בזה אם אחריות זולא על התורמין, וכתב דפשטות המשנה שא"צ להוסיף אפי' יוולו דינרין, ובאמת פשטות המשנה דבכל בני העיר ששולחין שקליהם דין כן, וע"כ שזוהי בשליחות הגזבר, והיינו שאם יגיעו לידו הדרכונות אגלאי

[כמו שדקדקנו בזה בגמ' בגרסת הספרים שהובא ברש"י ובשטמ"ק], לומר דבכלל חוץ מן השקלים אף פדאן, מיהו ודאי פשטא דמתני' במחצית השקל מיירי, וכמש"פ רש"י, וכמבואר בירו', ולשון פדיון שייך במחצית השקל משום דכתיב כפר נפשו וזה כפדיון נפש דבנו, וגם מעצם החיוב להקדש נופל לשון פדיון.

והנה מדינא דמתני' אפשר לתת שני דינרין או איסרות ופונדיונות למחה"ש, דהעיקר שיתן מטבעות של כסף, אבל מצינו בתוספתא שקלים פ שהנותן דינרין צריך להוסיף קלבון, ואמנם גם בזה מבואר שמקבלין כל מיני מטבעות של כסף לשקלים, ואילו הי' מביא נסכא לא הי' מועיל לו שום קלבון, מיהו צריך לדעת קלבון זה למה, [ואמנם מוכח ברמב"ן דקודם שהי' מטבע של מחה"ש ע"כ שקלו במטבעות קטנות, אבל עכשיו שיש מטבע כזה תיקנו שישקול בשקל דוקא, כמבואר בתוספתא], ונראה דבזה הסברא כמ"ש רש"י ביצה ל"ט ב' דהגזבר יפרוט האיסרות לשקלים, וצריך ליתן להקדש שכו שיטול מהם השלחני כדי לצרף האיסרות לשקל, א"נ בלשון אחר דמה"ט תיקנו שלא ישקלו במטבעות קטנות, דנפיש טרחיה דהקדש בהן, וממילא כל מי שבא במטבעות קטנות ע"כ בא לצרפן אצל השלחנות וחייב בקלבון, כמו שהפורט סלע חייב, ויותר נראה שאין רשאים ליתן בשופר מטבע פחות ממחה"ש וכמשיבא שני דינרין מצרפן תחלה אצל השלחני ונותן לו קלבון.

וב"ז בנותן פחות ממחצית השקל, אבל בנותן סלע עבור שני בנ"א אין חסרון בדבר, ואמנם מה"ט האחין השותפין כשחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון, דכל מקום שהשוקל ראוי לו לשקול על שניהם יחד, כאב על בניו, או כששוקל משלו עבור העני או כששוקל על הפטורין ממחה"ש, אין להצריכו קלבון דבסלע שלם אין חסרון להקדש, ומ"מ

אבל השוקל ע"י וע"י חבירו ואפי' נתנו לו במתנה וכן אחים השוקלין מתפוסת הבית צריכין קלבון אחד לר"מ דלא נפטרו אלא מקלבון הפריטה, אבל אכתי כחידים דמו, מיהו סגי בקלבון אחד לשניהם, ע"י לעיל סק"ז בזה].

בכורות נ"א א' שקלים דתנן מצרפין שקלים כו', יש לעי' אמאי לא מייתי ממתני' דהכא להוכיח כדתניא בברייתא, ועוד שזה מיותר דהא הברייתא דחוץ כו' אמתני' מיתנייא, ונראה דאה"נ לא הי' צריך לפרושי ממתני' דהתם, אלא דרצו לפרש בגמ' דהא דאין נפדין בשו"כ היינו משום פסידא דהקדש, כמו שלא התירו לצרף השקלים לדרכונות של זהב אלא מפני משוי הדרך, ואף משוי הדרך לא התירו אלא לדרכונות ולא למרגלית, וה"נ לא התירו לשקול אלא מטבעות של כסף דוקא, ובמתני' דמצרפין ממילא מבואר דהשקלים עצמן במטבע של כסף דוקא שהרי לא התירו לצרפם אלא מפני משוי הדרך, [שו"ר דבמשנה זו מבואר דאע"פ שעתידין לצרפן מ"מ אין בני העיר הזו רשאים לשקול כל מה שירצו אלא שקלים דוקא ואח"כ מצרפין אותן], וכ"מ בירו' פ"ב ה"א דטעמא דמתני' דהכא בשקלים עצמן הוא ג"כ משום פסידא דהקדש, דבעי התם ויעשו אותן מרגליות כו' ומשני כההיא דתנינן תמן וכולן נפדין בכסף ובשו"כ חוץ מן השקלים ואין פודין בכלים [פי' מ"ט אין פודין בשו"כ] ואר"ש בר"י שמא זילו הכלים ונמצא ההקדש מפסיד, אוף הכא נמי שמא תזיל המרגליות נמצא ההקדש מפסיד, ובוה מבואר דעיקר הטעם נאמר על מתני' דהכא ומינה יליף לההיא דמצרפין, ואפשר עוד דכונת הגמ' לפרש שבכלל מתני' גם שאין פודין השקלים בשו"כ אחר שבאו ליד גזבר, והרי הדין אמת וראוי לפרש שג"ז בכלל מתני', ולשון נפדין מיושב יותר בפדיון השקלים של הקדש, ואפשר שלכך שינה התנא לשונו וכתב נפדין

דמצוה קעביד ואין לחייבו בקלבון, ועי' בספר מרן זללה"ה אה"ע סי' קמ"ח לרף כ"ט א' דאפשר לשקול עבור חבירו מדין עבד כנעני אע"פ שלא זיכה לו המעות.

הרמב"ם העתיק מתני' בנותן סלע שלם לעצמו ולעני, והיינו לשיטתו דבהכי

מיירי חיוב קלבון, ולדעת הרמב"ן מתפרשא בשוקל רק עבורם דכיון דמצוה קעביד ואינו כשלוחם פטור, וה"ה בשוקל ע"י וע"י עני דפטור, מיהו לדעת רש"י צ"ב מ"ט פטורוהו בכה"ג, הרי על שכנו ובן עירו מוטל לשקול עם הכרע ככל ישראל, ומה בכך שחבירו שוקל עבורו, ואם נימא לדעת רש"י דוקא בשוקל ע"י וע"י חבירו מיירי והיינו שפטור מקלבון נוסף, וכמש"פ ביצה ל"ט ב' בכורות נ"ו ב' באחין השותפין נחא, ולפמש"פ רש"י דחיוב הקלבון כדי לצרפם לשקלים שלמים ג"כ נחא דהא הכא סלע שלם הם שוקלין, וכ"כ רש"י חולין כ"ה ב' דטעמא דתפוסת הבית פטור משום דהו"ל האב כשוקל ע"י בניו ופטור כדין שוקל על שכנו ובן עירו, ומתפרש בנותן סלע שלם עי"ש.

שם ואם הללוים חייב, יש לעי הא כיון דזיכה להם המעות הר"ז כשוקל ע"י וע"י חבירו ומאי קמ"ל, וי"ל דכיון שהם צריכין להלוואתו הרי מוטל עליו עתה ליתן סלע שלם משלו, וס"ד דדמי לאחין השותפין דפטורין מקלבון, שהרי ביארנו לעיל לדעת הרמב"ן דהנותן סלע שלם מעיקר הדין הי' פטור מקלבון, אלא דכל שנצטרף במקרה דיינינן להו כשנים ששוקלין בזא"ז, וכאן שהוא המלוה הי' מקום לדמותו לאופן שראוי לו לשקול סלע כאב ובניו או אחין השותפין, קמ"ל דחייב, ואם נימא דאינם חייבין להחזיר לו הקלבון יש בזה עוד חידוש, עי' להלן.

ויש להסתפק בהלוים אם חוזר וגובה מהם גם את הקלבון, או"ד מצו אמרי לי' מ"ט לא נתת מחה"ש דפטור מקלבון, ובפשוטו

כשנצטרפו שנים יחד לשקול בסלע, דנו אותם חכמים כבאין לפרוט הסלע, ואפשר מפני שראו זה כטצדקי ליפטר מן הקלבון הראוי ליתן לשלחנות של הקדש, ואלו הם חילוקי הדינים השנויים במשנה, וכמשנ"ת לעיל סק"ז עי"ש.

ט. **שם** במשנה שוקל ע"י עני וע"י שכנו כו' בכתובות ק"ח א' אמרינן במודר הנאה דשוקל את שקלו משום דמצוה קעביד דתנן תורמין על האבוד כו' ולפמ"ש אאמור"ר שליט"א שם ה"פ דהשוקל עסיק במצוה דנפשיה שיש לו זכות מקדיש בזה ששוקל עבור חבירו, וזכות בקרבנות בלא"ה יש לאותו ששקלו עבורו, ויש להבין כיון דזכות מתכפר יש לו בלא"ה, וזכות מקדיש יש לשוקל עבורו, איזה זכות יש לעני ע"י שקילתו, ואפשר דבעצם נתינת מחה"ש יש כפרה דכופר נפשו, ובמצוה זו יש לשוקל זכות מקדיש ולעני זכות מתכפר, וזה מלבד חלקו בקרבנות, ונמצא שיש שני ענינים בשקלים, מיהו אפי' נותן גם זכות מקדיש לעני, מ"מ יש לו ג"כ זכות, וחשבינן לי' דעסיק במצוה דנפשיה, כמו כהן ששוקל לב"ב, וכל הפטורין ששוקלין לדעת הרע"ב שמוסרין לציבור, ולכן אף בכה"ג שוקל למודר הנאה, מיהו בירו' מדמי לי' לחוב דעלמא דיליף מינה לבע"ח דוחק, ועמש"כ בזה בנדרים ס סק, ועי' לק' ס"ב סק"ד נתבאר דזכות שבתרומה כולו לבעלים, ורק זכות מקדיש של שיירי הלשכה לשוקל, עי"ש.

ולא **אמור** הא דפטור מן הקלבון היינו מפני ששקילתו מצוה ידידה ואינו כשוקל בשליחותם, משא"כ כשהלוים שמזכה להם המטבע, ולפ"ז אם זיכה להם המטבע במתנה ושקל עבורם הר"ז כשוקל לחבירו וחייב בקלבון, דרק כשהוא השוקל פטור, ולשון הרמב"ם פ"ג ה"ג אם נתנו להם מתנה פטור מן הקלבון שהרי נתן חצי שקל מתנה כדי להרבות בשקלים, צ"ב, וצ"ל כונתו ז"ל

נראה דאע"פ שזיכה להם הסלע, מ"מ אינם חייבין להחזיר לו הקלבון, אא"כ פירש בהדיא, וכמו שהפורע מזה"ש לחוב אחר, אע"פ שהוצרך לפרטו תחלה אצל שלחני אינו יכול לגבות אלא כפי חובו, ה"ה הכא, ולפ"ז יש חידוש במתני' דאע"פ שע"י הלואתו לעני מפסיד קלבון מביתו, מ"מ לא פטרוהו מקלבון, דחשבינן תועלת הפריטה כלצרכו ולא לצורך העני, ונראיתו בפי' הנדמ"ח ע"ש תלמיד רשב"ש שהעני יפרע לו אף הקלבון, ונראה דהיינו לשיטתו דהקלבון להכרע, וא"כ לעולם העני חייב, וכן הדין לר"מ].

י. שם האחין השותפין שחייבין קלבון כו' פטורין מן הקלבון, כל פטורין דמתני' מתפרש לגמרי אף בנתן סלע ונוטל שקל, אבל אחין השותפין מתפרש דוקא בשוקלין יחד סלע שלם, וזהו ששאלו בגמ' מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מע"ב את פוטור מן הקלבון, ומשני שניא היא שהוא נותן סלע אחד שלימה מעתה אפי' חלקו כו', וביאור הדברים דס"ד שפטורין לגמרי מדין קלבון אפי' בשוקלין דינרין או סלע ונוטלין שקל, ומשני דדוקא בשוקלין יחד סלע שלם פטורין, והטעם כבר נתבאר דמעיקר הדין שנים השוקלין יחד סלע שלם אין חייבין בקלבון שהרי לא פרטו כלום, אלא שהחמירו לחשבם כשנים השוקלין זא"ז [וכ"כ רש"י], ובאחין השותפין בתפוסת הבית לא חשבינן להו כשנים השוקלים אלא כאב השוקל לבניו [כ"כ רש"י] ועכ"פ רשות אחת היא ששוקלת לשנים ולכן א"צ קלבון, [ומכאן קושיא לדעת הרמב"ם דעיקר קלבון בשוקלים סלע שלם, ויש לפרש לדעתו ז"ל דכאן חשיב כחייבין סלע שלם מרשות זו], ופריך א"כ בכל ששוקלין בסלע אפי' חזרו ונשתתפו נימא דרשות אחת היא, ולא משני מידי דממילא מובן דכשחזרו ונשתתפו יש כאן טפי שתי רשויות, ומה"ט פטורין ממע"ב, (ומ"ש בזה בתק"ח צ"ע), ומה שאמרו בתר הכי דה"ה שני גיסין שירשו את חמיהן זוהי מימרא בפ"ע

דאף בשתי בנות יש דין תפוסת הבית למע"ב, ולא נתבאר אם אף לענין קלבון הדין כן, דאם נימא שפטור קלבון הוא רק כשאביהם הי' שוקל על ידם כדמשמע קצת ברש"י חולין כ"ה ב' א"כ בשני גיסין ליכא ד"ז אלא לענין מע"ב, אבל אם זה דין כללי בכל ששוקלין מרשות אחת, ה"ה דפטורין מקלבון, ובסברא נראה דאף באחין ליכא פטור מקלבון אלא כשממשיכין שקילתן מרשות אביהם, אבל אם לכל אחד נכסים בפ"ע לא מהני מידי מה שירשו נכסים משותפין, וזה מבואר בהא דתנן האחין השותפין, דמתפרש שהם שותפין לגמרי, (וכי"ב שנינו בעירובין ע"ב ב' האחין השותפין שהיו אוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם, כ"ה גרסת הרמב"ם והראב"ד מיהו רש"י כתב דל"ג השותפין), ולפ"ז אפשר דגם כאב שזן בנותיו שייך ענין זה, ששני הגיסין כשני בנים, ועי' להלן בסוגיא דבכורות נ"ו ב'.

בכורות נ"ו ב' אר"י פעמים שחייבין בזה ובזה כו' פטורין מזה ומזה שחלקו בבהמה ולא חלקו בכספים, בירו' סופ"ק דשקלים אמרינן חלקו את הבהמה ולא חלקו את הנכסים פטורין מזה ומזה אר"מ הדא דאת אמר בשלא היתה הבהמה רוב אבל אם היתה הבהמה רוב הן הן עיקר נכסים, והראב"ד בפ"ג מה' שקלים ה"ה העתיק ד"ז להלכה, והכ"מ כתב דהרמב"ם השמיטו מפני שלא הוזכר בתלמודן, ונראה דבתלמודן נמי מתפרש כן שאמרו סד"א כיון דחלקו בבהמה גלו דעתייהו דלמיפלג קיימי ולחייבו בקלבון קמ"ל, ואם נפרש קמ"ל דלא אמרינן גלו דעתייהו ודאי י"ל דהיכא דהבהמה רוב אמרינן גלו דעתייהו דלמיפלג קיימי, ואפי' נימא דקמ"ל דלא מהני גלו דעתייהו לחייבם בקלבון, מ"מ הענין פשוט בסברא דלענין קלבון לא מהני אם נשארו משותפין בסלע אחד וחלקו בשאר נכסים, וע"כ דדוקא כשהבהמה מיעוט דחשבינן חלוקה זו כדבר פרטי, וכלקחו כל

דבכל הני השכר שנוטל על הטרחא עודף טובא על המחיר ששייך בפריטת סלע לחצאין, (הטרחא ר"ל היותו בחנות מזומן לצורך פריטה וצירוף).

ונראה דאין ללמוד מקלבונו דהכא לדעלמא, דכאן העמידו ב"ד שלחנות ותיקנו דברים מיוחדים לפי הענין, ופעמים דחייבוהו שני קלבונו בנותן סלע ונוטל שקל, תדע שפטרו כהנים ואינך, וכן השוקל ע"י עני, ועיקר הראי' מדאזלי לשקלים לר"מ ש"מ שזה מענין השקלים, ואם הי' מחיובי הקדש הי' נופל לבדה"ב, ומה"ט פטרו בכמה אופנים משום דהכי עדיף טפי למצות השקלים, מיהו לרבנן נראה דשיעור זה שוה בכל פריטת דבר מועט שנותנין פונדיון, דעיקר השכר בכה"ג על הטרחא וכדחזינן שפריטת שני דינרין ומ"ח פונדיונין שוין לשיעור הקלבון שהוא פונדיון.

וברמב"ם פ"ג ה"ז נראה דכשהיו שוקלין דרכונות הי' הקלבון גדול יותר מחצי מעה שכ' דבזמן שהיו נותנין במחה"ש שני דינרין הי' הקלבון חצי מעה כו' ומעולם לא ניתן הקלבון פחות מזה, וצ"ע דבההיא דבכורות מבואר דאף בסלע שלם הקלבון הוא חצי מעה וכמ"ש הרמב"ם פ"ד מה' ערכין ה"ג, מיהו הרמב"ם לטעמ' דענין קלבון דשקלים הוא מפני שמטבע המחה"ש שוה יותר, ואין ללמוד מזה לשאר דוכתי, ומ"מ מסתברא להשוות שיעור הקלבון בכל הזמנים.

יב. **שם** גמ' לאיכא היו הקלבונו נופלין ר"מ אומר לשקלים כו' הי' אפשר לומר דר"מ לטעמיה דקלבנו תורה ולהכרעת השקלים ניתן, אבל אין הדבר כן דבמנחות ק"ח א' מיייתנין מהכא דקלבונו לשקלים אזלי והיינו לרבנן דלית לן לפרושי כולהו אמוראי דהתם כר"מ, ואמנם יתכן דלר"מ שיש קלבון גם להכרע השקל, ע"כ יליף מזה לכל הקלבונו דלשקלים אזלי, אבל כאן הנדון בקלבון שניתן לפריטת השלחני, ובהא פליגי

אחד בהמה לביתו לשחיטה, אבל כשחלקו ברוב הנכסים אין חילוק אם הנכסים בבהמה או בכספים או בקרקעות, וכש"כ לפמש"כ לעיל דדוקא כשהם משותפין בנכסיהם כולם הדין כן, אבל זה שיש להם נכסים משותפין ביירושה לא מהני לענין קלבון מיד, וא"כ כשחלקו ברוב הנכסים הרי חזרו להיות כשני בנ"א שיש להם מעט נכסים משותפין וחייבין בקלבון.

הרמב"ם בפ"ג מה' שקלים ה"ד ה' פ"י מתני' האחין והשותפין, וכן פ"י מתני' דעירובין ע"ב ב' לפי גרסתו, ודעתו ז"ל דאם נשתנו הנכסים שנשתתפו דהיינו שקנו בהם דברים אחרים הרי הנכסים החדשים נכסי שותפות מוחלטת, משא"כ אם הנכסים שנשתתפו קיימין דחשיבי כחלוקין זמ"ז, ופי' כן הא דתנן קנו מתפוסת הבית חייבין ואם לאו פטורין, פ"י אם קנו בהמות אחרות אחר שירשו הרי בהמות אלו של רשות השותפות וחשיבא רשות אחת, חלקו וחזרו ונשתתפו ועדיין לא קנו בהמות אחר שנשתתפו פטורין ממע"ב דנכסים אלו עדיין משל החלוקה, וכיון שזוהי הסברא אין לחלק בין אחין לשותפין, כ"ג לפו"ר, ונראה דעתו ז"ל בפטור הקלבון דחשיב כאילו רשות זו חייבת סלע שלם ולא הטילו עליהם להביא חציין כלל.

יא. **שם** במשנה כמה הוא קלבון מעה כסף דברי ר"מ כו' יש להסתפק אם דוקא בשקלים פליג ר"מ או בכל פורט מהקדש, דבכורות נ' א' תניא דהנותן מ"ח פונדיונות במקום סלע מוסיף פונדיון לקלבון, והיינו חצי מעה, דמעה הוא אחד מכ"ד בסלע ופונדיון אחד ממ"ח, ואפשר לומר דההיא ברייתא כרבנן, או דמודה ר"מ בעלמא, [אבל אין לחלק בין פורט למצרף כיון דשיעור קלבון בשקלים הוא בין בנותן שני דינרין ובין פורט סלע, (כשאינו נוטל שקל או לרבנן, והטעם מפני שהשלחני נוטל שכרו שוה על פריטה וצירוף בכה"ג שהנדון בסלע ודבר מועט,

ר"מ ור"א, שהרי לרבנן ליכא קלבון דר"מ, ולר"מ איכא נמי קלבון דרבנן, ולר"א בירו' אף לר"מ ליכא קלבון של הכרע, ואפשר דהכי ס"ל לתלמודן במנחות שם, ובר פדא דלא חש למילתי דר"מ י"ל משום דסבר דר"מ לטעמי'.

ונראה דסתמא דמתני' שלא הוזכר להיכן הולכין הקלבנות מתפרש דאזלי לשקלים, דבזה י"ל שסמך התנא שלא נחדש קופה נוספת לקלבונות, וכיון שמתוך השקלים מצרפין אותן לשקלים אזלי, ואין שייך לשאול דנמצא שיש יתרון לזה שנתן קלבון, כיון שקלבוננו נגבה ממנו ע"י השלחני קודם שקילתו, ואח"כ שוקל מחה"ש ככל ישראל, וריוח השלחני שייך לכל ישראל בשוה, דבשליחותיהו קאי, ובר פדא דסבר דלנדבה אזלי היינו משום דמפרש שזהו הששה לנדבה דקתני בתר הכי במתני', ונמצא שהתנא פירש בתר הכי להיכן נופלין הקלבונות, אבל אי מפרשינן ששה לנדבה בע"א ע"כ סתמא דמתני' דלשקלים אזלי, ואפשר דמה"ט נקטו במנחות ק"ח א' בפשיטות כר"מ.

אבל הרמב"ם בפ"ג ה"ז כתב דהקלבונות אינם כשקלים ולא ביאר מה עושין בהם, וכתב הכ"מ דנסתפק כמאן קי"ל, ולכן סתם הדברים, וצ"ל דפשיטא לי' דלא כר"מ משום דסבר דר"מ לשיטתו דקלבוננו תורה, [מיהו הרמב"ם לשיטתו ג"כ הקלבון מערך השקלים הוא, וראוי ליתנו לשקלים], מיהו קשה מ"ט לא פסק כסוגיא דמנחות דלשקלים אזלי, ויש לדחות דכונת הגמ' רק לומר דכיון דלר"מ לשקלים אזלי לא ניחא להו לפרושי מתני' דלא כר"מ, אבל שפיר י"ל דקי"ל דלא כר"מ, אבל לשון הגמ' ל"מ כן, ועוד שלא הוזכרו שאר תנאי בגמ' כלל, ואף אם גרסי להו אפשר שהשמיטו הדברים בגמ' שלא להאריך, כיון דקי"ל כר"מ, ועי' פי' רג"מ"ה שם דשמואל ור"א דמסיימי בגמ' בתר הכי סברי

נמי דלנדבה אזלי, וצ"ע בשיטת הרמב"ם בענין השופרות עי'.

יש לעי' למ"ד דשכר שולחנים מהקלבונות, וכן למ"ד להוצאת דרכים, מותר הקלבונות להיכן נופלין, שהרי נותנין קלבונות גם בירושלים דליכא הוצאת דרכים, וגם פעמים שאין הוצאות מרובות, ואמנם יתכן דשכר השולחנין נקבע אם מעט ואם הרבה לפי הקלבונות שיתנו, אבל אין דרך הקדש בכך, ומסתברא שאם היו מרובין יחזירום להקדש, ואם נימא דיפלו לנדבה י"ל דמש"ה נקט בר פדא כמ"ד לנדבה, כיון דלשאר תנאי ג"כ נשאר מהמעה לנדבה, והו"ל ר"מ יחידאה, (מלבד רש"ש), מיהו י"ל לאידך גיסא דהמותר לשקלים לכו"ע, ופלוגתתם רק אם נותנין מהם להוצאות השקלים, ובסברא מיושב כן כיון דהוצאות אלו דשקלים ניהו, ומסתברא דדינם כשיירי הלשכה.

יש לעי' מ"ט דרש"ש דעביד מיניהו רקועי זהב ציפוי לבית קה"ק, ואפשר דס"ל כמ"ד פ"ד מ דמותר התרומה עבדי מינה רקועי זהב, אלא לפי שאין יד כל ישראל שוה בתרומה זו לא נתנום לקרבנות, אבל מ"מ לא הקלו בהם כשיירי הלשכה כיון שלא נתרמה תרומה מהם ואינם כשירים.

מנחות ק"ח א' והמעה, יש לדקדק מ"ט קרי לי' מעה ולא קלבון בפרט ששיעור קלבון חצי מעה לרבנן, וי"ל דעל השופר הי' כתוב כן, ואין לכתוב עליו קלבון.

רש"י ד"ה והמעה, לשון רש"י משמע דבכל משקל חצי שקל מוסיף הכרע כדרך השוקלין בשאר דברים, וא"כ כשנותנים שני חצאין יש שני הכרעות כדאמרינן במשקל הקטרת מחציתו חמישים ומאתים שיהא הכרע פעמיים, ולפ"ז ניחא דכשנותנין סלע שלם יש רק הכרע אחד וצריך להוסיף קלבון, אבל בשאר דוכתי לא פרש"י כן, וה"נ מסתברא שמטבעות אין שוקלין בהכרעה אלא מכוון,

שני קלבונות כאילו שקלום לחצאין, ופי' החילוף ביאר במס' ביצה ל"ט ב' דכיון שהגזברין עתידים להחליף החצאין האלו כדי שלא יאבדו ויצטרכו לתת לשלחני מעות דמי ההחלפה, לכן הצריכו את השוקלים לתת לגזברין דמים אלו משלהם כדי שישאר ביד הגזברין מחה"ש שלם לקרבנות, ולא יחסר מזה לשכר השלחני, [ובסלע שלם א"צ להחליף כלל, ואם גם בזה מצריך רש"י קלבון אחד היינו מפני שגם הסלע מחליפין למנים אבל סגי בקלבון אחד דלפי ריבוי המטבעות מתרבה שכר השלחני], ונמצא לדעת רש"י עיקר קלבון בשוקל מחה"ש, אבל דעת הרמב"ם והרמב"ן דבשוקל מחה"ש א"צ קלבון, ורק כשנותן שלם שצריך לפרוט, ולהרמב"ם הטעם מפני שמחה"ש שוה יותר, ולהרמב"ן הטעם משום שכר שלחני ככל פורט ומצריך אצל שלחני, ומה שפירשנו לעיל סוגית המשניות הוא ע"ד הרמב"ן.

וכ"מ בתוספתא שהשוקל שני דינרין מוסיף קלבון אע"פ ששקל שני מטבעות, ובתו' פי' כונת רש"י שמוסיף הכרע ע"י הקלבון, ולכן הקשו דאם צריך שני קלבונות מ"ט סגי הכא בחד, ופירשו דבכל השוקלין מיירי שצריכין להוסיף קלבון לכל מחה"ש להכרע, שיהא עשר גרה בריוח, וזוהי אמנם דעת ר"מ בירו', וכ"מ ברש"י חולין כ"ה ב' דכל השוקל מוסיף קלבון להכרע שקלו, וכששקלו סלע ס"ד שיספיק להם הכרעה אחת, וקמ"ל שצריכין ליתן שני קלבונות כאילו הי' צריך כאן שתי הכרעות.

רש"י בבכורות נ"ו ב' הזכיר שני פירושים בענין הקלבון, א' להכרע ב' לחילוף, ופי' הכרע כבר נתבאר שענינו שלא לתת המטבע מצומצם אלא מוסיף עליו שיכריע המשקל ויהא בו עשר גרה בריוח, וכל שוקל מוסיף קלבון להכרעה, ועל סלע בדין הוא דליסגי בהכרעה אחת, ומ"מ הצריכום לתת

סימן ב

שנה התנא בהאי לישנא דמשמע סתם גניבה ואבידה ונשבעין ככל השומרין, ולמש"כ נראה דאתא לאשמועין דאף אחריות פשיעה אינו על בני העיר, [דכך מתפרש הלשון נגנבו או שאבדו ונשבעין לגזברין שלא פשעו ואפ"ה שבועתן לגזברין, ולפמ"ש"כ להלן דכשפשעו ראוי שיהא אחריות על בני העיר, קמ"ל מתני' דסגי בגניבה ואבידה לפטון וא"צ שיהא אונס], והא דנקט נשבעין לגזברין פירושו דחייב השבועה הוא לגזברין כיון שהם כשומרין של הגזברין, ואמנם יש קושיא צדדית דכאן ליכא שבועה, ע"ז י"ל דמיירי בנשבעין ליטול שכרן, אבל עיקרו לומר דחייבן כלפי הגזברין, וגם ראוי להם לישבע במעמד גזברין כי היכי דלא נחשדינהו שגנבו לעצמם או שפשעו.

א. פ"ב ה"א בני העיר ששלחו את שקליהן כו' נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר כו' נראה דעיקר כונת התנא לאשמועין דקודם התרומה אחריותן על בני העיר ואחר התרומה פטורין מאחריותן, ויש בזה חידוש שדין השקלים משתנה ביד השלוחים ע"י התרומה, שהרי שלוחים אלו שכורין לבני העיר ומ"מ חשבינן להו כגבוי, ודינם משתנה מעצמו ע"י התרומה, [דאם שקלו אחר שנתרמה התרומה האחריות על בני העיר עד שיגיעו ליד גזבר, וכו"מ בתו"י יומא ס"ה א'], מיהו שופרות שבמדינה כגבוי דמי].

ובזה מיושב הא דמוקמינן ב"מ נ"ח א' בשומרי שכר שנשבעין ליטול שכרן ונגנבו בלסטים מזויין, ולכאורה קשה למה

דמיאש מיניהו לגמרי ומקדיש השניים במוחלט.

שם ר"י אמר הא מני ר"ש היא כו' לפמש"כ דעיקר כונת המשנה לומר שאחריותו על ההקדש נוחא דנקט סתמא דמתני' כר"ש דתפס התנא לשונו באופן המובן בקל כאילו אין דין דאין נשבעין על ההקדשות, ומשכח"ל אליבא דר"ש, ואם נימא דברישא מודה ר"י דתקנה היא, מיושב טפי שהוצרך התנא לשנות דכוותה בבני העיר ומיתקומא לי' כר"ש, וכיון דדיני' דר"ש כאן הוא ענין צדדי לא חשש התנא לשנות כר"ש בלשון קל.

שם התייח עד שלא נתרמה התרומה כו' דתניא תורמין על האבוד כו' כבר תמהו בתו' מ"ט לא מוכח לה ממתני', ויעוי' בשטמ"ק בשם הרא"ש דליכא למימר נשבעין במעמד גזברין כשאין הפסדן לגזברין, ונראה מזה דסיפא אפשר לפרושה דבכל גונא אחריותו על בני העיר ושוקלין אחרים תחתיהן, ורק בברייתא מפורש דאין אחריותו עליהם, וצ"ל דבדוחק י"ל דנשבעין במעמד גזברין שידעו שלא בפשיעתן נתאחרו כ"כ מלשקול, וניחא לגמ' לאתויי ברייתא דקתני לה בהדיא ומפרש בה גם טעמא דמתני', ובירו' שם באמת פריך ממתני' ע"ש.

מיהו צריך יישוב מאי קסבר ר"י, והגרע"א ז"ל תירץ בדעת תו' דר"י נמי מודה לתקנה דר"א, אלא דבסיפא שההפסד על בני העיר ס"ל שאין מקום לתקנה, חדא דלא עשו ב"ד תקנה להדיוט כמו שלא תיקנו בעבדים ושטרות וקרקעות, וגם ליכא טעמא דשלא יזלזלו כיון שבני העיר יתבעום וכסיפא להו מילתא, ולפ"ז רישא משום תקנה וסיפא כר"ש ותלמודא לא נוחא לי' בהכי, ומוקים תקנה בכולה מתני', דכיון דהקדש ניהו הרי הם ממילא בכלל התקנה וא"צ תקנה מיוחדת לקדשים שחייב באחריותו, ויעוי' בירו' שם דמקשי למאן דמוקים לה כר"ש מרישא

ב"מ נ"ז ב' ורמינהו בני העיר ששלחו את שקליהן כו' ואם לאו נשבעין לבני העיר כו' קושית הגמ' היא בין מהרישא בין מהסיפא שהרי השקלים כבר הקדש, כדתנן אלו ואלו שקלים כו', וכן בסברא שאין חל הקדש ע"י התרומה, וע"כ דמתחלה הקדש הו', ועיקר מתני' מתפרשת לומר דאע"פ שהם שהקדש הרי הם באחריות הבעלים, ועי' ירו' שקלים פ"ב ה"א דפריך מינה לר"ל שאמר דמשהפריש שקלו אינו חייב באחריותו, וכ"מ בשינויא דר"י דבסמוך דמוקים לה כר"ש, והיינו לכל הפחות אף סיפא כדפריך בגמ', ועי' שקלים פ"ב מ הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו כו' מעל, דמבואר שחל הקדש ביד בעלים קודם שנתנו לגזבר, וכן במכנס מעות שם מ.

ג"ח א' אמר רבה נשבעין לבני העיר במעמד גזברין כי היכי דלא נחשדינהו כו' עיקר כונת המשנה לאשמועינן שההפסד על ההקדש, והיינו דקתני נשבעין לגזברין פי' דחיובי שמירתן לגזברין, ואגב אורחיה קמ"ל דבאופן שיש כאן חיוב שבועה ראוי להם לישבע במעמד גזברין, כיון דעיקר חיובן להם אלא שפטרה כאן תורה משבועה, ושלא נחשדינהו שמא גנבום והיינו שבועה שאינו ברשותן וא"נ דלא נקרו להו פושעים והיינו שבועה שלא פשעתי בה, [ומלשון זה נראה דחיוב שבועה כלפי גזברין הוא רק כשיש חשש שפשעו אבל על גו"א פטורין כלפי הגזברין, וכן תקנה דשלא יזלזלו בהקדשות היינו בפשיעה, ועי' חדושי הגרע"א ז"ל שהזכיר כן בתוה"ד], ועמש"כ לעיל דנקט נגנבו או שאבדו לומר דאף בפשעו השלוחין אין אחריותו על בני העיר, (דעיקר המשנה מתפרשת בלא תיבת נשבעין אלא הפסדן לגזברין), ועמש"כ בזה להלן במילתי' דר"י, ועוד יש חידוש דאלו ואלו שקלים אף בגו"א ולא אמרינן שדעתו רק אם לא ימצא, משא"כ בטבעה ספינתו

לשלם, שפיר תורמין על בני העיר בכל ענין
כיון שהשליח ישלם להקדש.

מיהו בדשמואל משמע בגמ' דניחא הא
דתורמין על הגבוי, ואע"פ שהשלוחים
פטורין מלשלם מ"מ אין בני העיר חייבין
באחריותן, [ואין נראה לומר דדוקא מפני
ששלחום ע"י ש"ש פטורין, דסו"ס כיון
שפשעו פטורין לא יבאו לתבוע שכון ואין
כאן שבועה, והי' להם לקנות מידם כבגמ'
בסמוך, והרמב"ם מפרש לה עם חיוב שבועה],
ושמא לשמואל נמי מיירי דוקא בנשבעו שלא
פשעו, א"נ אפי' אם פשעו השלוחין, מ"מ אם
בני העיר לא פשעו במסירתן לשלוחים אלו,
שפיר תורמין עליהם, דכל היכא שאם היו
נמליכין בגזברין היו מקבלין שישלחו ביד אלו
אין זו פשיעה, והרי גם קודם שנתרמה
התרומה שלחו ע"י אלו, אע"פ שעדיין
אחריותן עליהם, ומ"מ שפיר נקט לה התנא
בנשבעו דוקא, דהיכא דאגלאי מילתא דלאו
שפיר עבדי חייבין באחריותן, ולכן לא מצי
התנא לשנות פטורן של בני העיר בסתמא אלא
כשנשבעו שלא פשעו, והא דקתני סתמא
תורמין על הגבוי היינו משום דכששלחום
בפשיעה לא מיקרי גבוי, [והחילוק בין שמואל
לר"י דלר"י הו"ל באחריות בני העיר לענין
פשיעה, ולשמואל אף פשיעה באחריות הקדש
אם בני העיר נהגו כראוי במסירתן לשלוחין
אלו, ושפיר סתם התנא דבכל גבוי תורמין],
ולפ"ז ניחא נמי דקתני נגנבו או שאבדו
סתמא, לומר דסגי בזה שלא פשעו כדי לפטור
את בני העיר לגמרי, וענין השבועה משכח"ל
בנגנבו ואבדו באונס.

ואפשר עוד שאם היו השקלים במצב של
פשיעה בזמן התרומה אין תורמין
עליהם, וצריכין לישבע שבזמן התרומה לא
פשעו אף כשטוענים שאירע אחר התרומה,
ולר"א בכל ענין תורמין דהשליח קאי
בחריקהו, וצ"ע בזה דאפשר שנאמנים ע"ז

דמתני', ובגרסאות שלנו כתבו בזה כלישנא
דרבא כי היכי דלא נחשדינהו א"נ כו' וכתב
בתק"ח שזה נוסף ע"י מגיהים מגמ' דידן,
וראיתי בנוסחא הנדפס עם חידושי תלמיד
הרשב"ש דחסר כ"ז ומשני עוד היא מפני
שבועת התקנה, וזה בהדיא כתירוצן הגרע"א
ז"ל דבזה כו"ע מודו לתקנה, [ואפשר דמ"ש
בתר הכי אפי' קיבלו בני העיר לשלם כו'
דר"ל אע"פ שהם באחריות בני העיר מ"מ
דינם כהקדש לענין תקנת השבועה, ובהא פליג
ר"י].

אבל בתלמודן הדבר סתום דאם איתא דר"י
נמי יליף ממתני' שבועה דרבנן
בהקדשות לא היו משמיטין בגמ' דברים אלו
משינוייה דר"י אף כשניחא ל' לגמ' לקצור,
ואחי הר"מ נ"י העיר די"ל דר"י סבר שאם
פשע השליח לא נפטרו בני העיר, דאגלאי
מילתא שלא שלחום כראוי, ובכה"ג אין
תורמין עליהם, אבל אם נשבע שלא פשע
הר"ז באחריות הקדש, ולכן נשבעין לגזברין
כיון שאם נשבעין הויא האחריות על ההקדש,
אבל יש חיוב שבועה כר"ש כיון שאם לא
ישבעו אחריותן על בני העיר, ולפ"ז מתפרש
בזה דנשבעין לבני העיר במעמד גזברין אלא
דעדיפא קצת מדשמואל כיון שנשבעין כדי
ליפטר מתשלומין, שאם פשעו חייבין כיון
שאו האחריות על בני העיר, ואם הגרסא
שביר' לפנינו נכונה הרי מבואר כן בהדיא,
(וערמב"ם כעין סברא זו דכשכני העיר נהגו
כראוי פטורין).

ונראה לפרש לפ"ז דמשה מיייתנן מברייאת
דקתני סתמא תורמין על הגבוי ולא
מחלקינן אם השומר יפשע בהם, אבל ממתני'
איכא למימר דרק אחר שנשבעין שלא פשעו
פטורין בני העיר, ואפשר דכו"ע מודו בסברא
לר"י שאם פשעו ופטורין אין לתרום עליהם,
אלא דכיון שנתחייבו השלוחין מתקנת חכמים

בלא שבועה, כמו שנאמנים לומר שנאבדו אחר התרומה.

ב. שם אלא אר"א שבועה זו תקנת חכמים היא כו' פי' דמדרבנן תיקנו שאם פשע חייב לשלם, וממילא גם חייבוהו לישבע, ונראה דאין ללמוד ממתני' אלא לענין פשיעה שחייב, אבל בגו"א י"ל דאף ש"ש פטור, שלא החזירו כל דיני שומרים להקדש, אלא שחייבו בפשיעה כדי שלא יזלזלו בשמירתן, דכיון שאין מקור אחר לחיוב בהקדש אלא משנה זו דמיירי בגו"א, לית לן לחדש טפי, [ואפשר שיש עוד חילוקי דינים דלא חייב בהקדש, כגון שליחות יד דמסתברא שאין דינו כש"ח, ואולי גם תוב"ב פטור כיון שאין לו זיקה לדיני שומרין כלפי בעלים, אלא שעל פשיעה חייב], ויעוי' בתו' ב"ק ז' א' ב"מ צ"ט ב' שכ' דמזיק הקדש חייב לשלם מדרבנן, [ולפ"ר היינו דוקא מזיק בידים ולא בשור שנגח], וניחא בזה דלר"א הוסיפו אף לחייבו בפשיעה, דאם מזיק פטור אין לחייב פושע, [שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א שבועות לדף בשם תו' הרא"ש עי"ש, ובקדשי מזבח מזיק הקדש פטור כדמוכח בשלהי מנחות, ועי' להלן ועקצוה"ח סי' ע"ב ס"ק י"ד], וק"ק מכאן לדעת הרמב"ם דכולהו חייבין בפשיעה כדין מזיק, דלכאורה לא הי' צריך לתקן חיוב שבועה כדי שלא יזלזלו, דכיון שאם פשע חייב שוב לא יזלזלו בשמירתן, ולא ברשיעי עסקינן שרק משום שבועה פרשי, מיהו י"ל דכשיודע שצריך לישבע נזהר יותר בהגדרת ענין פשיעה ושומרן כראוי, שו"ר בש"ך סי' ס"ו ס"ק קכ"ו.

ולאחמור מיושב הא דאיצטריך לשנויי בסמוך בקושיא דהשוכר את הפועל לשמור את הפרה כו' בשקנו מידו, ולא משני משום תקנה, דהברייא מיירי בחיובי שמירה של ש"ש דבזה פטורוהו מאחריות שבת, אבל בחיובי ש"ח מסתברא דאף בשבת חייב דלכה"פ כהנח לפני דמי, או כשלמו ימי

שמירתו שחייב כש"ח עד שיחזירם ליד בעלים, וכ"מ בגמ' דמיתני לה אפיסקא דש"ש אינו משלם, ולפמ"ש"כ דבש"ש לא תיקנו שיתחייב ניחא, שו"ר בש"ך שם וכן בריטב"א בשטמ"ק שכבר כתבו דהברייא מיירי בש"ש, והגרע"א ז"ל בגליון הש"ך שם כתב דדעת הש"ך שלא תיקנו כל דיני שומרין בהקדש ורק לענין פשיעה תיקנו שבועה, אבל בשם מהר"א ששון כ' דמשמע מדברי הרמב"ם בה' שכירות פ"ב ה"ב שכל דיני שומרין תיקנו בהקדש, וכ"מ בה' שקלים פ' ה' דש"ח וש"ש חייבין כדינם בהדיוט עי"ש, מיהו י"ל דהרמב"ם לשיטתו שתיקנו שבועת השומרין אע"פ שהי' חייב בלא"ה על פשיעה, א"כ י"ל שתיקנו כל דיני שומרין, וכ"מ לשיטתו בה' שקלים שש"ש חייב על גו"א בשקלי ההקדש, ולכן ע"כ לומר שתיקנו כל דיני שומרין, אבל להסוברים דפטור על פשיעה א"כ עיקר התקנה שיהא השומר חייב בתשלומין על פשיעה, ותו לית לן לחדש שתיקנו עוד דיני שומרין בהקדש, שו"ר בספר אאמו"ר שליט"א שבועות לדף בכ"ז, ועי' מרדכי בשם ר"מ שכ' דהו"מ לשנויי משום תקנה, ומשמע לכאורה דאף בש"ש עשו תקנה, מיהו בלא"ה יש לדחות דבתינוק וזרעים דאף בהדיוט פטור לא עשו תקנה, וכבר כ"כ בספר תרומת הכרי סי' ס"ו ס"מ ועי"ש שהאריך בכ"ז.

הא דקתני במתני' דאין נשבעין על ההקדשות היינו שבועה דאוריתא, וכמו שהוכיח הר"ף בפ' שבועת הדיינים מההיא דכתובות פ"ז ב' דמבואר שם שנשבעין על קרקעות שבועה דרבנן והי' הקדש לר"א, וכ"כ הר"ן בשבועות שם מסוגיין עי"ש, וכ"כ הרמב"ם פ"ב מה' שכירות ה"ב דתקנו חכמים שנשבעין על ההקדשות שבועת השומרין כו', וע"ע שבועות ב' בהא דתנן נשבעין לקטן ולהקדש והיינו שבועת המשנה דנשבעין ונוטלין, (וייתכן דרב שם סבר כר"א דתיקנו שבועה להקדש ולכן לא הוצרך לבאר הא דתנן שנשבעין

פטור, והא דקתני מתו או נגנבו עי' חולין קל"ט א' דרבנן קמ"ל דאף במתו דליתנהו פטור, וכן בנדר קמ"ל דאפי' נגנבו שהם ביד הגנב ונתחייב בשמירתו להקדש חייב, עי"ש, ולכאורה שקלים כקדשי מזבח דמו אלא שיש להם בעלים, מיהו גם הבעלים חייבין בזה כיון שהם שותפין בקרבנות.

ג. חולין קל"ט א' דר"י אדר"י נמי ל"ק הא דאמר עלי הא דאמר הרי זו, ברש"י מבואר דמודה ר"י דאע"פ שנגנבו בי גזא דרחמנא ניהו אלא דכיון שאמר עלי לא קיים נדרו עד שיביאנו לידי גזבר, ולפ"ז ההיא דתרנוגלת שמרדה מתפרש אף באמר עלי, דנהי דחייב באחריותה מ"מ לא פקע הקדש מינה, וצ"ע א"כ למה אמרו בגמ' הא דאמר הר"ז, הול"ל כיון דאמר עלי נתחייב באחריותה להביאה לידי גזבר באופן הראוי להשתמש בה, ואפשר דאין הכונה דלעיל מיירי דוקא באמר הר"ז בלא עלי, אלא ה"ק דהא דחייב באחריותה היינו משום דאמר עלי, דהקדשת זו לנדרו אינו משנה בחיובו כלום, וההיא דלעיל מכח הרי זו.

אב"ד הרמב"ן והריטב"א הוכיחו מלשון זה דכשאמר הרי עלי כיון שחייב באחריות פקע ההקדש כשמרדה דחיוב אחריות של המקדיש הוי כחילול, [לכאורה א"א לחלל כיון שאינו ברשותו, אלא שהקדש אינו חפץ בו ומוציאו מבית גנזיו וממילא נעשה חולין, והמקדיש חייב באחריות], ובפשוטו משמע דאף בנגנבו או שאבדו הדין כן, דאם חייב באחריותו אף שכשעדיין בי גזא דרחמנא הוא, א"כ מנלן דבמרדה פקע ההקדש ע"י חיוב האחריות, והרי כל עיקר המשמעות דלר"י לאו כבי גזא דרחמנא ניהו הוא ממ"ש חייב באחריותו, ואם איתא דחייב בכל ענין א"כ מנלן דבמרדה פקע ההקדש כיון שחייב באחריותה, אבל הדבר קשה מנלן לחדש דפקע הקדש בנגנבו או שאבדו, הרי ודאי איכא אופני אבידה שאינו מתיאש ומ"מ חייב

להקדש, ושמואל לטעמי' בשמעתין דלא ס"ל כר"א, ובגמ' לא רצו להאריך, מיהו פשטות הדברים אינו כן אלא דרב נמי מוקי לה כשמואל בהקדש, וכן נראין הדברים שזוהי תקנה כללית בכל ההקדשות שחייבין על פשיעה, דאם היתה תקנה מיוחדת לשקלים שהדרך לשלחם והוצרכו לחייב באחריותו, לא היו מתקנים כן קודם שנתרמה התרומה שאז הם באחריות בני העיר, ובגמ' מבואר דר"א משני אף סיפא דמה"ט נשבעין לבני העיר, אבל אם זה דין כללי דפשיעה בהקדשות חייב ממילא חל הדין על השקלים אף כשהם באחריות בני העיר, ועוד דטפי הוה ניחא לתקן שיהיו באחריות בני העיר עד שיגיעו ליד גזבר, א"ו זוהי תקנה כללית בכל ההקדשות, וכ"מ במרדכי הנ"ל, וכן נקטו הפוסקים עב"י סי' ש"א.

ויש להסתפק במקדיש מנה לבדה"ב אם נעשה ש"ח עד שיביאנו ליד גזבר, דכל הקדש כהדיוט מדעת דמי, וא"כ יתחייב על פשיעה מתק"ח, או דכיון שלא קיבל שמירה פטור, ומשום שלא יזלזלו בהקדשות אין לחדש תקנה מיוחדת לחייבו אף בכה"ג, ועי' חולין קל"ח ב' שהוא מצווה להביאו לידי גזבר, ולפ"ז כל המוצא חפץ של הקדש מתחייב להשיבו להקדש, וה"ה כשהחפץ בידו, [ולכאורה יפטר מפרוטה דר"י, ומ"מ לא החמירו חכמים לחשבו כש"ש אף להרמב"ם], ואם נימא דחייב ה"י אפשר לפרש בזה הא דתנן ריש קנים שהנדבות מתו או נגנבו אינו חייב באחריותו, לומר דדוקא נגנבו אבל בפשיעה חייב, מיהו ז"א דבמנחות ק"ט א' מבואר דבאומר הר"ז עולה וקטלה פטור עי"ש דמיירי באמר שאין אחריותה עליו, וע"כ דקדשי מזבח שאני ואפי' מדרבנן לא תיקנו שמזיק ישלם כש"כ שהפושע לא ישלם, [מיהו עי' בספר אאמור"ר שליט"א שבועות לדף אם פשיעה ק"ו ממזיק], ועקצה"ח סי' ע"ב ס"ק י"ד דבקרובן של חבירו חייב מדרבנן, אבל בעלים גופי'

ותפקע אחריותו, למה לא ישאירונו הקדש ברשותו, וצ"ע, שוב שמעתי מאמו"ר שליט"א דיש לפרש דבריהם ז"ל רק במרדה ומפני שלשון הגמ' הא דאמר הר"ז מיותר דקדקו דלא מחדשין כח זה אלא במקום הפסד להקדש ולא במקום שמקבל עליו אחריות, ואמנם אין לגמ' הכרח לזה אלא דסברו בגמ' דל"פ ארב אלא בכה"ג, וצ"ע.

ויש לעי' במנה זה שאבד וחייב באחריותו והקדיש אחר במקומו ואח"כ נמצא הראשון, אם נימא כפרש"י דהראשון לא פקעה קדושתו, מה דינו של המנה שני, ואם כבר הוציאו הגזבר מאי, ולכאורה במלוה כה"ג שזכו לו מעות ואבדו וקיבל אחרים תחתיהן חזרה זכות הראשונים לבעלים, אבל בהקדש שהמנה נשאר קדוש, וא"א לחללו כיון שאינו ברשותו, כמבואר ב"ק ס"ט א', הדין נותן שתהא קדושת השני בספק, ורק בשקלים נתחדש שע"כ להקדיש גם השניים במוחלט, כיון שנותנן לשופרות ותורמין מהם, כמו מפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש אחרים תחתיהן, שגם השניים קדושים במוחלט כיון שלוקח בהם חטאתו, ולק' ס סק"א נתבאר בזה עי"ש.

מזה דלא פרכינן לר"ל ממתני' דשקלים פ"ב מ"א דקתני בנגבנו או שאבדו שבני העיר שוקלין תחתיהן, יש ללמוד דס"ל לתלמודן דשקלים כקדשי מזבח דמו, כדמי שור זה עלי עולה, שהרי שקלים דמי קרבנות הם, ובירו' שקלים מייית דר"ל אשקלים ופריך ממתני', ועי' בזה לק' סק"ה.

הא דלא מעלו הגנבים י"ל דכיון שידעי שזה ממון בעלים אין בנטילתם הוצאה מרשות הקדש, דידעי דע"פ דין אכתי ברשות בעלים הוא, כ"ז שהוא ברשותם דיאוש כדי לא קני, וזה מבואר במתני' דאלו ואלו שקלים שנשארו בקדושתן, אבל לענין חיוב אחריות י"ל דכ"ז שהמועל לא שילם הר"ז באחריות הבעלים

באחריותן, ואינו בדין שיפקע הקדש בכה"ג, [ועוד דא"כ יפקע הקדש ויחזור לרשות בעלים שהרי לא נתיאש], ואפי' נפלה מפולת על המנה דאיתי' אלא שצריך הוצאות להוציאו מסתברא דלר"י חייב באחריותו, [מיהו' עי' לק' ס סק"א בזה], והרי ודאי לא פקע הקדש מיני', ואין נראה לומר דכיון שאחריותה על הבעלים אין מצווה להביאו לידי גזבר, כיון שהגזבר בלא"ה לא יפסיד בדבר, דסו"ס הקדש הוא שחייב באחריותן מצווה להביאן לידי גזבר.

ועי"ק דתנן שקלים פ"ב מ"א נמצאו או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים, והרי היו באחריות בני העיר ומ"מ לא פקעה קדושתן, ולרב מיתוקמא שפיר באופן שלא נתיאשו מהן, דתרנגולת שמרדה כיון דבעינן שתגיע למצב שאינה מזומן, ע"כ שכבר נתיאשו ממנה, והיינו שבמצב זה אם אומר שאינו מתיאש פטומי מילי הוא כזוטו של ים, אבל בסתם גו"א ברשותא דמרייהו קיימי, [ואפי' טבעה ספינתו בים כדמוקמי לה ב"מ נ"ח א', משכח"ל שאינו מתיאש כדקתני נמצאו, אלא שהגיעו למצב זה באונס כטביעת ספינה, כגון שטבעה ספינה בנהר בירן ב"מ כ"ד ב'], וכבר רמז אמו"ר שליט"א לכ"ז בסכ"ב, ושמא נאמר דכיון דאלו ואלו שקלים וא"צ הקדש לוותר על אחד מהם, לא משוינן לי' כחילול, משא"כ כשהקדש מקבל רק אחד הרי אינו חפץ באבוד וניחא לי' טפי באחריותו של הבעלים.

ואם נימא דדוקא במרדו ס"ל להרמב"ן דפקע קדושתן וכמו שצייד אמו"ר שליט"א שם, ניחא, והסברא בזה דהקדש משתמש בכח דלד' הארץ ומלואה, רק כשמרויח בכך, אבל היכא דניחא לי' טפי באחריות הבעלים לא תפיס לי', אבל הדבר צ"ע בגמ' דכיון דחזינן שיכול לקבל אחריות גם כשהחפץ נשאר ברשות הקדש, אין לחדש שבמרדו נפקי מרשות הקדש, הגע עצמך בגר שאפשר שימות

אע"פ שיצא לחולין ע"י המעילה, ע"י להלן
בדין חיללו על אחר אם נפטר מאחריות.

ולדינא נמצא ג"כ לפי זה דאין חילול פוטר
מאחריות ע"ש.

חולין קל"ט א' לפי שמצינו בהקדשות
ומעשרות שמתחללין על מעות שבחולין
נגנבו או שאבדו אינן חייבין באחריותן,
לפרתו' משמע שהאומר הרי עלי מנה והפרישו
וחיללו על מנה אחר שוב אינו חייב
באחריותו, דהו"ל כבא ליד גזבר בזה שכבר
קנה בו חפץ אחר, אבל הדבר קשה דלמה
יתנו לו זכות לחלל ליפטר מאחריותו הרי זה
הפסד להקדש, וצ"ל דאמנם לאו שפיר עבד
אלא דמ"מ כבר נכנס לרשות הקדש, אבל
הדברים מחודשים דודאי יש לפרש שבכלל
אחריותו שיגיע ליד גזבר ממש, והרי בשקלים
הדבר פשוט שלא יצא יד"ח [תדע דבני העיר
ששלחו שקליהם חייבין באחריותן אע"פ
שצירפום לדרכונות], וכן בקרבנות מזבח,
ומנלן לחדש כאן שיצא יד"ח.

שם ב' הכל מודים בערכין כו' לשון הכל
מודים קאי אדר"ל דמודה בערכין דאבדו
חייב באחריותן, וע"כ הטעם מפני שלא
נתקדשו וליכא למימר בהו בי גזא דרחמנא,
דאם הכונה רק דאע"ג דלא אמר עלי כאמר
עלי דמי, אכתי לר"ל פטור, א"ו עיקרו לומר
דחייב באחריותו לכו"ע, דהו"ל כקודם
הפרשה, אלא דקושטא הוא דאף בלא עלי
כאומר עלי דמי, כיון שעדיין כלא הפריש דמי.

ולפ"ז הא דאמרינן חולין הן בידך היינו חולין
לגמרי, מיהו בסנהדרין ט"ו א' אמרינן
במתפס מטלטלין לערכין ופרש"י דכשהפריש
מטלטלין לחוב ערכו חלה עליהם קדושה ובא
לפדותן צריך שלשה, והרי למש"כ חולין הם,
ואיכא לאוקומה בהתפס המטלטלין ביד גזבר,
שכבר זכה בהם, ושמעתין בלא בא ליד גזבר,
ואפשר דכח שעבוד שפיר זוכה ההקדש
במטלטלין אלו אע"פ שאינן קדש, ומיושב הא
דנקט התנא בברייתא דהקדשות ומעשרות קדש
לענין להתחלל על חולין, ולא בפשיטות דהני
חולין לגמרי, דלענין שעבוד שפיר זוכה בהן
הקדש, ופשטות הגמ' בסנהדרין שם דבא
לפדות המטלטלין מן ההקדש, ומשמע שחל
ע"ז שם קדושה וע"ז נופל לשון פדיון, אלא
דסגי בכח שעבוד וכמ"כ.

והנה מתוכן הברייא אין ראי' לד"ז, דעיקרה
לומר שבערכין אין הפרשה מקדשתן,
ואפי' נתחייב בערכין בהרי זו והפריש מעות
לחובתו לא נתקדשו, ובעלמא בנתחייב בהרי
זו והפריש נתקדשו ושוב אינו חייב באחריותו,
משא"כ בערכין דכיון שלא נתקדשו הרי לא
קיים נדרו כלל, ומשכח"ל נדר בהרי זו
כדאמרינן ר"ה ו' א' באמר הרי עלי עולה
ע"מ שלא אתחייב באחריותה, ואם הפריש יצא
ידי נדרו, ובערכין באומר הרי עלי ע"מ שלא
אתחייב באחריותן [אם כונת שיוקדשו] או
באומר הריני בערכי, והפריש לערכו עדיין
חייב באחריותו כיון שאין ההפרשה כלום
ונשאר דינו כקודם הפרשה, והיינו דקתני
שמצינו בהקדשות ומעשרות שאפי' ברשות
בעלים חלה קדושה עליהם לענין שתופסין
חולין אחרים בקדושתן [ועי' להלן בערכין
בוה], וגם יצא ידי חובתו באומר הרי זו, יכול
אף בערכין כן כו', [וע"ע מש"פ אאמור"ר
שליט"א דס"ד שהפרשת הערכין כחילול,

ד. ב"מ נ"ח א' משנתרמה התרומה קדשים
שאינו חייב באחריותן נינהו דתניא
תורמין על האבוד ועל הגבוי כו', נראה דעיקר
משמעות הברייא לומר דאינו חייב באחריותן,
דהא פשיטא שכל ישראל שתרמו בבבל
ובמדינות הרחוקות יש להם חלק בקרבנות
שמקריבין בניסן, אע"פ שא"א שיגיעו שקליהם
לירושלים, וע"כ שיש להם חלק בקופות
שתרמו, א"ו עיקר חידוש התנא לומר דתורמין
על האבוד אע"פ שלא ישקול עוד, וכן על
הגבוי תורמין במוחלט אף אם לא יגיע לידי

גזבר לבסוף, ועוד דאם חייבין באחריות א"כ היינו עתיד ליגבות, ועוד דדומיא דאבוד קתני, וזוהי נחא דאיכא תנא בירור' שקלים שם דסבר אין תורמין על הגבוי, וודאי דאין הכונה שאין נותנין לו חלק בקרבנות שהרי לכך שקלו, אלא ר"ל שעדיין באחריות השוקלים הן, [מיהו לפ"ז צ"ע מ"ש דאין תורמין על העתיד ליגבות, ושמא ר"ל שאין תורמין עליו במוחלט אא"כ יגבה לבסוף, ומזה ראי' לפרש"י, והלום ראייתי בזה בתוספתא פ"ב ה"ה ועי' להלן בכ"ז].

ולכאורה הי' נראה דכל מי שהי' שקלו גבוי בזמן תרומה הראשונה תורמין עליו אפי' הוא מבני בבל, דלא חילקו ג' תרומות אלא לענין שקלים עצמן שאינם בדין שיריים, אבל כיון שע"כ כל ישראל שותפין בקופות של ניסן, וכמ"ש בירור' פ"ג ה"ג תרם את הראשונה לשם א"י ולשם כל ישראל, וכן אמרו פ"א ה"א כולה כאחת היא באה כו', א"כ מי ששקלו גבוי בזמן תרומה הראשונה ואבד אח"כ פטור, וכן אם לא הי' גבוי בזמן תרומה הראשונה והי' גבוי בזמן תרומה שני' ג"כ יצא, דבזמן התרומה הקדש מכניס לרשותו כל השקלים שהופרשו כבר, וחשיבי כבאו ליד גזבר, ואף מי שהי' בדין עתיד ליגבות בראשונה, נחשב כנגבה לבסוף עי"ז שהי' גבוי בשני', וכ"נ ברא"ש ורע"ב סופ"ג.

ולפ"ז ענין תורמין דקתני, אינו כתרומת הלשכה ממשי, שהרי שקלי הלשכה נעשין שיריים, ושקלים אלו עדיין מגיעין לתרומה שני' או שלישית, וקמ"ל רק שנעשין שותפין בשקלי הקופות.

אבל בתוספתא פ"ב ה"ה נראה דכל אותן שתרמו עליהם נעשין שיריים, וכשתרם את הראשונה לשם א"י, היינו שכל שקלי בני א"י נעשין שיריים, ואם תורמין על הגבוי אף הגבוי הזה נעשה שיריים ואף העתיד ליגבות מבני א"י נופל לשיריים, שאם יאחר אחד מא"י

לשקול לא יתן שקלו לחדתין ועכ"פ לא יתנו ע"ג הקטבלאות, וכן כל תרומה לשם אלו שתורמין עבורם, דהיינו שני' לכרכים המוקפין לה ולגבוי ועתיד ליגבות שבהם, והענין מיושב מאד דתורמין מתפרש כפשוטו שהתרומה עושה אותן שירים, וכן התרומה מחולקת לכל מקום ולכן לא נעשו שירים בתרומה הראשונה, וכן ראוי שהרחוקים יזכו שיתרמו משלהם ממש, אבל המאחרים מן הקרובין תורמין עליהם שלא מן המוקף, ומ"ש בירור' שתורם לשם א"י ולשם כל ישראל היינו שמזכה לכל ישראל חלק בקופות, אבל שירים נעשה רק משל בני א"י, ולפ"ז פשוט הא דפטרו הגבוי מאחריות, שהרי כבר בא ליד גזבר ונעשה שירים ממש, והעתיד ליגבות ג"כ נעשה שירים, אלא דשפיר י"ל שליגבות היינו ביד גזבר דוקא.

כ"ז מתבאר מדברי רשב"א שאמר לא היו עושין כן [כ"ה בילקוט] אלא באחרונה שמא יצטרך אחד מבני א"י ונמצא שוקל עם בבל, ור"ל דאין תורמין ראשונה על הגבוי שמארץ ישראל כדי שיוכל לשקול עם בני בבל ויתרמו משקלו, ולא יעשה שירים שלא מתוך הלשכה, ושמא יצטרך, היינו דשמא יהא אנוס בדבר ואינו בדין שיפסיד, דאל"כ לא הול"ל שמא, דהא בהני שלא הגיעו שקלם קיימינן, ואפשר דה"ק שמא יארע שאחד מבני א"י ישכח ויתן שקלו עם בני בבל, ולא יניחנו תחת הקטבלאות, שוב שמעתי מאמור"ר שליט"א דיש לפרש אף לרבנן דשוקל בשופר חדתין, ולא מציינו שנותנין שקליהם למקו"א, והיינו דקאמר רשב"א שמא יתרמו משל בני א"י אף לאחר שנעשו שירים, דאם לרבנן נותנין למקו"א מאי שמא, וצ"ל דרבנן לא חיישי לתערובת מעט שקלים בקופה אע"פ שהם שירים, ואמנם כ"ה סתמות הדברים שלא הוזכר לדקדק בהנחת שקלי המאחרים תחת הקטבלאות, ועדיין צ"ע, ומיושב בזה הא דסבר ר"י שם שתורמין על הגבוי ועל

שלא ימעלו בו, אבל לא בא ליד גזבר אם בעליו נודע לו וחייב לשקול אחר, אין תורמין עליו אא"כ עתיד ליגבות.

נמצינו למידין דכל הני תורמין עליהם יצאו בעלים יד"ח והשקלים נעשין שירים, ובאבוד מיירי בבאו ליד גזבר, א"נ בהני שאין עתיד להתברר לעולם, ותורמין עליהם להפקיען מידי מעילה ולזכות בעליהם, וכן בהני שבעליהם שקלו אחרים תחתיהן, מ"מ תורמין גם על האבודין לעשותן שירים, אבל נודע לבעלים שאבדו קודם התרומה אין תורמין עליהם אא"כ עתידין בעליהם לשקול אחרים תחתיהן.

מש"פ תו' דשוקל את שקלו דמודר הנאה מיירי באינו חייב באחריותו צ"ע טובא, דכיון שאינו חייב אין זה שקלו, ומאי קמ"ל מתני' ומגלן שיש מצוה לשקול אחרים רשות, הרי באבד מהגזבר אבד מחלק כולם בשהו, וכששוקל אחרים צריך למסרן לציבור, ולא משמע כן, ואף בגבוי כיון שתורמין עליהם הו"ל כבא ליד גזבר, ואין שייך להמשיך על עצמו חיוב, אא"כ ימסרם לציבור, ולשון הגמ' שאמרו כתובות ק"ח א' מצוה קעביד דתנן כו' לא משמע דמוקים לה בהב"ע שתרם ואבד כו' ואיך סתם התנא לשונו כ"כ, וזה דחקו לרש"י לומר שתורמין עליו אפי' לא ישקול.

ויצוי מש"פ אאמו"ר שליט"א בכתובות שם דהשוקל עבור חבירו יש לו זכות בשקלו כדין מקדיש קרבן לכפרת חבירו, ולכן אע"פ שהמודר נהנה מ"מ חשבינן למדיר כעוסק בטובת עצמו והמודר כנהנה ממילא, עי"ש שהוכיח כן מדאמרינן עלה משיב אבירתו נמי מצוה קעביד ומתפרש מענין אחד דאיהו עסיק במצוה ידיד', וחבירו ממילא נהנה, עי"ש, והא דאמרו דתנן תורמין כו' היינו לומר שאינו כנותן לו חלק בקרבנות ע"י שקלו דזה יש לאסור, ולא מהני הא דמצוה

הממושכן ולא על העתיד ליגבות, ור"ל דשקלים שלא הופרשו עדיין, לא נעשין בדין שירים, [וצ"ע מה דינם, ואולי באחרונה מודה], ור"מ ור"י תרווייהו פליגי ארשב"א וס"ל דעושין שירים את כל שקלי בני א"י בתרומה הראשונה, וכל מקום תלוי בזמן תרומה של מקום זה וכמשנ"ת.

ולפ"ז יש לפרש תורמין על האבוד כפשוטו, דשקלים שאבדו ג"כ נעשין שירים ע"י התרומה, ונפ"מ שאם נמצאו אחר התרומה דינם שירים, בין אם שקלו בני העיר אחרים תחתיהן, או שלא שקלו ונמצאו אלו, ויש בזה חידוש שתורמין על אלו שהם במבצ של אבוד, ואין ללמוד מזה שיש מי שאבד שקלו ופטור, דהכא מיירי על השקל האבוד כשנמצא, ואה"נ שאם לא נמצא צריכין לשקול אחר תחתיו, [ומיושב בזה מה שקשה לפרתו] דהיינו אבד מיד גזבר, ולכאורה אחר שבא ליד גזבר אין ענין בשקלו, לומר שהוא אבד, דהו"ל כהטילו כולן לכיס ונאבד לפי חשבון, והא דמצינו של בית ר"ג שיש עדיפות בשקלו, אמרו בירו' הנחת רוח הוא להם שיהא קרבן מתקרב משלהן תחלה, אבל אין לזה חשיבות ממון]. אבל קשה דא"כ גם בגבוי נימא שעדיין חייב באחריותו אלא שנעשה שירים ע"י התרומה, וע"כ דכיון שתורמין ע"ז הו"ל כברשות גזבר, וה"נ באבוד, ואפשר דהיינו אבוד שלא יודע לעולם שאבד, ואפי' לא בא ליד גזבר, וצ"ע בזה, או כפרש"י שתלוי אם יודע בזמן התרומה, עכ"פ תורמין על האבוד מתפרש לפ"ז שבכל מקום שהוא, נעשה שירים, (ועתו"י יומא ס"ה א' פ"י ריב"א דלא זו אף זו קתני, אבוד קודם התרומה איכא תרתי לטיבותא שהבעלים עתידין לשקול וגם כבר שקלו, וגבוי שלא אבד אבל יתכן שיאבד, ועתיד לגבות שלא נגבה, אבל אם יאבד יגבו ממנו, אבל לא משמע דכונתו דקמ"ל שהאבוד נעשה בדין שירים), ואפשר כפרתו דמיירי בבא ליד גזבר ותורמין עליו לעשותו שירים

קעביד כשנותן לו מתנה, ורק כשמונע ממנו הפסד חשבינן ל' כמבירה ארי ע"ש, ולפמשנ"ת דשקלו שנותן אחר התרומה אזיל לשיירי הלשכה מיושב טפי, דהשתא הו"ל כחייב ממון להקדש, וחבירו משלם עבורו, וכיון שיש לו זכות מקדיש בכה"ג חשיב כמצוה ידי', ולעיל ס"א סק נתקשינו קצת שיהא לשוקל זכות מקדיש כיון שכל ישראל צריכין זכות מקדיש בקרבנות, ולמש"כ אין לו זכות מקדיש אלא בשירים, אבל בחלק שנתרם הכל של המודר, ואף אם תרמו אותו שקל ששקל עבורו, מ"מ אינו צריך לשקילתו עבור זכותו בקופות, ולכן גם זכות מקדיש אין לו בחלק הנתרם.

ה. יעוי' ברמב"ן עה"ת, ונראה לפ"ד דמצות שקלים דאוריתא מקיים כל מי שיש לו חלק בשקלים שבקופות, דעיקר המצוה היא שיהיו כל ישראל שוין בשותפותם במעות שלוקחים בהם קרבנות הציבור, ומי שנתן שקלו לגזבר ולא זיכוהו בשקלים שבקופות, כגון שאבד שקלו, אם לא הי' הדין שתורמין על האבוד, לא קיים מצות שקלים, [מיהו יתכן דלא שייך שלא יהא לו חלק בקופות כיון שכל שקלי הלשכה משועבדין לחלק שאבד, דאבד לאמצע, עי' להלן, אבל עכ"פ בלא חלק בקופות אינו מקיים מצות שקלים], וכשתורמין על העתיד ליגבות קיים מצות שקלים עם התרומה מיד, ושקילתו אח"כ פריעת חוב הוא, וכן בני בבל ששקליהם נתרמין בפרוס החג, כבר קיימו מצות שקלים בקופות של ניסן, וכן בני א"י מקיימין מצות שקלים בקופות של תשרי.

ומסתברא דמדאוריתא אין ענין של תרומה דכל השקלים שנצטוו הם לקרבנות בלבד, ונמצא שא"צ להביא אלא כשיעור הנצרך לתרומת הלשכה, ומדרבנן הנהיגו בתרומת הלשכה, ואפשר לומר דהטעם מפני שרבו השקלים ולא היו צריכין כ"כ, [דקרא דשלישית השקל דילפינן מיני' ב' ה' שלש

תרומות ושלש קופות מיירי כשקבקשו לשקול דינרין, והיינו שכבר רבו ישראל והי' די בחצי מהשקלים לקרבנות, וא"כ י"ל שרק אז נתקן ענין התרומות], ואם נימא דמעיקרא כששקלו דרכונות ג"כ היו תורמין צ"ל הטעם מפני שעדיין לא הגיעו שקלי כל ישראל וע"י התרומה זיכו לכל ישראל חלק בקופות, ובבית ראשון שהיו כל ישראל במקומן לא הוצרכו לג' תרומות שלא היו מפורזין בגולה, ומ"מ אפשר שהיו תורמין כדי לייחד השקלים לקרבנות ולשתף בהם את כל ישראל, או שהיו כל השקלים בדין מותר תרומת הלשכה, שו"ר כתובות ק"ו ב' מבואר שאף בבית ראשון היו תורמין ע"ש.

ובשקלים שבקופות נעשו כולן שותפין ואין שקל מיוחד לאחד מהם, ולכן אם אבד אחד אבד לאמצע, ומסתברא דבזמן שלא היו תורמין אם אבד אחד מן הלשכה אבד לאמצע, וא"כ י"ל דמי שנתן לגזבר דינו כנותן ללשכה וכשאבד מן הגזבר אבד לאמצע, ומה"ט י"ל דלא איצטריך לאשמועינן שתורמין על האבוד וכמש"כ לעיל סק"ד ע"ש, ולפ"ז יש מקום לדון דכל מי שהפריש שקלו כיון שזכה בו הקדש נעשה שותף לכל השקלים ואם אבד אחד לאמצע, אבל אין הדבר כן כדתנן פ"ב מ"א דבני העיר שוקלין אחרים תחתיהן, וש"מ דחייבין באחריותן, וכיון שהשקלים השניים בדין שקלים ש"מ שלא יצאו יד"ח, ומ"ש בירו' אליבא דר"ל דהיינו מפני התקנה זהו דוקא בדאית' בעולם, אבל אם נשחק ונאבד אף לר"ל לא יצא, וכמשי"ת בסמוך.

הרמב"ן שם העתיק לשון הירושלמי פ"ב ה"ג שאדם חייב באחריות שקלו, וז"ל ובירו' אמרו בשלישית השקל מכאן שאדם חייב באחריות שקלים, ג"פ בשנה, מכאן שאין מטריחין כו', ולפנינו חסר ד"ז, ובשוני נוסחאות בגליון הירו' הביא שכ"ה בדפו"י ובכת"י, וכ"ה בירו' הנדפס עם פירושי

יועיל זה שהם ברשות הגבוה, דסו"ס אין שקלים לקרבנות.

ואפשר דכיון ששייך לתרום על האבוד בכל מקום שהוא ולקבעו בדין שירים, וכמשנ"ת לעיל סק"ד דכן הדין בתורמין על האבוד שנעשה שירים (ואין מועלין בו), והטעם משום דברשות גבוה הוא, ואם יבא לידי גזבר לבסוף אגלאי מילתא שקיים כבר מצות שקלים מעכשיו, דהקדש זכה בהן אלא שאחריותן על השוקל, (כמו לזה שזיכה מעות למלוה ועדיין הם באחריות הלוח), וס"ל לר"ל דכל ששקלו ראוי לתרום עליו לא חייבוהו יותר, ואע"פ שא"א שכל ישראל ישקלו באופן זה, מ"מ כיון שהגדון במאורע שפיר יהבינן ל' דין גבוי, שהרי אף הגבוי מקבל הקדש לרשותו במוחלט בזמן התרומה אע"פ שאפשר שיאבד לגמרי קודם שיגיע לידי גזבר, וה"נ באבוד לא נתחייב בהרי עלי טפי מחיוב של הרי עלי לבדה"ב, דסו"ס הקדש כשולט בממון זה בכל מקום שהוא, וכיון שיכול לתרום ע"ז, ממילא גם יצא יד"ח כשתורמין עליו, דכללא הוא כל ששקלו נעשה שירים יצא יד"ח, עי' לעיל סק"ד.

ובאמת נראה דמהא דלא מותבינן חולין שם לר"ל ממתני', ש"מ דס"ל לתלמודן דדמי שקלים כדמי קרבנות דמו, ובזה מבואר שם דמודה ר"ל דלא סגי בזה שהם ברשות הגבוה כיון דמחסרי הקרבה לזמבחה, ואף להירו' ע"כ מודה בקדשי מזבח, אלא דס"ל כיון דתורמין חלק, הרי הנותר כקדשי בדה"ב דסגי ברשות הקדש בכל מקום שהוא.

ויש ללמוד משמעתיך דתורמין על הגבוי היינו גם כשהשקלים ברשות המקדיש, דהפריש שקלו מתפרש אפי' בביתו, וכן הדין נותן לר"ל דבביתו לא גרע מאבוד במקו"א, (ואע"פ ששייך שאלה כ"ז שהם ברשותו, דסו"ס השתא של הקדש נינהו), וע"כ ל"פ אלא באבוד אבל בדאיתי' תורמין עליו, וכן הדין

הראשונים ז"ל, ושם הגרסא והעמדנו עלינו ר"ח בשם ר"א מכאן שאדם חייב באחריות שקלו, וכתבו שם תלמיד הרשב"ש והר' משולם דמלשון והעמדנו עלינו דייק שחייב שקלים הוא כהרי עלי שחייב באחריותו, ונראה דאין לדייק מזה שחייבו עצמם בהרי עלי, דמתפרש שפיר שמדאוריתא חייבין, והם העמידו חיוב זה לשלישית השקל, (שו"ר) בפסוק כתיב והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו, ולשון עלינו בתרא כמיותר דמה שייך לתת עלינו, ולכאור' כבהדיא דלאחריות עלינו כתיב, מיהו יתכן דעלינו בתרא לכפרה עלינו קאמר דהכי משמע לתת עלינו שהכונה על נפשותינו, ומ"מ כמיותר הוא).

ירי' פ"ב ה"א הפריש שקלו ואבד ר"א חייב באחריותו עד שימסרנו לגזבר רשב"ל אומר הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא, לישני' דר"ל מוכיח דבאבד מן העולם כגון שנשחק ונזרה לרוח מודה דחייב באחריותו, דאל"כ הול"ל כיון שהקדישו יצא יד"ח, וכ"מ בחולין קל"ט א' דנחלקו בלשון זה במקדיש מנה לבדה"ב דמודה ר"ל דאחריותו עליו, אלא דס"ל דכ"ז שהוא קיים בעולם כי גזא דרחמנא איתי', ועי' לעיל דילפינן מקרא דאחריות שקלו עליו, ויש לעי' מ"ט דר"ל, הרי מצות שקלים לקנות בהם קרבנות ציבור, וע"כ כשנתחייב באחריותן היינו להביאם לידי גזבר שיהיו ראויין ליקח בהן, ומה מהני לזה הא דבי גזא דרחמנא הוא, ובאמת אף כההיא דחולין שם צ"ב מ"ט לא מפרשינן דנתחייב בהרי עלי להביאם לגזבר שיהא ראוי להשתמש בהם, אלא דבזה יש לדחוק דאפשרויות השימוש של הקדש זהו כדבר נוסף, וכמו בנתנו בחצר של הקדש תחת המפולת דשייך לומר שמצות נתינה קיים בזה, אבל בשקלים אינו בדין דליסגי ברשות של הקדש, והרי גם ר"ל מודה דלא יצא יד"ח עד שיבאו לידי גזבר, שאם נשחק קודם שבא ליד גזבר חייב, ואם יאבדו שקלי כל ישראל לא

[ומה"ט יש להשוות הפריש שקלו בביתו לנתנו בשופר, דכמו שנאמן לומר שנתן בשופר, נאמן לומר שהקדישו בהפרשה, ואע"פ שיכול לישראל עליו, מ"מ כ"ז שלא נשאל דינו כשקלים, ואף אם עובר בב"ת כשמשיאיר השקל בביתו כמ"ש אאמור"ר שליט"א ר"ה ו' א', מ"מ דינו כגבוי לפמשנ"ת סק"ה], והא דתנן פ"א דממשכנין, מיירי בדידעין שלא שקל, ולא ברשיעי עסקינן שאומר שקלתי, ודומיא דממשכנין על עולות ושלמים דנאמן אדם לומר שהביא חובתו, ומ"מ בדידעין שלא הביא ממשכנין אותו, שדוחקין אותו לעשות חובתו, ועי' להלן במשה"ק בגמ' אמתני' דשקלו ע"י עצמו למה מעל.

שם גמ' מתני' בתקלין חדתינן כו' ותני כן עתיקין במקדש ואין עתיקין במדינה, הוצרכו לבאר כן משום דקתני שופרות לשון רבים, אבל ודאי דאין לתקן שופרות למאורע שלא שקל אשתקד, ושופרות לשון רבים משום מדינות, והרמב"ם כנראה גרס דהיו גם שופרות לעתיקין, וזה צ"ע, ושמא עי"ז יפרעו חובם.

שם מתני' בש"ח אבל בש"ש לא בדא, לכאורה משמע דמ"ד לא בדא סבר דפטורין על אונסין אפי' לא נתרמה התרומה, ואפשר דרק לענין שבועת השומרין קאמר, שלא תיקנו חיוב שומרין על הקדש אלא כדין ש"ח, ולפ"ז למאי דדחי ר"א אפי' תימר ש"ש כו' משמע שתיקנו אף בש"ש, ויש לדחות דכונתו נשבעין ליטול שכרן, ור' אבא דהכא היינו רבה דב"מ נ"ח א'.

שם אחיא כמ"ד תורמין על הגבוי כו' יש לעי' מאי אתא לאשמועינן, ואפשר דטעמא דמתני' קמ"ל דהיינו משום דסבר תנא דתורמין על הגבוי, וכיון שנעשין שירים כבר הכניסם הקדש לרשותו, אבל מעיקר חיוב האחריות בדין הוא דאף משנתרמה התרומה חייב באחריותם, ומייתי דאיכא מ"ד שאין תורמין עליהם ובאמת חייבין באחריותם.

נותן דכל שקל שתורמו עליו ונקבע בדין שירים, כבר יצאו בעלים יד"ח, והרי ודאי שיש לתרום על שקל זה שבביתו, כמו על העתיד ליגבות, וכיון שיש שקל מסוים שנקבע בדין שירים, שוב א"א לחייבו יותר, וכן לר"ל אחר התרומה אע"פ שהי' אבוד בשעת התרומה כבר יצא יד"ח כדין גבוי, ומעתה אפי' ישחק ויאבד מן העולם פטור מדאוריתא.

שם עוד היא משום שבועת התקנה, לכאורה מבואר מזה דמודה ר"ל דמדרבנן חייב באחריותו, ולר"י מדאוריתא, דאל"כ במאי פליגי, ואפשר דלר"ל אם נאבדו באונס לא תיקנו, דהתקנה היא שלא יזלזלו בשמירתן, וכעין שכתבנו לעיל סק"ב לענין שבועת התקנה אם חייבו בש"ש על אונסין.

נמצינו למידין דלכו"ע לא יצא יד"ח בהפרשה לחוד, שהרי אם נאבד מן העולם קודם התרומה לכו"ע לא יצא יד"ח מדאוריתא, ופלוגתתם אם תורמין על שקל שנמצא בי גזא דרחמנא וכמשנ"ת.

ו. פ"ב ד"א כשם שהיו שופרות במקדש כך היו שופרות במדינה בני העיר ששלחו כו' פשוט המשנה מתפרש שבני העיר שולחין השקלים שנאספו בשופרות שבעירם, ומבואר מזה דשופרות שבעיר לא חשיבי כבאו ליד גזבר, אלא שהנהיגו שופרות לתועלת הציבור כמו במקדש, ולפמש"כ סק"ה אם הפריש שקלו והקדישו אע"פ שלא נתנו בשופר דינו כגבוי ותורמין עליו, וא"כ הא דקתני נשבעין לגזברין [ובני העיר פטורין] א"צ בכה"ג שנתנום בשופרות וע"כ דמתני' קמ"ל לאידך גיסא דאע"פ שנתנום בשופרות אין דינם כגבוי, וכ"מ ב"מ נ"ח א' ששכר השלוחים מוטל על בני העיר, וה"ה האחריות.

ופשטות הדברים שכל אדם נאמן לומר נתתי שקלי בשופר, דאם מקבל אדם השקל ומעיד שקיבלו, א"כ א"צ שופר, וכל ענין השופר הוא לנתינת כל אחד לעצמו,

שאין באין על חטא ידוע אפשר להביאן לשנה הבאה, כמו שעירי ר"ח והרגלים שקריבין זב"ז.

ויש לעי' מהו הנדון בשקלים, הרי לכו"ע מקריבין מתרומה ישנה בשעה"ד אלא שחיסר מצוה, וע"כ דשקלים של שנה זו לא דמו לחטאת של שנה זו, ולכתחלה אף ר"י מודה דבעינן תרומה חדשה כדאמרינן בגמ', ולכאורה נראה דלר"י אם שקלי כל ישראל אבדו ושוקלין אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו הראשונים, מניחין אותן בלשכה ועולין להם לשנה הבאה וחשיבי תרומה חדשה, דאע"פ שהופרשו לשנה זו כיון שהופרשו שלא לצורך, הר"ז כשתי חטאות, ולא נעשו כישנה ע"י שהופרשו לשנה זו, וכש"כ כשרק בני העיר שקלו שתי פעמים שא"א לזכות להם בתרומה יותר ממחצית השקל, ונמצא שהשניים אינם בכלל התרומה, ולכן עולין לשנה הבאה כדין תרומה חדשה, [ואף בלא דין דתורמין על חלק מסוים הדין כן, דלעולם אין בכלל שקלי שנה זו אלא כשיעור הקצוב לכך], וכ"מ בתו"י עי' הלשון מתוקן בתו' הרא"ש ובריטב"א, שלר"י לא יתנו השקלים בשופרות שנה זו אלא יניחום לשנה הבאה, [ועי' להלן בקו' דתקלה], וש"מ דשקלים אלו חשיבי כתרומה חדשה, אע"פ שמתחלתן הופרשו לשנה זו.

ולפ"ז חובות שנה זו היינו מצות הפרשת שקלים, ואע"פ שאם הקריב מן הישנה כשר בדיעבד, אבל מצות שקלים ליתן מחצית השקל בכל שנה, זהו חובות של כל שנה בפ"ע דוקא, ולרבנן אם הפריש לשנה זו וא"צ להם, הר"ז בדין מותר דכיון שקדשו לשנה זו א"א לקיים בהם מצות שקלים של שנה הבאה, כמו שא"א בפר ושעיר של יוהכ"פ להקריבין בשנה הבאה, ולר"י הרי הם ראויין לשנה הבאה, ודינם כתרומה חדשה כיון שלא תרמו עליהם בישנה.

שם במשנה מצרפין שקלים לדרכונות, לק' פ"ג ה"ג מבואר שבני בבל ששולחין דרכונות נשארין הדרכונות בלשכה ותורמין מהם, ומבואר מזה שאין הקדש חושש להפסד דדהבא פירא לגבי כספא, ולפ"ז מתפרשא מתני' דמצרפין רק לדרכונות ולא למרגלית, וכדמייטי מינה בכורות נ"א א', וקמ"ל נמי דרשאין בני העיר לנהוג בהם מנהג גזברין, אע"פ שאין השקלים כבאו ליד גזבר, וכמש"כ, [ועי' בספר מרן זללה"ה אה"ע סי' ס"ו סק].

ז. יומא ס"ה א' אמר רבא קסבר ר"י חובות של שנה זו קריבות לשנה הבאה, יש לעי' מה נקרא חובות של שנה זו, ומה שמצינו בגמ' הם פר ושעיר ושל יוהכ"פ ושקלים ומסקינן דפר ושעיר ימותו משום תקלה, וא"כ לא מצינו חובות שקריבין בשנה הבאה לר"י, ויתכן דאה"נ, ורבא קאמר דר"י סבר דמעיקר הדין כשרין, ולפ"ז שעירי ר"ח והרגלים לכו"ע כשרין משנה לשנה, כדתנן בריש שבועות שקריבין זה בזה, וכמו שאין להם זיקה ליו"ט זה ה"ה משנה לשנה, וכש"כ עולות, [ויש להסתפק זבחי שלמי ציבור מאי, ולע"כ], וכ"ה סתמות הדברים שלא הוזכר פסול משנה לחבירתה בריש שבועות, ואמנם משום מצוה דתרומה חדשה לא יקרבו של קודם ניסן אחר ניסן, אבל פסול גמור לא מצינו, וגם הו"ל לגמ' לפרושי דשנה מתחלפת לענין זה בניסן או בתשרי, א"ו סתמות הדברים בחובות שהם אחת בשנה, והיינו פר ושעיר של יוהכ"פ, וכן נקט אאמו"ר שליט"א בפשיטות, [ועי' שקלים פ"ד מ אם בא החדש בזמנו כו' ונתבאר בזה לק'].

למ"ד דחובות של שנה זו אינן קריבות לשנה הבאה, מוכח בגמ' שזה פסול גמור, ולא רק מצוה כתרומה חדשה, וביאר אאמו"ר שליט"א דהנדון אם חובות של השנה כמיוחדין לחטאי שנה זו, והו"ל כחטאת חלב שא"א לשנותה לדם או חלב אחר, או דכיון

מפריש שתי חטאות לאחריות דשתיהן קדושות במוחלט ואי בעי האי מקריב אי בעי האי מקריב, [ועתו' מנחות בזה, ובספר מרן זללה"ה ובמש"כ בזה אאמו"ר שליט"א בתמורה ס סק], דה"נ השקלים קדושים במוחלט שכשהקדישו הראשונים קדשו במוחלט, וכשאבדו והפרישו אחרים תחתיהן אפשר שיקרבו השניים, מיהו אף במפריש שתיים לאחריות ס"ל לר"י יומא ס"ה א' דעולין להם לשנה הבאה, דלאו מותר נינהו כיון שראויין לשנה הבאה, ועי' לק' סק בטעמא דב"ש אמרי מותרן לנדבה ולא אמרו לעתיקין, - ועי' לק' ס סק אם אפשר להפריש לאחריות בשקלים, (והא דאינו מחלל היינו מפני שאינו ברשותו כדאמר ב"ק ס"ט א').

שם גמ' תני הראשונים נופלין לתקלין חדתין והשניים נופלין לתקלין עתיקין, לכאורה משמע שהם בדין שיירי הלשכה אף קודם שנתרמה התרומה.

שם אלו הן הראשונים כו' אלו ששלחו בני העיר תחלה וח"א אלו שהגיעו לידי גזברין תחלה, אם נתנן כבר בשופר ואינו יודע איזה הם, פשיטא דאותן שנמצאו אח"כ נופלין לעתיקין, וכל הנדון כששניהם קיימין לפנינו, [וכ"ה בתוספתא פ"א ה"ו והרי שניהם עומדין], ונראה דלכו"ע אם לא נתנו לגזברין מצוה בראשון ששקלו תחלה, והכא פליגי בנתנו השניים לגזברין תחלה ואח"כ נמצאו הראשונים, דח"א דאעפ"כ מצוה בראשונים שהופרשו תחלה, וביאור פלוגתתם דמ"ד אותן שהגיעו לידי גזברין תחלה סבר שרק ע"י נתינתם לגזבר נשלמה המצוה, וא"כ אלו שבאו לידי גזבר תחלה, הם הראשונים, וח"א דהמצוה נשלמה בהפרשה אלא שאחריותן עליו, ולכן כשנמצאו הראשונים מצוה בראשון, [ולפ"ז למ"ד אלו שבאו לידי גזבר תחלה מפרש שאין התנא מתייחס לומר מי הוא הראשון, אל אחד לחדתין ואח"כ לעתיקין, אבל אין כונתו דממשמעות ראשונים נדע

שם ואין עולין להן לשנה הבאה רי"א עולין להן לשנה הבאה, בפשוטו ה' נראה שלא נחלקו בדין השקלים להיכן הולכין, אלא אם צריכין לחזור ולשקול לשנה הבאה, ובירו' שם תני שהשניים נופלים לתקלין עתיקין, ולפ"ז מבואר דאע"פ שנתנום בעתיקין עדיין אפשר שיעלו לשנה הבאה, וכמ"ש בתו"י ותו' הרא"ש דכיון שלא פשעו הבעלים בכך תורמין עליהם כאילו שקלו, והרי כל השקלים שנגבין אחר התרומה הולכין לשיירי הלשכה כעתיקין, וה"ה אם נתן בתחלה לעתיקין, [כ"כ אאמו"ר שליט"א שאם טעה ונתן שקלו לעתיקין תורמין עליו כמו על העתיד ליגבות].

ובתו"י ותו' הרא"ש שם צידדו שמניחין השקלים בידם ושוקלין אותם בשנה הבאה, ולכאורה יש להוכיח ממסקנת הגמ' דלא שרינן למעבד הכי אפי' במעות משום תקלה, ויש לדחות דנותנין אותן לגזברין, משא"כ בפסח שנשארין המעות בידו, אבל לא מצינו שיש לגזברין לשכה שמניחין השקלים לשנה הבאה, ובפשוטו כו"ע מודו בדין השקלים להיכן הולכין וכמש"כ, ונראה דגם התו' מודו לזה וכוונתם רק לבאר עיקר הדין לר"י, ואמנם משום תקלה נופלין לעתיקין אף לר"י, (ק"ק דמשמע דנקטו ששניהם נופלין לשנה זו, וזה דלא כירו' הנ"ל), שו"ר דאין זה מוכרע ושפיר סתם ר"י דעולין להם וממילא נדע שמניחין אותן ביד הגזבר לשנה הבאה, ואין קושיא אם אין לשכה למאורעות כגון אלו, וליכא למיחש לתקלה ביד גזבר שבידו מעות הקדש תדיר, - (שם בגמ' ס"ו א' ותקלה עצמה תנאי היא כו', לפו"ר בפסח יכול להביא בהן שלמים, וא"כ לא מצינו תנא שאומר דמשום תקלה ימותו כו"י, ואפשר דעיקרו לומר דאיכא תנא דפליג אר"י בסברת תקלה, דר"א ור"ש דבריתא מטעם אחר נחלקו).

ת. **שקלים** פ"ב ה"א אלו ואלו שקלים, הא דתרווייהו קדושים היינו כדין

לפרש כן, אלא סדר הנתינה קאמר דנותנן שניהם, הראשון לחדתין והשני לעתיקין].

ט. **מעילה** י"ט א' לקח קיני זבים כו' כיון שהוציא מעל דברי ר"ש ר"י אומר עד שיזרק הדם, פרש"י דלר"ש אינו חייב באחריות משהביאם לעזרה, וכבר תמה בטו"א מגילה ח' א' דודאי כ"ז שלא נזרק הדם לא נתכפר ואחריותו עליו עי"ש, ואולי נאמר דלר"ש כמו שקינין פסולות באין משל ציבור כדתנן פ"ז דשקלים, ה"ה דכל פסולין שאירעו משמסר הקרבן לכהנים באין משל ציבור, אבל לא מצינו ד"ז, דשאני קינין שנותנין המעות לשופר ולא נודע של מי נפסל, אבל המביא חטאתו ודאי אחריותו עליו, ולפ"ז טעמא בעי במאי פליגי, וכבר נתקשה בזה הראב"ד בתו"כ על ברייתא זו, מ"ש לוקח בהמה לחולין מלהקדש, סו"ס הוציא מעות הקדש לחולין בצרכיו, והדין נותן דלכו"ע ימעל משהוציא, וצידד דהקדש שאני שאין בזה הוצאה גמורה מרשות הגבוה, ובעינן מעשה טפי, כ"כ בטו"א שם, (ולשון הראב"ד דשאני הוצאת הקדש לחולין משינוי קדש לקדש), ועדיין צריך יישוב דודאי שחיטה היא טפי מעשה מזריקה, ולשון שיזרק הדם מוכיח דהכפרה היא גורמת למעילה.

ואאמו"ר שליט"א צידד ע"פ הירו' דפלוגתתם רק בשוקל שקלו, דמיייתנין התם דפליגי ר"ש ורבנן אם מעל קודם שקרבה הבהמה, והתם מפרשינן דר"ש לטעמי' שהמספק להקדש מקבל מעותיו מיד, ויש לפרש הטעם דלר"ש מיד עם לקיחת הבהמה יצא הקדש לחולין, משא"כ לרבנן דאינו מקבל מעותיו עד שהמזבח מרצה ואז יוצא שקלו לחולין, ולפ"ז צריך לגרוס שוקל שקלו לבסוף וכ"ה בתוספתא כאן ובשקלים וכ"ה בתו"כ, ולפ"ז בקינין וחטאת ואשם לכו"ע מועל מיד.

ברם יש לדקדק למה שנה התנא רק קרבנות חובה, [ועשטמ"ק דגרס נמי פסחו וכ"ה

בתוספתא וברמב"ם וש"מ דאפי' קק"ל לא מעל עד שיזרק הדם], ולכאורה יש ללמוד מזה דהא דחשיב נהנה היינו מפני שנפטר מחובתו ע"י ההקדש, אבל אם לקח בהמה לעולת נדבה לא מעל, ואפשר משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, או דלא קרינן ב' תמעל מעל אלא כשנהנה הנאה גשמית, [ואפשר דה"ה נדבה אלא שמעל רק לפי טוה"נ שבו], ולפ"ז מובן טעמי' דר"י דלא מעל קודם שנתכפר בזריקת הדם, וכ"ה בשטמ"ק בשם תור"פ עי"ש שהביאו דבתוספתא גרס דר"י עד שלא נהנה לא מעל, ופי' דכ"ז שלא נתכפר לא חשיב נהנה לר"י, (ועפיה"מ שקלים פ"ב מ"ב שכו' כע"ז דקיום מצות שקלים לא מיקריא הנאה לענין מעילה, שו"ר בקרן אורה שכו' ג"כ מטעמא דנהנה), ופשטות הברייתא דאכולהו קאי, דהא דברי ר"ש אכולהו, ואי ר"י פליג רק אשקלים הול"ל בהדיא, וגם אין נופל סתם לשון עד שיזרק הדם על שקלים, דהול"ל שהגזבר לקח בהם בהמות כדתנן נתרמה תרומה וקרבה הבהמה, אבל אגב כל הקרבנות מתפרש שפיר לשון זריקה דה"ה בשקלים, ובתוספתא דשקלים שנה כל הבריתא רק משום שקלים, ואם איתא דבשקלים לחוד פליגי טפי הו"ל למיסתם פלוגתי' רק בשקלים, (ול"ד לגמ' דקאי אדרשא דתמעול מעל).

ועוד יש לעי' במ"ש בירו' דלר"ש א"צ קרבה הבהמה משום דס"ל שמיד הי' מקבל מעותיו, ולכאורה קשה דלא מצינו דאיכא מאן דפליג בד"ז בבהמות, דמתני' דסופ"ד מיירי בסלת ויין דשייך בהם קלקול, ובזה נחלקו אם חיישינן לקלקול, אבל כשהקדש לקח בהמה ודאי נגמר המקח מיד, ואין להצריך המוכר שיהיו באחריותו עד זריקה, [ואמנם מצינו בסופ"ז שנחלקו ר"ש ור"י בקינין הפסולות אם באין משל ציבור או מהמוכר, התם תקנה מיוחדת היא מפני שנתנו המעות בשופר והלכו להם, וא"א לגבות מהם ולא לדעת של מי נפסל, מיהו התם לאו קרבנות

ציבור ניהו], ולפ"ז מן הראוי שלכו"ע ימעלו מיד עם חלות המקח.

ואפשר דלא מיייתנין מדר"ש אלא מ"ט ס"ל דעם הבאת הבהמה חשיב כנהנה, והיינו ר"ש לטעמי' דמשהביא הקרבן לכהנים יש לחשבו כקרב, דמה"ט מקבל מעותיו מיד דהכהנים זריזין הם, וה"נ חשיב כנהנה, [נועי' פ"ק דשבועות דר"ש לית ל"י לב ב"ד מתנה שאם לא יצטרכו יצאו לחולין, ויתכן דזהו לטעמיה דר"ש לא חיישינן לשינוי מהקדשה להקרבה וגם ס"ל כל העומד ליזרק כזרוק דמי], ולפ"ז טעמא דשקלים כטעמא דכולהו, דלרבנן לא חשיב כנהנה כ"ז שלא קרבה הבהמה, [ואפשר דאף המעות אינן חולין כ"ז שלא נתחייב בדין מעילה, וצ"ע בזה, מיהו כשקרבה מעל למפרע, ואם נפסלה נשאר המעות הקדש וצריך לשלם למוכר ממעות חולין, או לחלל על מעות חולין שבידו, כך שמעתי מאמור"ר שליט"א].

ולפ"ז ניחא נמי הא דמשמע שאינו מועל אלא משקרבה הבהמה, ולכאורה הא דאינו מקבל מעותיו לרבנן היינו רק דאחריותו עליו, אבל אם קרבו לבסוף אגלאי מילתא דמעיקרא נפיק לחולין, וה"נ הי' ראוי שימעול מיד, אבל אם הטעם מפני שלא נהנה ניחא.

ודאתאן עלה יתכן דלר"ש מעל משנתרמה התרומה, דכיון שא"צ כפרה אזלינן בכל דבר לפי מה שנהנה, ומשמסר שקלו לגזבר [ותרמו עליו, דקודם לכן לא חשיב מסירה], הר"ז לגביה כהביא בהמתו לכהנים, ויתיישב בזה הירו' כפשוטו דלר"ש סגי בנתרמה תרומה, וגם בגמ' יתפרש כיון שהוציאו מעל דהיינו בנתינתו לגזבר, דהא לא קתני שלקחו בו הגזברין בהמות, אלא ששקל בו שקלו ולקח בו קנין, ומתפרש כל אחד במה שנשנה בו ההוצאה ברישא, דאל"כ הו"ל לפרושי שלקח בו הגזבר בהמות, מיהו לר"י

ע"כ מיירי בהכי וכדתנן בשקלים פ"ב מ"ב וקרבה הבהמה, ועדיין צ"ע בד"ז.

יש להסתפק אם נתן דמי קינו לשופר מן ההקדש אם מעל בלקיחת הגזבר אף לר"י, דכיון דאחריות הקניין על הציבור או על המוכר י"ל דחשיב כנהנה מיד, ואם כנים הדברים יש ליישב בזה לשון הברייתא לקח קניי זבים כו' הביא חטאתו כו' דנקט כן לומר שלקח הקניין בעצמו ולא נתנן בשופר, מיהו אפשר לאידך גיסא דאף לר"ש דוקא משהביא לעזרה מעל, ולכן קתני הביא חטאתו כו', אבל בקניין כיון שהם באחריות הגזבר מעל משלקח, ולר"י לעולם לא מעל עד שיכפר.

ולפ"ז נראה דלא זו אף זו קתני, דלא מיבעיא קניין שהם באחריות הגזבר דמעל מיד, אלא אפי' שקלו שההפסד על הקופה כולה, אפ"ה מעל מיד, ולא מיבעיא שקלים דלא הדרא חיובם לבעלים אלא אפי' הביא חטאתו כו' דאחריותו עליו מעל מיד, (בתוספתא הגרסא לקח בו על השקל, וזה נופל בקניין שזהו מחירם).

הא דתניא בתוספתא מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכים כו' ואם הביא לא מעל, בשקלים הגרסא בנוסחאות כת"י לא קידש, וכ"ה בזבחים פ"ח א', ובתוספתא סופ"ח דמנחות הגרסא הרי אלו פסולים, ונראה דמיירי שהביא המנחה המקודשת בעצמה, אבל אם לקחה במעות מעל ונתקדשה, (ולא נקט כן בבהמה מפני שאינה יוצאת מידי מזבח), וכ"מ מדמתפרש דומיא דערלה וכלה"כ שהביא הם עצמן, ולפ"ז אף לא מעל כיון שלא נתקדשו בהבאתו, והו"ל מזיק בעלמא.

י. שקלים פ"ב ה"ב מתני' הנותן שקלו לחבירו לשקול ע"י ושקלו ע"י עצמו אם נתרמה התרומה מעל, הנותן שקלו מתפרש שכבר הקדישו לשקלו, דאל"כ הו"ל הנותן מעות לחבירו לשקול על ידו, ועוד דאין זה ענין למעילה אלא גזל בעלמא, וכיון דשקל

שמוכן דלר"ש דקדשים שחייב באחריותן חיובו לבעלים, ה"ה דלכו"ע חשיב שאינו (כברשות הקדש), ועי' לעיל סק"ג בדברי הרמב"ן והריטב"א חולין קל"ט א' שחילקו כן לענין בעלות הקדש דפקע באומר הרי עלי כיון שחזר חיובו לבעלים.

ודאתאן עלה מיושב נמי מ"ש רישא דסגי בנתרמה התרומה ומ"ש סיפא דבעינן קרבה הבהמה, [נועי' ראב"ד בתו"כ בקרא דתמעול מעל שנתקשה בזה, וכן ברא"ש ורע"ב פ"י דאין חילוק, ועי' סק"ח בשם הגר"א, ובנדפס מכת"י הגר"א בספר מאורות הגר"א], דבסיפא שנוטל מעות מבדה"ב ונותן לגזבר אין הגזבר מוציאן לחולין ומקבלן לשקלו של זה, וכיון שהמעות של הקדש וברשות הקדש לאו כל כמיני' להוציאן בלא מעשה, והר"ז דומה לנותן מעות לשליח שעדיין לא עשה שליחותו, דכמו שהשליח תופסן בשביל המשלח, ה"נ הגזבר כברשות בדה"ב דמו, ולכן לא נפקי לחולין אלא כשהגזבר לוקח בהם בנמה בשליחותו, דאז עושה מעשה שמוציאו מבדה"ב לצרכי תרומת הלשכה, משא"כ בנותן שקלו שלא בא ליד גזבר דאכתי ברשות בעלים קאי, וכשהגזבר מקבלו עבור שקלו של זה, אז הוא נכנס לרשות הקדש ושפיר מקבלו הגזבר עבור השוקל, ויוצא לחולין מהקדשתו של ראשון ונכנס מכה השני וכמשנ"ת, ועי' לק' סוס"ק י"ג מש"כ בזה.

והגר"א ז"ל כתב לחלק דבנותן שקל של חבירו לעצמו לא נתכוין לפגום במטרת השקל דמעיקרא לקרבנות ציבור אזיל, והו"ל דבר שאין בו פגם ולכן מעל בזה שנהנה שאין ממשכנין אותו, משא"כ בשוקל מבדה"ב דנתכוין שיקנו בזה צרכי תרוה"ל, ולכן לא מעל עד שיפגום דהיינו שיוציאום לקרבנות, וצ"ב כונתו דהא דבר שאין בו פגם היינו דבר שאינו נפגם כטבעת ונומים, ולא בכונתו למטרה זו, ואם נימא דס"ל להגר"א

קדוש בהפרשתו, כמבואר בכולי' פרקין כדתנן בה"א אלו ואלו שקלים, וסוגיא דהקדשות ע"ז, בבבלי ובירוש', וכן בה"ג במכנס מעות, וכן בתוספתא דהפריש שקלו והוציאו מעל, לא יתכן לפרש מתני' בשקל של חולין דוקא, א"ו מיירי בשקל שכבר הוקדש, ולפ"ז מתפרש אם נתרמה התרומה שרק משנתרמה התרומה מעל, אבל בזה שנתנו לשופר או לגזבר לא מעל, ועי' להלן בטעמא דמילתא.

ונראה דנהי דאין חילוק בקדושת השקל בין אם נטלו מתוך השופר או ששקלו לעצמו קודם שהגיע לשופר, מיהו לענין אחריות הבעלים יש לחלק דאחר שהגיע לשופר תורמין עליו, אבל כשנתנו לחבירו והוא שקלו ע"י עצמו, נמצא שגנבו בדרך ולא הגיע ללשכה, דפשוטות הדברים נראה שהשני יצא יד"ח שקלים בנתינה זו, ולא רק אחיזת עינים שלא ימשכנוהו, וא"כ נמצא שהשקל לא הגיע לגזבר, ואין תורמין על הבעלים עד שיחזרו וישקלו.

ויש להסתפק אם דינא דמתני' הוא אף בנטלו מתוך השופר ושקלו לעצמו, דאפשר דבכה"ג אין הגזבר מקבלו עבורו כלל, והר"ז כנוטל מעות מבדה"ב וחוזר ונותן לשם, וכסבור שהוא מנדב מעות אלו משלו, דלכאורה אין כאן הוצאה מרשות הקדש כלל, כיון שכל מחשבתו להחזירו להקדש, וה"נ בשקלים בכה"ג לא יצאו לחולין כלל ולא קיים מצותו בשקילה זו, וממילא לא מעל, [ויש מקום לומר דשקלים שבקופה כקדשי בדה"ב דמו לגבי חוב שקלו של זה ונפיק לחולין כשמזכהו בקרבן ונתקדש לשני].

ולפ"ז הא דמעל בכה"ג דמתני' היינו דוקא מפני שעדיין לא קיבלו הקדש לרשותו, והרי הוא באחריות הבעלים, וכיון דכי מעיל אין ההקדש נפסד בדבר, לא חשבינן לי' כנוטל מרשות ההקדש ומחזיר לאותה רשות, אלא כנוטל מבעלים ונותן להקדש, (וכמו

של ראשון שאין תורמין עליו, וזה שנהנה שאין ממשכנין אותו בטעות אינו מועל עי"ז, דחשיב כגרמא או שלא כדרך הנאתו.

יא. **שם** גמ' אמן תנינן כו' ותני דבי רבי כו' מאן תנא אם נתרמה התרומה ר"ש היא כו' הגרסא המיושבת היא דמייתי ברייתא דקתני גם בשוקל ממעות הקדש אם נתרמה התרומה לחוד, ואילו כמתני' קתני רבי דבעינן קרבה הבהמה, ומשני דבריתא ר"ש היא דס"ל מיד הי' מקבל מעותיו, והרא"י לגרסא זו דבמעילה י"ט א' וכן בתוספתא ובתו"כ נחלקו בהדיא ר"ש ורבנן בד"ז, דלרבנן [ובגמ' ר"י] בעינן קרבה הבהמה ולר"ש כיון שהוציא מעל, ושנה רבי משנתו כרבנן דר"ש, אבל לא מוקים למתני' בתברא דרישא וסיפא כתנאי, דאל"כ הו"ל למיפרך מ"ש רישא ומ"ש סיפא, ועוד מבואר כן בתוספתא שקלים פ"א דבשוקל שקלו של חבירו לא פליגי, דקתני התם ברישא דההיא דר"ש ורבנן המוציא שקלו של חבירו מעל ובמעילה הגרסא המפריש שקלו לחבירו מעל, ובתור הכי נחלקו ר"ש ורבנן בשוקל שקלו מן ההקדש, ומסתברא דד"ז היינו שוקל שקלו של חבירו לעצמו או של עצמו לחבירו, דעיקר הדין ששקל נתקדש בהפרשה ומועלין בו מבואר ברישא המפריש שקלו והוציאו מעל, וע"כ דבבא דשקלו לחבירו היינו ששקל שקלו שהפריש לעצמו בשביל חבירו או איפכא ששקל שקלו של חבירו לעצמו, והנה מבואר בהדיא שבזה לכו"ע מעל אע"פ שלא קרבה הבהמה, והיינו כמתני' דברישא לא מצריכנן קרבה הבהמה, (וצ"ע בפ"י הרא"ש והרע"ב), וק"ק דקתני סתמא מעל ולא קתני נתרמה התרומה, ושמא כשנותן שקלו לחברו גרע, דנפיק מרשותי' מיד, (שו"ר ברמב"ם סופ"ו דמעילה שכ' בין הוא בין חבירו, וכנראה פ"י כן ד"ז).

והא דתלי לה בדד"ש דמיד הי' מקבל מעותיו פירשנו לעיל סק"ט דר"ש חשיב לי' כנהנה מיד בהבאת הבהמה דכקרבה חשיב לה,

דבשוקל שקלו של חבירו לא יצא השקל לחולין ולא קיים מצות שקלים, אלא שנהנה בזה שהטעה את הגזבר ששקל שקלו, נוחא דלא פגם את ההקדש, והר"ז כתלש מן החטאת דחשיב אין בו פגם כיון שלא מגרע בקדושתה, וה"נ השקל בקדושתו קאי, משא"כ בבריה"ב דנפיק לחולין כשיקח בו הגזבר בהמה לק"צ, מיהו צ"ע אם מועלין בהנאה כזו, וגם פשטות הדברים שמעל בכולו, ולא רק בטוה"נ, ודומיא דסיפא, וגם משמע דמהני מה ששקלו לעצמו, וצ"ע, שו"ר דברמב"ם משמע ג"כ כפי' זה.

ל"שון המשנה אם נתרמה התרומה צ"ב דהול"ל כשתתרם התרומה ימעול, ונראה שאם נזכר קודם התרומה ושקל לעצמו שקל אחר לא מעל, והיינו דקתני אם נתרמה במצב זה ששקלו לעצמו, אבל אין זה מוחלט שימעול בזמן התרומה, וטעמא דמילתא משום דבאמת שקלו של ראשון הוא, אלא שאם בזמן התרומה הוא עדיין תפוס ביד שני, הו"ל כגנוב וכאבוד לגבי הראשון דבאחריות הבעלים הוא ואין תורמין עליו, וממילא תורמין לשני, (דכיון שהשני נפטר מלשוקל עי"ז, דהיינו שאין ממשכנין אותו, אמרינן לראשון דשקלך לא הגיע לגזבר, דכיון שע"ז ההקדש נפסד דיינינן לי' כהדיוט, שזוכה למי שקיבל ממנו, ודרווחא דהקדש הוא שהראשון יפסיד דאחריותו עליו), אבל אם חזר בו השני קודם התרומה, הר"ז כהחזירו הגנבים וחזרו שקלים דראשון למקומם, ואפי' אם לא שקל מ"מ כבר חזר בו מגניבתו וחזרו לבעלים הראשונים, ועוד דבמזיד לא מעל ולא אהנו מעשיו, וכן בסיפא כ"ז שלא נתרמה התרומה יכול לחלל השקל ולא ימעל, וכן משנתרמה כ"ז שלא לקחו הבהמה או כ"ז שלא קרבה.

ל"פ"ז הא דלא מעל מיד בזה שנהנה שיצא יד"ח שקלים כשנתנן לגזבר או בזה שאין ממשכנין אותו, היינו מפני שאינו זוכה בשקלו אלא בזמן התרומה, שאז נפקע זכותו

דלא חייש שיארע פסול בהקרבתה, ולפ"ז צ"ל דבבריתא ה' כתוב ג"כ נלקחה הבהמה, א"נ לר"ש בנתרמה תרומה נמי חשיב הוציא שקלו, כיון שנעשה שותף בקופה עי"ז, ולר"ש סגי במעשה זה למעילה, וצ"ע בזה.

שם וקשיא אילו הגונב עולתו של חברו ושחטה סתם סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת, בפשוטו קושיא זו ארישא דהדין נותן שישאר השקל של ראשון ויתרמו עליו, דכיון שהי' ראוי מעיקרא ליתנו לגזבר וכן עשה, אין כאן אלא דברים שבלב שחשב שהוא שלו ועולה לשקלו, ומשני במסוים משל בית ר"ג, ובפשוטו משמע דמיירי שהתורם תרם בהדיא עבורו, כההיא דשל בית ר"ג, ובכה"ג אפקיה מסתמותו ולכן אינו עולה לראשון, וכאן יש לגרוס הלשון דלקמן שהי' מתכוין ותורם לשמו, וצ"ל דהתנא רמזו במ"ש ושקלו ע"י עצמו, דהיינו שהי' מעשה המוכיח שהשקל הוא לשליח ולא לבעלים, ובפשוטו לא מהני אם יאמר כן בשעת נתינה לשופר או לגזבר כיון דאכתי ברשות בעלים קאי עד שימעל בזמן התרומה, מיהו אפשר דבזמן התרומה אמרינן דאגלאי מילתא שבזמן הנתינה לשופר יצא לחולין, וצ"ע בזה, עי' בסמוך, ולפ"ז נוכל לומר דלאו דוקא נקט של בית ר"ג, דה"ה בקיבלו הגזבר עבורו.

ועדיין צריך יישוב למה לא יתרום התורם לשם הבעלים, הרי עד זמן התרומה השקל קדוש מכח הראשון, וכיון שהוא ברשות הקדש הרי לא אבד, ויש לגזבר לתרום עבורו, ואפשר דמהלכות מעילה הדין נותן שיצא השקל לחולין, דכמו בשקל של בדה"ב אמרינן דיצא ידי שקלו, ע"י שטעה וקיבל הגזבר עבורו, ה"ה בשקלו של חברו לגבי הקדושה דיינינן ל' כשקל של הקדש, ונמצא דכשתקרב הבהמה אגלאי מילתא ששקל זה עלה לחלקו של השני, וכיון שכן אין התורם מזכה את הראשון בתרומה, כיון ששקלו אבד קודם התרומה, ולפ"ז בין ברישא בין בסיפא דיינינן

ל' כשוקל מבדה"ב, אלא דברישא נפיק לחולין בזמן התרומה כיון שבנתינה זו מוציאו מבעלים הראשונים, ונפ"מ בנדר שקל לבדה"ב ונתנו לחבירו להביאו לגזבר ושקלו ע"י עצמו דדינו כשקל שקלו מן ההקדש אע"פ שאחריותו על הבעלים, כיון שלגבי הראשון אין ענין להכריע אם פקעה זכותו עתה], ויש מקום לדרון דגם בסיפא משתקרב הבהמה אגלאי מילתא שמעל משנתרמה התרומה, וניחא הא דקתני נמי נתרמה התרומה בסיפא.

ודעת הרמב"ם בפ"ג ה [ואפשר שכ"ה דעת הגר"א הנ"ל], נראה דבאמת לא יצא השני יד"ח שקלו, ומעל בזה שנהנה בשקל של הקדש שלא משכנוהו, ונראה שחזר בו ממ"ש בפיה"מ דזה שיצא יד"ח לא מיקריא הנאה, וכ"מ בתלמודן דכילי חובת שקלו עם חובת חטאתו ואשמו, ולכן בשוקל שקלו מן ההקדש סיים דיצא ידי שקלו, ובשוקל של חברו כתב דנהנה במה שלא משכנוהו, ומפרש דע"ז שאלו בירו' מה נהנה, ועמש"כ בזה לעיל סק"י ע"ד הגר"א, ונראה דגרס הנותן שקל ול"ג שקלו, ועמשה"ק בזה מרן זללה"ה במנחות סכ"ח ס"ק י"ד.

ודעת הרא"ש והרע"ב [ובדעת הרמב"ם] דבין ברישא בין בסיפא בעינן קרבה הבהמה משקלו, וברישא קודם שנתרמה התרומה השקל חולין, אבל אחר שנתרמה התרומה נתקדש השקל והו"ל כדין הסיפא דשוקל ממצות הקדש מעל כשקרבה הבהמה, ולכאורה צ"ל שחזרו ותרמו בתרומה השני' גם משקל זה, אבל הדברים דחוקים ובפרט דלהרמב"ם ליכא תרומה נוספת, מיהו י"ל דסגי בזה שלוקחים בהמה מתרומה הראשונה, דכיון שגם הוא זכה בתרומה מכח שקל זה, שהרי גם עליו תרמו מדין עתיד ליגבות, נמצא כשלוקחים הבהמה הו"ל בשליחות שקל זה ויוצא לחולין עי"ז, ולפ"ז אף השוקל ממצות בדה"ב אחר שנתרמה התרומה ונתנו לשיירי

הלשכה מעל כשתקרב הבהמה ממעות התרומה, וצ"ע בזה], ולפ"ד לא חשיבא הנאה זה שיצא יד"ח שקלו, ולכן בעינן לטעמא דאין ממשכנין, וצ"ע מההיא דמעילה דמשמע דהכפרה חשיבא הנאה, אלא שפי' דזהו משה"ק בירו' מה נהנה, ולפמ"ש"כ הרמב"ם פי' דקאי ארישא ולא יצא ידי שקלו.

שם וחש לומר שמא לשירים הן נופלין וכי יש מעילה בשירים אלא כר"מ כו' לרבנן דר"מ מיד עם התרומה פקעה קדושה מהשירים, ולר"מ אם יצטרכו לקרבנות לוקחין מהשירים ולכן לא פקעה קדושתן, כ"מ לק' פ"ג ה', ומקושת הגמ' משמע שאם השקל נפל לשירים לא מעל, ואם נימא שכל שהגיע שקלו לשירים אגלאי מילתא שלא הי' קדוש, אלא שזיכו לו חלק בקופות בגלל שנתן שקלו, י"ל דלא מעל כיון שלא נשתמש בשל הקדש, משא"כ לר"מ שגם שקלי השירים קדש, [מיהו גם לר"מ הנשארין אחר השנה פקעה קדושתן כמ"ש בירו' דלר"מ רק באותה שנה לוקחין מאותן שירים דהו"ל תרומה ישנה], ומשני בדידינן שנכנס לקופה, ואכתי יש לשאול דכל שקל הו"ל ספק קדש ספק חול, וכאן שדחפו לקופה מפני השוקל השני, הרי י"ל דמכח שקלו של הראשון לא הי' נכנס לקופה, (ועדיין צל"ע בהגדרת הקדושה שפוקעת מהשירים).

ואם נימא דאסיפא פריך דיש לחוש שהשקל של בדה"ב נפל לשירים, יש להבין מאי קושיא הרי ע"י שקילתו נעשה חולין עם התרומה שכבר קיבל תמורתו חלק בשקלים שבקופות, משא"כ בנפל לקופה שרק כשתלקח הבהמה נשתתף השקל בלקיחתה, דלוקח בשליחות כל השקלים כג' שהטילו לכיס, וא"כ הדין נותן שימעות מיד, ואין לומר דהיינו דקא פריך, דהא ל"ק דכיון שהדבר ספק שפיר סתמו במתני' שרק עם הקרבת הבהמה מעל בודאי, [מיהו י"ל דבמתני' משמע שאם נודע לו קודם הקרבת הבהמה לא מעל, ואם נפל

ללשכה מעל מיד], ונראה מזה שהשקל של בדה"ב שנשאר בשירים אינו יוצא לחולין אפי' בהקרבת הבהמה דנהי דזכה בקופות בגלל שקילתו, אבל אינו נעשה חולין דלאו בשליחותו זבין, ורק מהשקלים שבקופות חשיבא הלקיחה כחילול לכולן כיון דבשליחותיהו זבין, וצ"ע.

הא דמועלין כשקרבה הבהמה היינו אפי' נשאר השקל של בדה"ב בקופה, דכל בהמה שלוקחין מתחלל עליה מכל השקלים בשוה, דשליחותא דכולהו בכל שקל ושקל, וכ"מ ברמב"ם פ"ו ממעילה הי"ב ויקנו ממנה אפי' בהמה אחת כו' שהרי חלקו באותה הבהמה כו', וכיון שנהנה במקצת מן השקל מעל בכולו, ואע"פ שחלקו בבהמה פחות משו"פ, [לפי ערך שקלי כל ישראל], דכיון שנעשה מעשה לצרכו בשקל, נשלם מעילתו דמעיקרא משעת תרומה או משעת לקיחת הבהמה.

יש לעי' שקל שקלו מן ההקדש אחר התרומה שדינו ליתנו לשירים או לעתיקין אם ג"כ מועל בלקיחת הבהמה, ואם כבר לקחו בהמה תחלה וזכה בחלקו מדין עתיד ליגבות אם מועל מיד בנתינתו, מי אמרינן השתא נמי כמוציא שקלו בהקרבת הבהמה, או"ד השתא כפורע חובו להקדש הוא, ומי שחייב להקדש ופרע חובו מאותו הקדש י"ל שאינו מועל כיון שאין דעתו להוציאו מן ההקדש, ועי' לעיל בירו' דוחש לומר כו'.

שם מה נהנה, צ"ע מאי קושיא הרי נפטר מחוב שקלו עי"ז, ואם מצות לאו ליהנות ניתנו, למה מעל בלקח בהקדש חטאת, כדתניא מעילה י"ט א', ואפשר דכיון שגם כשלא שקל עדיין זוכה בקרבנות מדין עתיד ליגבות, הרי"ז רק פורע חובו מן ההקדש, וכיון ששוב חייב להקדש מדין מעילה, א"כ מה נהנה, ומשני דחוב דשקלים חמיר לי' טפי כיון שממשכנין עליו, והיינו שב"ד מבררין אם יש מי שלא

לעיל נקטנו דהראשון לא יצא ידי שקלו, והיינו מפני ששקלו כאבוד שאף כשהשני ישלם מעילתו לא יפול ללשכה, מיהו יש לפקפק בדבר דכיון שהקדש קיבל תשלום תמורת השקל שהי' קודש, ראוי לו לדנו כבא ליד גזבר, ואמנם כ"ז שלא ישלם מעילתו האחריות על הראשון, אבל כששילם אפשר לדון הראשון כנמצא שקלו אחר התרומה, ואם לא שקל, יעלה לו שקל זה כדין עתיד ליגבות, שעכשיו צריך הגזבר שקיבל דמי המעילה לדון השקל כאילו בא לידו מעיקרא, ונמצא שנגבה שקלו לבסוף.

יג. **ארשום** בזה חילוקי דינים שנתבארו לעיל להבהיר עי"ז הפירושים במשנה ובגמ'.
א. המפריש שקל לשקלו קדוש מיד ומועלין בו, אלא שאחריותו על הבעלים שאם יאבד חייב בשקל אחר, (ואין בזה חולק, אלא שהרמב"ם מפרש הנותן שקלו לחבירו בשקל חולין), ואחר שנתרמה התרומה חשיב כבא ליד גזבר ואינו חייב באחריותו ואינו יכול לישאל עליו.

ב. הנותן שקל חולין לחבירו לתתו לגזבר או לשופר ויתקדש בנתינתו, בפשוטו אפי' נתרמה התרומה כשהשקל בידו לא נתקדש עי"ז עד שיתנו לגזבר, אלא שהרמב"ם פי' במתני' דמתקדש עי"ז, והרא"ש והרע"ב העתיקוהו, ואי מפרשינן מתני' בשקל קודש אין לחדש כן.

ג. המוציא שקלו לחולין בשוגג מעל מיד והשקל חולין.

ד. הלוקח חטאת ושאר חובותיו משקלו או מבדה"ב (ואפי' פסח שהוא קק"ל) לר"ש מעל מיד כשלקח, לר"י לא מעל עד שיזרק הדם, ואם נזק הדם בהכשר מעל למפרע, ואם נפסלה הבהמה כתב אאמו"ר שליט"א שהשקל נשאר בקדושתו וחייב לשלם למוכר חובו על הבהמה שלקח.

שקל, ועדיף לי' ליפטר מחוב זה, וחשיבא שפיר הנאה, ועי' לעיל לפי' הרמב"ם, ועי' בספר מרן זללה"ה שם, ועי' לק' ס"ק י"ד.

יב. **יש** לעי' ברישא דמתני' שמעל בשקלו של חבירו להיכן משלם דמי מעילתו, והיכא דנודע לו קודם התרומה ממילא חזר השקל לבעליו, דכיון שעדיין לא מעל נשאר ברשות בעלים הראשונים, ואם הוציא שקלו לחולין מסתברא דחוזר ושוקל אחר במקומו, כי קמיבעיא לן בנודע לו אחר התרומה שאם בא ליתן שקלו עתה נופל לשיירי הלשכה שהם חולין, האם מפרישין תחלה לחולין, עי' מעילה י' א' דאין מפרישין מתחלה לאיבוד, ואפי' נימא דהתם בנודע לו תחלה מפרישין לאיבוד, עי' בספר אאמו"ר שליט"א שם אם תלוי בידיעה או בהפרשה, י"ל דהכא כיון שנודע לו אחר התרומה הר"ז כמפריש תחלה לחולין, וגם י"ל דחולין גרע מיה"מ שזה ממצות הקרבן, (ועי' מנחות פ"א א' וכי מפרישין תחלה למותרות), מיהו יש מקום לדון שהשני נכנס תחת הבעלים, שאם יחזיר שקלו ללשכה יתרמו עתה על הבעלים מדין עתיד ליגבות, מיהו בשקל שהוציאו בעליו לחולין וחזר ושקל אין טעם זה, אלא דיתכן לדון תשלומי המעילה כשקלים אבודין שהחזירום אחר התרומה דיפלו לעתיקין.

ומסתברא דיפלו לנדבה כדין מפריש שקלו ומת וכדין מותר שקלים לב"ש, דלא מצינו שקלים דאזלי לעתיקין אלא כשהופרשו מתחלה לשקלים ותרמו עליהן כההיא דאלו ואלו שקלים שתורמין עליהם וכן במי שתרמו עליו מדין עתיד ליגבות, אבל כשלא תורמין עליהם דינם כמותר שקלים דאזלי לנדבל, תדע דהחומש ודאי אזיל לנדבה דא"א להרבות בשקלים, וזה אפי' בהוציאו לחולין קודם התרומה, וה"נ סתמא דמילתא הקרן והחומש הולכין למקום אחד.

ואף לר"י לא ימעול למפרע, ואף שאין הכרח גמור דתלוי זב"ז, מ"מ כ"נ.

ז. הא דמעל כשקרבה הבהמה היינו אף כששקלו נשאר בקופה, דכל שקל שמוציאין מן הקופה שליחותא דכולהו קעביד, (וכ"מ ברמב"ם ה' מעילה), אבל אם נשאר השקל בשיירי הלשכה משמע מקושת הירו' שלא מעל אף כשקרבה הבהמה, ואמנם השירים נעשים מיד חולין, אבל לכאור הדין זה נותן שימעל מיד עם התרומה בכה"ג, ושמא אה"נ, וקושת הירו' שימעל מיד, ולא יועיל נודע לו קודם שקרבה הבהמה, מיהו ד"ז יש לקיים [מקושת הירו'] דדין השירים אינו תלוי בלקיחת הבהמה, ואם לא מעל מיד לא ימעול כ"ז שהשקל בלשכה, [אבל מסברא אין זה מוכרע].

ח. הנותן שקלו לחבירו אחר שהקדישו לשקול על ידו ושקלו השליח לעצמו מבואר במתני' שמעל כשנתרמה התרומה, ויש להבין מה בין זה לשוקל שקלו מבדה"ב, [והרא"ש והרע"ב באמת פ"י דתנא סיפא לגלויי רישא, ולהרמב"ם נראה דברישא לא יצא יד"ח שקלים, ופ"י הגר"א דמעל מיד כדין דבר שאין בו פגם דמועל מיד, וה"נ השקל שנשאר בקדושתו כחטאת שנשארת בקדושתה דמעל מיד, והנאתו שאין ממשכנין אותו, אבל פשטות הירו' שיצא יד"ח והראשון לא יצא כדפריך למה לא יעלה בסתמא לראשון, ועוד קושיות ע"י בספר מרן זללה"ה, ופשטות המשנה דכשמעל יצא לחולין כמו בסיפא, וכדפשוט לכל המפרשים, ועראב"ד בתו"כ, וא"כ צריך טעם מ"ש רישא ומ"ש בסיפא], ונראין הדברים דהטעם מפני שבזמן התרומה נקבע אם השקל משמש לראשון, וכיון שהשני נטלו לעצמו הו"ל לגבי הראשון כאבוד וצריך לשקול אחר, וכיון שבזמן התרומה פוקעת קדושת השקל שמכח הראשון בגלל מעילתו של השני הרי הוציאו כבר לחולין, משא"כ בבדה"ב דאפשר שתשאר קדושת בדה"ב

לקח בהם קרבנות נדבה לא נתבאר מה דינו, ובפשוטו משמע דדוקא בקרבנות חובה חשיב נהנה שנפטר מחובתו, [דעיקר טעמי' דר"י לא נתבאר בהדיא מ"ש קדש מלקח בהמה לחולין, ונתקשו בזה הראב"ד בתו"כ והרא"ש בשקלים ועי"ש מ"ש בזה, וערש"י בגמ', ובשטמ"ק בשם תור"פ כתב דלא חשיב נהנה, ולכאורה ביאורו דלא קרינן ב' תמעול מעל כשהקריב קרבן מבדה"ב אא"כ נהנה הנאה גשמית שנפטר מחובו, או משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, וא"כ בקרבנות נדבה פטור אפי' נזק הדם], ויותר מיושב לומר דבקרבנות נדבה חשיב נהנה רק לפי טוה"נ שבו, כדתנן ערכין כ"ח ב' אם נדר נותן את הדמים ואם נדבה נותן את טובתו, ולכן לא רצה התנא לסתום מעל דמשמע בכלולו, כגון אם לקח בהמה בפרוטה לא חשיב נהנה בפרוטה [אפי' לר"ש] כיון שאין הנאתו פרוטה, ולא רצה התנא להאריך, ולפ"ז הטעם משום דלא חשיב נהנה בזה שיש לו בהמת קדש אא"כ נתכפר בה אפי' נדבה, דכאילו לקח בהמה לגבוה דמי, (ויש גם סברא דקרבן חובה אינו רוצה אלא ליפטר מחובתו, משא"כ נדבה דניחא לי' ומיד נהנה, ודוחק), וצ"ע.

ה. הלוקח חטאת מדמי עולתו לא נתבאר בהדיא, ובפשוטו דינו שוה לבדה"ב, [וכ"מ ברמב"ם פ"ד ה' לפמ"ש ברא"ש שם, וכ"מ בתוספתא דגרסינן לקח בו קיני זבים דהיינו בשקלון], ומסתברא דה"ה בלקח בדמי עולתו של חבירו.

ו. השוקל שקלו מבדה"ב ג"כ לא מעל עד שיזרק הדם לר"י, וק"ל כותי', והיינו קרבה הבהמה דתנן במתני', ואם נימא דלר"ש מעל משנתרמה התרומה כדמשמע בירו' דהכי תניא בבריתא, נראה דלר"י ג"כ מעל למפרע משעה שנתרמה התרומה, ומדוקדק הא דקתני בסיפא נתרמה התרומה וקרבה הבהמה, וכמ"ק במעילה י"ט א' דגרסינן כיון שהוציא מעל, מיהו אפשר דאף לר"ש בעינן שלקחו הבהמה,

אין כאן מעילה כיון שלא נתכוין להוציאו מן ההקדש כלל, וכל המעשה הזה הי' ראוי גם אם הי' יודע שהוא הקדש, והרי לא עשה מעשה המוציאו לחולין באמצע, ולפ"ז ה"ה אם הי' בידו שקל שכבר בא ליד גזבר או לתוך הלשכה או לתוך הקופה, ואמר לגזבר קבלהו לשקלי ג"כ לא מעל שאין זה מעשה המוציאו מקדושתו כלל, [מיהו אם הוציאו מתוך הלשכה לרשותו י"ל דמעל במעשה זה שהוציאו, אע"פ שכונתו לחזור ולשקלו, ודברנו כשהשקל בידו כדן, (ועראב"ד בתו"כ שחילק בין גזבר לאחר)] ולפ"ז מוכח דטעמא דמעל במתני' הוא מפני שעדיין לא הוחלטה זכותו של ראשון בשקלו, וקדושתו פוקעת בזמן התרומה.

י. נודע לו קודם התרומה שטעה, מיד חזר השקל לבעליו, וזהו ששינוי אם נתרמה התרומה שאין זה ודאי שימעול אא"כ נתרמה התרומה בטעותו, והא דנקבע הדבר בזמן התרומה לפמש"כ דין ח' הענין מפני שאז הוא הזמן שצריך לקבוע של מי השקל, ובלא"ה י"ל שאין הקדש קובע דברים, אלא ברגע האחרון כשצריך לקבל השקלים לרשותו, וכן בשקל מבדה"ב ומע"ש ושביעית יחללנו קודם התרומה ועולה לשקלו, [נוחשיב כברשותו לענין חילול דהקדש משוי ל' כשליח לזה, עתו' קדושין נ"ו א'], וא"צ לחזור ולהקדישו שהחילול הוא לטובת השקלים כענין מדין עבד כנעני.

יא. נודע לו אחר התרומה קודם שלקחו הבהמה ג"כ יכול לחלל השקל של בדה"ב ולא ימעל, ואחר שלקחו הבהמה קודם זריקה אפשר ג"כ דמהני החילוק, דכ"ז שלא נהנה בזריקה הרי מעילתו מיתלא תליא, לענין זה שידיעתו מפקעת כח המעילה דהו"ל מזיד, ה"ה שהחילול מועיל, אע"פ שאילו מעל לבסוף הי' מועל למפרע, כ"נ לכאז, וצ"ע בזה.

בשקל עד שתתברר מעילתו בזריקת הדם, אבל שקל קדושתו מחיובו של בעליו וכיון שחייב לשקול אחר יוצא לחולין ונכנס לרשות השני, ועי' להלן דין ט' הוכחה לזה דכל עיקר זכייתו של השני בשקל, היא בגלל שעדיין זכותו של הראשון מיתלא תלי, ועי' בסוה"ד מ"ש לדון בזה.

בירו' הקשו למה לא יעלה שקל לראשון הרי כבר הוקדש לראשון וכמקריב עולתו של חברו דמי דסתמא לשם בעלים הראשונים, [וכן מצינו בשולח מעות ביד שלוחו לקנות חפץ והשליח קנה סתם אע"פ שנתכוין לעצמו זכה המשלח כמ"ש בשו"ע חו"מ סי' קפ"ג ס], וה"נ בזה שנתן לשופר ונתכוין לעצמו אינו בדין שיצא מבעלים הראשונים, ומשני במסוים משל בית ר"ג, ולכאורה פירושו דלאו סתמא הוא כיון שהתורם הכניס שקלו לקופה לשם השני, והר"ז כאמר המוכר שמזכה המקח לשליח, ואפשר דה"ה אם נתנו לגזבר לזכות עבורו בהדיא, וזה ששינוי ששקלו ע"י עצמו היינו באופן שהי' מבורר ע"י המעשה שהוא עצמו, ועדיין יש לשאול למה לא נקבע בכל קבלת שקלים שיהא לבעלים האמית', הרי ענין שקלים הוא כלפי שמיא וא"צ לקבוע הלכות לפי הנראה לעינים, ואפשר דמהלכות מעילה סגי בטעות כזה להוציא השקל לחולין, ככל נוטל מעות של הקדש וכסבור שהם שלו, עי' בספר אאמו"ר שליט"א למעילה דף, והרי אילו נתנו לבדה"ב מעל לכשיציאו הגזבר לכה"פ, וה"נ לא מחדשינן שכאן נקבע הלכות אחרות בגלל שזה שקלים ואפשר להשאירם בזכותו של ראשון, ובפרט שהרי השני פטר עצמו בשקל זה ונמצא שהראשון הפסיד להקדש במסירתו, ואמרינן ל' דשקלך לא הגיע לידינו, דשלוך נשתמש בו לצרכו לפטור עצמו מחובו שהי' חייב לגזבר.

מ. נטל שקל של בדה"ב שהי' בידו ואמר לגזבר הריני מנדבו עתה לבדה"ב, לכאורה

יב. נודע לו שמעל אחר התרומה צ"ע להיכן משלם דמי מעילתו, שהרי שיירי הלשכה חולין, ואפשר שיפלו לנדבה, וכן החומש בכל גווני כגון שהוציא שקלו לחולין ונודע לו קודם התרומה.

וכעת הנני חוזר לפקפק במש"כ דהחילוק בין הרישא לסיפא הוא משום דבזמן התרומה פקעה זכותו של ראשון, דנראין הדברים שאם השני משלם דמי מעילתו ראוי לדרון את הראשון כבא שקלו ליד גזבר, או כעתיד ליגבות שנגבה לבסוף, דאף למש"כ שמשלם מעילתו לנדבה, מ"מ א"א שההקדש יקבל דמי המעילה בלי שיחליט השקל כבא לרשותו, וזה שההקדש מחליט שיפלו דמי המעילה לנדבה אין בזה לגרע זכותו של ראשון לכה"פ כאילו שקל אחר התרומה ונתנו לשיירי הלשכה, דסו"ס הרויח הקדש משקלו, וגם אזיל לקיץ המזבח כשיירי תרוה"ל, ואין לדוננו כלא שקל אע"פ שבזמן התרומה חייבנוהו לחזור ולשקול מפני ששקלו כאבוד, מ"מ אם לא שקל אין להפקיע ממנו זכות שקלו, וכיון שכן אפשר להשאיר קדושת שקלו של ראשון בזמן התרומה במיתלא תלי כמו את השקל של בדה"ב, ואם יודע לו קודם שקרבה הבהמה יחזור השקל לראשון, וכן אם ישלם דמי מעילתו יחשב הראשון כנתן שקלו, ועוד דלר"מ שמועלין בשיירי הלשכה אפשר שיכול להחזיר לשיירי הלשכה, וכן שמעתי מאמרו"ר שליט"א שאחר שמעלו בשקלו יש לחשבו כבא ליד גזבר, וצידד דה"ה באמר

הרי עלי שקל לבדה"ב והפרישו ומעל בו אחר שכבר יצא ידי נדרו, ואפי' נימא דלא יצא עד שישלם האחר, אבל כאן כששילם יש לחשבו כבא ליד גזבר, מיהו מש"כ בדין ט' דאם נטל משיירי הלשכה לאו כלום הוא יתכן דאמת הוא, ורק מפני ששקלו של ראשון לא בא ליד גזבר מהנו מעשיו של שני כנוטל ממקום אחר ומכניס לרשותו, שו"ר דאפשר לקיים הדברים שכתבנו לפמ"שנ"ת לק' ס סק"ה דבחייב אחריות של שקלים יכול הגזבר לגבות שני שקלים במוחלט ולא יהיו בדין מותר עי"ש, וא"כ ה"נ השקל הגנוב שביד המועל אינו פוטר את הבעלים מלשקול אחר במוחלט, ויהיו אלו ואלו שקלים, וניחא בזה על הדרך שכתבנו.

יד. **שם** גמ' מה נהנה כו' יעוי' לעיל ס"ק י"ב, ואפשר דהקו' מ"ט ברישא א"צ קרבה הבהמה הרי נקטינן דכ"ז שלא נזרק הדם לא חשיב נהנה, ומשני מכיון שב"ד ראויין למשכן כו', [ועיקר החיוב מפני ההוצאה לחולין, אלא שכבר נהנה], ואכתי קשה מ"ט בסיפא לא חשבינן לה הנאה, ואפשר דדוקא כשנוטל מעות של חבירו חשבינן לה הנאה, אבל מעות שלו שהקדישן לבדה"ב ע"כ שאינה חשובה הנאה אצלו ליפטר מחובו, או שהי' מניח שקל זה בביתו ואם ירצו למשכן יתן להם שקל זה, אבל שקל של חבירו ע"כ צריך להוציאו מידו כי יבאו למשכן את חבירו ויצטרך ליתן שקלו או לחבירו או לעצמו, ועדיין צ"ע.

סימן ג

בסדר תרומת הלשכה, ובדברים הנעשים מהם

מפתחות

- א.** שקלים פ"ג ה"א. מתני' בשלושה פרקים בשנה תורמין את הלשכה כו' נראה דד"ז מוסכם לכל התנאים. יל"ע לר"א ור"ש מתי תורמין קודם עצרת. יל"ע איך הקריבו תמיד של שחר בר"ח ניסן. בהא דתנן פ"ד ה"ג אם בא החדש בזמנו לוקחין אותה מתרומה חדשה. בפ"א ה"א ולמה אמרו כו' לעשות פומבי לדבר. ביאור הענין דפרוס עצרת והחג.
- ב.** שם ה"ב וכתוב עליהם אב"ג, ובגמ' מפני מה כו'. בתו' קדושין נ"ד א' דמפרוס עצרת ועד החג נוטלין מתרומה שניה ואח"כ משלישית.
- ג.** שם ה"ג מתני' תרם את הראשונה כו'. שם השלישית לא היה מחפה. שם שמא ישכח ויתרום. שם גמ' תני שמט קטבלאות נעשו כולן שירים. שם במשנה תרם את הראשונה לשם א"י כו' בביאור הדברים מה נחשב שהיה לשם בני חו"ל מניסן. בתוספתא פ"ב ה"ה פלוגתא ר"מ ור"י.
- ד.** קדושין נ"ד א'. ת"ש מועלין בחדתין כו'. בפלוגתא דר"מ ור"י ע"ס הגמ'.
- ה.** ירושלמי שקלים פ"ג ה"ג שלמו שלשתן כו' דפליג אתלמודן. בירו' פ"ד ה"ב וכי יש מעילה בשיריים כו' בביאור הסוגיא.
- ו.** כתובות ק"ו א'. נוטלין שכרן מרומת הלשכה, בביאור הדברים שתיקנו ליקח כן מתרוה"ל. ד' ביאורים בענין זה שנותנים מתרוה"ל לדברים אלו ואין בו מעילה ובביאור לב ב"ד מתנה עליהם. כתובות קק"ו ב'. כ"ש מהו שיעשו מקדשי בדה"ב כו'. אם מותר ליקח כלי שרת מתרוה"ל קודם שניתותרו.
- ז.** בהא דמבואר שנהגו בתרומת הקופות גם בבית ראשון. שקלים פ"ג ה"ג של בית ר"ג היה נכנס כו'.
- ח.** שקלים פ"ג ה"ב מתני' וכתוב עליהם אלף בית גימל כו'. שם התורם נכנס יחידי. שם גמ' קורץ לא יתרום. שם איזהו מחזור שבכולם כו'. שם ושקלו בין אצבעותיו.

דכולהו סתימתא אליבא דר"ע ולא רצה רבי להשמיט מדברי ת"ק ד"ז, ועי' לק' דאפשר שאף זמנים אלו כדי להתחיל ברגל מתרומה החדשה, ונמצא שטעמם שוה, ועוי"ל דבבכורות נ"ח א' אמרינן דמ"ד פרוס הפסח קסבר דפעמים שאדר ל' יום, ובן עזאי פליג דלעולם חסר, ולא רצה רבי לסתום כמ"ד דפעמים מלא, עי' ר"ה י"ט ב', וביירו' שם פ' ה' אמרינן דרבי סבר דלעולם חסר, (ומ"ד

שקלים פ"ג ה"א בשלושה פרקים בשנה תורמין את הלשכה כו' אם רישא לדברי הכל

א. שקלים פ"ג ה"א מתני' בשלושה פרקים בשנה תורמין את הלשכה בפרוס הפסח כו' נראה דרישא דברי הכל היא ולא נחלקו אלא במעשר בהמה, ואמנם לפ"ז ק"ק למה סיים התנא והם גרנות למעשר בהמה, טפי הוה עדיף למיסתם רישא בדברי הכל ולא לסיימי מידי, ואפשר שמשנה קדומה היתה,

פעמים מלא היינו ידיעין מעיקרא שיהא מלא, ולא שאירע שלא באו עדים), וע"ע להלן בדין פרוס עצרת.

והראיות לד"ז, חדא מדברי בן עזאי שאמר בכ"ט באב, הרי טעמי דב"ע במעשר בהמה משום ספק כדמפרש בגמ', ואין להקדים תרוה"ל משום ספק זה, ועוד דטעמא דא' בסיון הוא מפני שלא נולדו בהמות הרבה בינתיים, ושלמו להו עד הרגל, וטעם זה לא שייך בתרוה"ל, ועוד דלר"א ור"ש דאמרי בא' בניסן למה איחרו תרוה"ל באמצע ר"ח, הרי צריך להקריב הכל מתרומה חדשה, והי' מקום לימר דכיון דקרא כתיב בעולת חדש בחדשו, א"צ אלא מקרבנות מוסף ואילך, אבל אין הדבר כן דבר"ה ז' ב' מבואר דכל השנויים במשנה שם מאורתא מתחלי, וא"כ אף הברייא דקתני בא' בניסן ר"ה לתרומת שקלים מתחלי באורתא, דאל"כ מאי פריך שם דליתנייה במתני', ומשני בדוחק, הו"ל לשנויי בפשיטות דבתחלת ר"ח לא תרמו עדיין, וכ"מ בלשון הברייא ומימרא דשמואל שם דקתני סתמא קרבנות הציבור הבאין בא' בניסן מצוה להביא מן החדש, וכולן בכלל, [ועי' להלן איך עשו בתמיד של שחר, אבל באירע שעיברו החדש יש להתחיל משחרית תרומה חדשה], ואמנם מצינו בירו' רפ"ק דכשהוקם המשכן נתרמה התרומה והיינו בא' בניסן, מ"מ ודאי עדיף להקדים, שלא יצטרכו להמתין מלהקריב, ועוד דמאי קאמר וא"א לעשר ביו"ט הול"ל וא"א לתרום, ועוד דמאי ולמה אמרו כו' בשלמא במעשר בהמה שפיר פריך כיון דר"ה שלהם בא' בתשרי, אבל בתרוה"ל אפשר לעשות בזמן שירצו בין לפניו בין לאחריו, ועוד דבמתני' פ"ד ה נראה דבל' אדר כבר יש תרומה חדשה דקתני אם בא החדש בזמנו, והיינו שלא נתעבר אדר, כמ"ש בטו"א מהירו', ואם איתא דתורמין רק בא' ניסן א"כ

עדיין אין תורמין ופשיטא דאינו בא מן החדשה, והא דתניא ר"ה ז' א' דא' בניסן ר"ה לתרומת שקלים היינו להביא מתרומה חדשה, כדמוכח בגמ' שם ב' דמשני כיון דקתני אם הביא יצא לא פסיקא ל', ועוד דזמני התרומה הנהגות הם ובמתני' שונה ראשי שנים שהם בעיקר היום מדאורייתא, וזהו בא' בניסן, ועתוספתא פ"ק דמגילה דתרומת שקלים מקדימין ולא מאחרין, הובאה ברי"ף פ"ק דמגילה ועי"ש בר"ן, וכ"כ בפיה"מ בהדיא דמחלוקת ר"ע וחבריו הוא בזמני המעשרות, ר"ל מעשר בהמה, וכמ"ק בהלכות, דבשקלים פסק בא' ניסן, ובר"ה קודם יו"ט או אחריו, ובמעשר בהמה פסק כר"ע ולא השוה אותם ממש, [ומ"ש בא' בניסן כנראה סמך על סוגיא דר"ה הנ"ל, ולפמ"ש"כ אין להוכיח משם שמאחרין התרומה לא' ניסן, ואפשר מפני שאמרו בירו' דנתרמה במשכן בא' ניסן, וצ"ע], וצ"ע בתוי"ט שהביא מהכ"מ שכ' דס"ל דהקדימוהו דתנן לאו דוקא, ואם איתא הול"ל דהאי הקדימוהו לא קאי אשקלים, (גם צ"ע בלשון התו' קדושין ג' ד א' שכ' דפרוס עצרת היינו א' סיון, [ויכבר הקשה כן ברש"ש שם], אבל אין מזה ראי' לנד"ד), ועי' מלא"ש בשם הרש"ס שכ' ג"כ דל"פ ברישא, וכ"נ שפשוט להרא"ש והרע"ב, ויש מקום לבע"ד לדחוק דהשוו זמני תרוה"ל לגרנות מע"ב אע"ג דלא שוו בטעמייהו, אבל סתמן של ראשונים שלא ביארו ד"ז כפירושן דבאמת לא מדמינן להו.

נמצינו למידין דלכו"ע תורמין את הלשכה קודם א' בניסן, ולר"ע דס"ל פעמים שאדר מלא, אם ידיעין שיהא מלא מאחרין מלתרום עד ל' באדר, חל כ"ט אדר להיות בשבת מקדימין לתרום קודם השבת, ואע"פ שיכולין לתרום בליל ר"ח, לא רצו לאחר דראוי שתהא התרומה החדשה מזומנת ליקח בה ק"צ מיד.

לר"א ור"ש מתי תורמין קודם עצרת

ויש לעי' לר"א ור"ש דס"ל כרשב"ג דשואלין ודורשין שתי שבתות ולית להו שיעור פרוס, מתי תורמין קודם עצרת, דקודם ניסן נראה דודאי תורמין, וכמש"כ דיש לתרום קודם א' ניסן, ואין זה ענין לפסח, ועי' מגילה כ"ט ב' דשולחנות לכו"ע בט"ו עי"ש, וכן בתשרי ע"כ תורמין ערב ר"ה, אבל בעצרת אפשר שיהא שיעור שתי שבתות, ומסתמות הדברים הי' נראה דכו"ע מודו ברישא דמתני', וא"כ השוו ט"ו יום קודם עצרת כמו שהוא ט"ו יום קדם ניסן ותשרי, מיהו י"ל דלהכי מייתי רבי פלוגתיהו לומר דפליגי נמי בהא, וצ"ע, ודעת אאמו"ר שליט"א נוטה דלדידהו תרמו בא' ניסן ושתי שבתות קודם לעצרת.

איך הקריבו תמיד של שחר בר"ח ניסן

יש לעי' איך הקריבו תמיד של שחר בר"ח ניסן הרי עדיין לא קדשו החודש, ואין להביא מן החדשה שמא לא יקדשוהו, ולא מן הישנה שמא יקדשוהו, ולמאי דקי"ל דאם היא מן הישנה כשר אלא שחיסר מצוה, אפשר דה"נ שעה"ד הוא ומביאין מן הישנה, אבל מהא דלא הוכיחו מכאן דכשר משמע שיש עצה להקריב תש"ש בר"ח כדינו, ולא מסתבר לומר שמדאוריתא רק ממוסף בעינן תרומה חדשה, מדכתיב קרא חדשה גבי מוסף, דודאי בהי' אדר ל' יום מקריבין תש"ש ג"כ מתרומה חדשה, ואפשר דכיון שתורמין ע"ד ב"ד יכולין ב"ד ליקח משיירי הלשכה שהם חולין ולהקדישם לכל ישראל לתרומת שנה החדשה, א"נ מהשקלים החדשים, ולייחדם בספק ליום זה (כפי מה שיתברר), אבל למסקנא אה"נ דמקריבין אותו מן הישנה, ואדעתא דהכי ניתנה תורה דסתמא דמילתא לא ידעו אם ר"ח הוא בזמן תש"ש, [שו"ר בטו"א ר"ה שם שביאר מתני' דפ"ד ה"ג דקתני ואם לאו מן הישנה אתיא לאשמועינן דכ"ז שלא קדשו החדש מספק מקריבין מן הישנה, ועי' להלן

בזה, וצידד דממשמעות הפסוק ילפינן לה, מיהו מאי דנקט שהי' ראוי להביא מחדשה צ"ע, דנראה דבלא תנאי ב"ד א"א להביא מן החדשה ואפי' בשעה"ד, דחובות של שנה הבאה ניהו וא"א להקריבם בשנה זו, עי' יומא ס"ה א' ואמנם מישנה מכשרינן בדיעבד, אבל מחדשה אין הגזבר רשאי ליקח, ואפשר דהקרבן פסול, או שלא נתחללו המעות, (וכ"נ בתוספתא פ"ב ה"ב דתורם רק מישנה), ואמנם אפשר דמזה הבינו שכשר מן הישנה, דאי משום דלא שנה עליו הכתוב לעכב, כמ"ש בטו"א שם, לכאורה א"א להוכיח כן דאם איתא דחובות שנה זו כחטא אחר דמי, הר"ז כחטאת חלב וחטאת דם דבדיעבד נמי פסול, (וערמב"ם בד"ז) דדבר עיקרי לא בעינן שנה עליו הכתוב לעכב, כמ"ש, ועי' לק' סק"ב.

ולפ"ז מובן טפי הא דמשני בר"ה שם דכיון שאם הביא יצא לא פסיקא לי', ולכאורה קשה כיון שזוהי מצותו מדאוריתא, מה בכך שהמצוה רק לכתחלה, סו"ס ר"ה הוא מדאוריתא, אבל כיון שבדרך כלל נוהגין כפי הדיעבד בתמיד של שחר, לא ניחא לי' לתנא לשנות שזוהי ר"ה מאורתא, ושיעור לשון הגמ' כיון דעבדינן כהא דאמרינן אם הביא יצא לא פסיקא לי', ובזה מיושב משה"ק מהא דפרכינן משתי הלחם אע"ג דהתם נמי דיעבד כשר כדתנן מנחות ס"ח ב', אלא דהתם בדליכא אחריני נמי לא מקריבין לי' אלא שאם עבר והקריב כשר, וכאן בשעה"ד מקריבין לכתחלה מהישנה, שו"ר שכבר כ"כ בטו"א, והלום ראיתי בתו' הרא"ש שם שכ' דצריך לדקדק אם הו"מ לשנויי דלא חיל מאורתא, וכונתו שאין זה נוגע עד למחר בהקרבת התמיד, וצ"ע דזה לא חשיב דלא חייל, וכנראה זו כונתו במ"ש דצריך לדקדק, וגם י"ל דנפ"מ למלח ועצים, [דראיתי מובא דבמנח"ח בשם פנ"י כתב דמקריבין העצים בלילה מתרומה חדשה, ואינו תח"י כעת].

בהא דתנן אם בא החדש בזמנו לוקחין אותה מתרומה חדשה

הא דתנן פ"ד ה"ג אם בא החדש בזמנו לוקחין אותה מתרומה חדשה ואם לאו מן הישנה, יעוי' מש"כ בזה לעיל בשם הטו"א, ולכאורה פשוט המושג מתפרש שענין החילול על מעות האומנין מקדימין לעשותו הרבה קודם א' בניסן כשמזדמן שכר האומנין, ולכן בל' באדר לעולם הקטרת חולין, ואם אירע שלא קידשו החדש בו ביום, חוזרין ולוקחין אותה מן הישנה, וקמ"ל תנא דסמכין ע"ז שברוב פעמים מקדישין החדש בזמנו, ולפמש"כ לעיל עבדינן כן רק בקטרת של בה"ע, דאין נראה להמתין עם הקטרת של שחר עד שיקדשו החדש, תדע שהרי שיר של יום אמרו של חול בשחרית כמ"ש רש"י ר"ה ל' ב' והרי השירה בנסכים אחר הקטרת, - מדלא קתני אם נראה החדש בזמנו משמע דדוקא כשקידשוהו, אבל אם נראה לחוד לא מהני, (ולשון נראה תנן בר"ה על ראיית הלבנה קודם קידוש).

בפ"א ה"א אמרין ולמה אמרו בשלשה פרקים כדי לעשות פומבי לדבר, ונראה הענין שע"ז יקפידו בני הגולה לשקול שקליהם, לפי שידועין שתורמין משלהם בפ"ע, וגם בני א"י ידרשו על השקלים, כיון שהשקלים מתרומה ראשונה אינם מספיקין לכל השנה, (וא"א להם לחזור ולתרום מהשירים), ומה"ט לא אמרו להשמיע לבני בבל מתחלת החורף, כיון דניחא לן שיגיעו בפ"ע, מיהו גם בתרומת ניסן מזכין לכל ישראל חלק בה, אלא שלא נעשו שירים אלא שקלי בני א"י, ועי' לק' סק"ב.

ביאור הענין בפרוס עצרת והחג

ענין הזמנים בפרוס עצרת והחג, אפשר שבכל רגל לוקחין מתרומה החדשה וצריך להספיק לקנות קרבנות קודם הרגל, כעין הסברה דגרנות למעשר בהמה, ומיושב בזה

הא דמסיים והן גרנות כו', מיהו נראה שאין ממתנין דוקא עד הרגל, אלא הענין מתפרש שמהרגל כבר התחילו בודאי מהחדשה, דמה שלקחו עד עתה מהתרומה הקודמת מקריבין, [ומסתברא דקטרת של כל השנה לוקחין מתרומת ניסן], ומעתה לוקחין מהחדשה.

ה"ב וכתוב עליהם אב"ג, ובגמ' מפני מה כו'

ב. שם ה"ב וכתוב עליהם אב"ג, בגמ' מפני מה כתוב עליהם אב"ג לומר מסתפק מן הראשונה קודם לשני' ומן השני' קודם לשלישית, והכי אמרין ביומא ס"ב א' ותניא א"ר יוסי מפני מה כתוב עליהן אב"ג לידע איזה מהן נתרמה ראשון להביא הימנה ראשון שמצוה בראשון, וביאור הדברים דבכל תרומה מצוה להביא מהקופה שנתרמה ראשונה תחלה, אבל בענין השלש תרומות תניא לקמן ה"ג דאע"פ שיש בראשונה נוטל מן השני', ואע"פ שיש בשני' נוטל מן השלישית שלמה שלישית חוזר לשני' כו', ונראה הענין שקבעו כל תרומה כחדשה לגבי הקודמת וכאילו מן הזמן הזה מצוה להביא מתרומה חדשה, אלא שאם הביא מן הישנה יצא, ולכן רק כששלמה החדשה חוזרין אצל זו שלפניה, ומה"ט אין חוזרין לראשונה כששלמה שלישית, דשני' כחדשה לגבי ראשונה, [מיהו בקטרת לכאורה לוקחין כולה כאחת, וא"כ מקריבין אותה משל ניסן כל השנה], וטעמא דמילתא לפי שע"ז יתרמו בני חו"ל שקליהם וכמש"כ לעיל, ואם לא יקבעו לתרומה החדשה הלכות ויקחו מהישנה לא קיימא הא, ולכן לענין זה אין שייך מצוה בראשון, ובמשנת אליהו נתקשה בזה והגיה אין מסתפק ע"ש.

בתו' קדושין נ"ד א' דמפרוס עצרת ועד החג נוטלין מתרומה שניה ואח"כ משלישית

בתו' קדושין נ"ד א' כתבו דמפרוס עצרת ועד פרוס החג משתמשין בתרומה שני' ומן החג ועד א' ניסן בתרומה שלישית, וכ"מ

שמה ישכח כו' מיושב טפי אם החשש חמור ולא רק בהנהגה, ולר"מ זהו רק בהנהגה כדי שיתרום מן החדשים, ועי' להלן בלשון שמה ישכח.

שם השלישית לא הי' מחפה, לכאורה מבואר כאן דמי שאיחר לשקול אחר החג נותן שקלו לשירים מיד, ואין יתרון לשקל זה, שכבר נקבע דינם כשירים ע"י התרומה, ולכן לא הי' מחפה, וגם משמע שנותנו ללשכה זו, דאל"כ א"צ להזכיר כלל שלא הי' מחפה, ועי' להלן דמשמע מזה שתורמין על העתיד ליגבות, וקצת משמע מזה ששומטין מע"ג הראשונה ונותנן בין שני' לשלישית ואחר השלישית שומטין וע"ז קאמר שאינו חוזר ומחפה.

שם שמה ישכח ויתרום כו' לכאורה הול"ל כדי שלא יתרום כו' ומה ענין להזכיר שמה ישכח הרי אם לא ישאיר קטבלאות בודאי יתערבו זב"ז, ונראה שהתורם מניח הקטבלאות מיד אחר שגמר לתרום, ועלה קאמר דמש"ה חייבו התורם לכסות מיד כדי שלא יבאו לידי שכחה ויניחו השקלים ע"ג השירים, [והכי עדיף מלהצניע שקלים אלו במקו"א, דבכה"ג ליכא איחלופי כלל], ויש לדקדק מזה דס"ל לתנא דאין מועלין בשירים דלכך חיישינן כולי האי למכשול, ולא סמכו שהבא ליתן השקלים מהשופרות בלשכה יניח הקטבלאות ע"ג הישנים, ואפי' נימא דאף לר"מ עבדינן כן מ"מ לשון המשנה משמע שזה חשש חמור דלא חיילא תרומתו וכמש"כ לעיל.

שם גמ' תני שמת קטבלאות נעשו כולן שירים, ברא"ש הגרסא ונעשו, דדינא קתני ששומט הקטבלאות, וכ"ה בתוספתא ושם גרסינן ונתערבו השירים, והרא"ש פי' דאחר תרומה השלישית שומט שני הקטבלאות, ולכאורה א"צ שני קטבלאות אלא שומט קטבלאות ראשונות ונותנן ע"ג השניים,

בירו', (ועיי"ש ובתוספתא דתרומה שלישית היתה עשירה מכולם, וניחא שהי' בה מספיק עד ניסן), מיהו בתו' משמע שאם שלמו קופות של תרומה שלישית חוזרין לשיירי הלשכה או לחדתין שהגיעו מן החג ועד פסח, ואותם שנשתיירו מתרומה הראשונה כבר נקבע דינם כמותר תרומת הלשכה, ושני הדינים האלו מחודשים ול"מ כן במשנה ובירו', דודאי כ"ז שיש בקופות אפי' בתרומה הראשונה נוטל מהם, כדתני שלמה שלישית חוזר לשני' ולא נקבע דינם כמותר תרומת הלשכה אלא בסוף השנה, [ומה"ט תרמו גם בניסן ט' סאין כמו בתשרי כיון שאם יצטרכו יטלו מהם, דאל"כ אין סברא להשוות שיעור הג' תרומות], ומ"ש דחוזר ותורם מחדתין שבאו בין החג לניסן לכאורה מבואר במתני' לאפוקי מזה דהיינו דקתני שלישית לא הי' מחפה, כמש"כ לק' סק"ג, ועוד דרך יחידים ששכחו מביאין אחר החג, ודינם נקבע כשירים ע"י התרומה, ויחזור ויתרום מתפרש בפשוטו שקלים חדשים, או שחוזר ומזכה לכל ישראל משיירי הלשכה שהם חולין ומקדישן לציבור, ולר"מ א"צ להקדישן שנשארו בקדושתן, וכ"כ בפי' הגדמ"ח ע"ש ה"ר משולם, אבל לכו"ע אין יתרון לשקלים שבאו מן החג ועד ניסן, טפי משיירי הלשכה.

ה"ג מתני' תרם את הראשונה כו'

ג. **שם** ד"ג מתני' תרם את הראשונה וחיפה בקטבלאות כו' יעוי' ברא"ש שהביא התוספתא שחיפה בקטבלאות לפי שאנשי סוריא באין ושוקלין עליה כו' והיינו דמסיים שמה ישכח ויתרום מן הדבר התורם דשקלי ניסן כבר נקבעו בדין שירים שהם חולין, ומסתברא דאף לר"מ מחפה בקטבלאות דנהי דיכול לחזור ולתרום מהשירים, מ"מ דין השירים שונה שבסוף השנה פקעה קדושתן ואין ראוי לחזור ולתרום מהם אלא אם אירע ששלמו כולן, וכ"מ בתוספתא דאתיא כר"מ ומ"מ מצריך קטבלאות, מיהו לשון המשנה

ובשלישית שומט ואינו חוזר ומחפה בהם, וכ"פ מרן זללה"ה במנחות סכ"ח ס"ק י"ג ששומטין מבין ראשונה לשני' ונותן בין שני' לשלישית, וקמ"ל שאין יתרון לשיירי שלישית שיקדמו לשני' וראשונה, כמו בתרומה, והתוספתא אתיא כמ"ד דחוזר ותורם מהשירים ע"ש.

שם במשנה לשם א"י כו' בביאור הדברים מה נחשב שהיה לשם בני חו"ל מניסן

שם במשנה תרם את הראשונה לשם א"י והשני' לשם כרכים כו' יעוי' ברא"ש שהביא מהתוספתא וכ"ה בירור' דבכל פעם הי' תורם לשם כל ישראל, וכן הדין נותן דכל ישראל שותפים בכל הקרבנות שמניסן, ולא יתכן שבני בבל ישתתפו רק מתשרי, אבל קשה א"כ מה ענין במה דאמרינן שתורם את הראשונה לשם א"י כו' הרי תורם כולן לשם כולן, ונראה מזה דלבני בבל לא מיקרי נתרמה התרומה אלא בפרוס החג, ונפ"מ לענין הדינים ששנינו בפ"ב, דבני בבל ששלחו את שקליהם קודם ניסן ונגנבו אחר ר"ח ניסן שוקלין אחרים תחתיהם דלא מיקרי נתרמה התרומה שלהם, [ויתכן שאפי' אם אירע שבאו שקליהם לירושלים קודם עצרת או קודם ניסן מניחין אותם בלשכה בפ"ע עד שיגיע זמן תרומת שקליהם, שהרי אם כולם יביאו ע"כ לעשות כן, וצ"ע בזה], וכן לענין מעילה (אם לא נתנו שקליהם בלשכה עדיין) אע"פ שקרבה הבהמה לא מעל, ואפי' באו שקליהם ללשכה אחר עצרת ולקחו בהמות משל א"י לא מעל, דשקלים אלו אינם בכלל התרומה, משא"כ שקלים של בני א"י שהם בכלל התרומה, ונעשין שירים, ומעל בגבוי אם נימא דבתרומה אחרונה מעל, מיהו אפשר דחסר מעשה נתינה למעול, תדע דאם תורמין על המופרש כדין גבוי, מ"מ מסתבר שלא ימעול כיון שלא הוציאו מרשותו, ונדרון זה שייך גם בתרומה

שלישית, ומתני' דקתני השוקל ונתרמה התרומה מיירי בנתנו לגזבר או לשופר, ועוד נפ"מ בהפריש שקלו ומת דקודם התרומה יפול לנדבה וכשהפרישו אחר התרומה יפול לשיירי הלשכה [כ"נ], ותלוי בכל חד לפי תרומתו.

ולאמור בתרומת ניסן תורמין על האבוד והגבוי והעתיד ליגבות משל בני

א"י, ואף כשיגיעו שקליהם ללשכה נותנין אותן תחת הקטבלאות או בתקלין עתיקין, שכבר נקבעו בדין שירים כיון שתרמו עליהם, ושקלו של בן א"י שהי' גבוי רק בזמן תרומה שני' לא נכנס באחריות הקדש עד שיגיע ליד גזבר, אבל שקלי חו"ל לא נעשין כגבוי בתרומה זו, ואם אבדו חייבין בשקלים אחרים, וכן הדין נותן שישארו השקלים באחריות בני בבל עד זמן תרומתן, וכמ"ש בירור' פ"ב ה"א אליבא דר"ל מפני התקנה, ורק במאורע של בן א"י שהי' שקלו ראוי להגיע בזמנו ונתאחר, בזה תורמין על הגבוי, דכיון ששקלו נעשה שירים ע"כ לחשבו כגבוי, וכבר כתבנו בשקלים ס"ב סק"ד דכ"מ בתוספתא פ"ב דמה"ט ארשב"א שלא יתרמו על הגבוי והעתיד ליגבות בתרומות הראשונות כדי שיוכל בן א"י שנאתאחר להניח שקלו עם בני בבל ויתרמו גם ממנו, ורק באחרונה תורמין גם על אלו והם נעשין שירים, ומינה דלרבנן בכל התרומות תורמין על הגבוי והעתיד ליגבות, והכי מתפרשא מתני' אם נתרמה התרומה דלכה"פ של בני א"י בכלל תרומה ראשונה הם, וגם מבואר מדבריו דשל בני בבל לא הוו בכלל תורמין על הגבוי בתרומה ראשונה, וכ"ה לשון תורמין שעושין השקלים שירים, ומה שאמרו ולשם כל ישראל היינו שמזכין לכל ישראל חלק בקופות, אע"פ שאין הקופות תרומה על שקליהם, ולשון הרא"ש והרע"ב ק"ק לפ"ז, אבל עיקר כונתם לומר דבני בבל כבר היו שותפין בקופות של ניסן, ולא נחתו לנדרון אם נעשין שירים.

בתוספתא פ"ב ה"ה בפלוגתא ר"מ ור"י

בתוספתא פ"ב ה"ה פליגי ר"מ ור"י אם תורמין על העתיד ליגבות, ולא נתבאר מה דינו של העתיד ליגבות אליבא דר"י, דהא ודאי מזכין לכל ישראל חלק בקופות, וגם פשוט דאין בשקלו שנגבה אח"כ קדושה כשקלים שלא תרמו עליהם, ויתכן דר"י פליגי רק בתרומה ראשונה ושני' לומר דמי שלא נגבה מנו כלל חוזר ושוקל בתרומה שני' או שלישית, אבל באחרונה מודה, ורשב"א פליגי אף על הגבוי בראשונה ושני', או דמפרש מילתי' דר"י, א"נ אפשר דלר"י כל העתיד ליגבות נופל לעתיקין ודינו כמי שלא שקל אשתקד, ונפ"מ שאם שלמו הקופות אין חוזרין ותורמין מאלו, דבתוספתא אזלינן דלכו"ע חוזרין לשירים, וצ"ע, אבל קשה למה באמת לא יתרום ללשכה זו כדי שיתקיים בהם טפי מצות שקלים, ולכן נראה שתירוצו זה ליתא, וגם ממתני' דקתני שלישית לא הי' מחפה נראה דהשוקל אחר השלישית נותנו ללשכה זו, וכן הדין נותן ממ"נ, שאם מועלין בהם למה לא ישקול לאלו דשייכא בהו קדושת שקלים, ואם אין מועלין בהם א"כ דינם כעתיקין.

קדושין נ"ד א' ת"ש מועלין בחדתין כו' בפלוגתא דר"מ ור"י ע"ס הגמ'

ד. קדושין נ"ד א' ת"ש מועלין בחדתין ואין מועלין בעתיקין [ברש"י נראה דגרס דברי ר"י, ועי' להלן], רמ"א מועלין אף בעתיקין כו' בתוד"ה אימא כתבו דל"ג דברי ר"י מדלא משנינן לקמן איפוך, ולכאורה נראה דלא מצי לשנויי איפוך, כיון דפלוגתא דת"ק ור"מ מתפרשא אם אבני ירושלים קדש, דהיינו דמסיים שהי' רמ"א כו' דס"ל שהשירים משמשי' לקדש, ובהא פליגי ת"ק, ואם איתא דת"ק ר"מ הוא, א"כ אף אם הי' סובר דאבני ירושלים קדש, מ"מ אין מועלין בעתיקין, ולישנא דברייתא משמע דמדקאמר ת"ק אין מועלין מוכח דפליגי אמ"ר בסיפא דאבני

ירושלים קדש, מיהו מהא דלא מקשינן מדרישא ר"י סיפא לאו ר"י מוכח דל"ג ר"י ברישא, אלא די"ל דתלמודא סתים לה משום דהוה משני איפוך, ולקושטא דמילתא דמשני תרי תנאי אליבא דר"י, מיושב ג"ז, (וגם יתכן שלכך טעו לשנות ר"מ כיון דרישא ר"י), ועמש"כ להלן בההיא דנדרים.

ובמהרש"א הקשה דילמא כולה במזיד מיירי, [אבל אי גרסינן ר"י ניחא דלדידי' אין מועלין במזיד], וי"ל דכיון דמועלין בחדתין אף בשוגג לר"מ, דהא לא ניתנו ליהנות בהם, לא מצי לשנויי דמועלין אף בעתיקין רק במזיד, דמתפרש דומיא דחדתין ולבתר דאשכחן דר"י הוא דאמר דאבני ירושלים קדש, מוקמינן נמי ברייתא דבסמוך כר"י, ולא מפרשינן לה במזיד כר"מ, דלית לן לחדושי עוד תנא דסבר דאבני ירושלים קדש, וגם במתני' דנדרים מצינו דר"י סבר אבני ירושלים קדש.

ובזה מיושב משה"ק שם מ"ט לא פריך לר"י וב"פ מבריות אלו, דלדידהו מתפרש שפיר מועלין בעתיקין דומיא דחדתין, והיינו בהנאה בגופן כמ"ש תו', ולשון הגמ' סתום קצת בהני שינויי דמשנינן אימא ר"י ותרי תנאי אליבא דר"י, דהו"ל לפרושי דלר"י וב"פ מוקמינן להו כדקתני ר"מ, אלא משום דבסוגיא דנדרים מסקינן דאיכא תרי תנאי אליבא דר"י בד"ז, ס"ל לגמ' לקושטא דמילתא דאפשר דבכל הני אית לן למגרס ר"י אף לר' יוחנן וב"פ, עי' בראשונים ז"ל דמה"ט לא משנינן תרי תנאי אליבא דר"מ.

שם שהי' רמ"א מועלין בשיירי הלשכה, יש להבין מאי נתינת טעם הוא, הרי עתיקין נמי לשיירי הלשכה אזלי, ונראה דאה"נ, ולשון הבריייתא מתפרש שהי' רמ"א חומת העיר ומגדלותיה קדש, ולאפוקי דלא נימא טעמא דמועלין בעתיקין לפי שלא תרמו עליהן ולא נפקי לחולין, א"נ לאידך גיסא דטעמי' דת"ק

משום דעתיקין יודע מתחלה שמפרישן שלא לצורך הקרבנות, משא"כ בשיירי הלשכה שמתחלה לקרבנות הופרשו ומועלין בהן, וקמ"ל שדינם שוה והא דנקט עתיקין היינו כלפי חדתין, ואה"נ שכל שיירי הלשכה בכלל.

ויש להסתפק אם משמע מהאי ברייתא דמועלין בשיירים כל שנתו כדסבר ר"מ בירושלמי, ולכך נחלקו בעתיקין ובשיירים דומיא דידהו, או דלאו דוקא וכל שירים שוין.

שם ואמאי נימא הואיל וניתנו ליהנות כו' דהא חומת העיר כו' הקשה הרמב"ן נימא דמועלין כשלקח בהן דברים שלא ניתנו ליהנות בהם, ותיריך דכיון שחלק משקלים אלו אזלי לדברים שניתנו ליהנות בהם, בדיון הוא שלא ימעלו בהן, דתו לא קרינן בהו המיוחדים לד', ויש לעי' א"כ איך מועלין בחדתין הרי הרבה שמקבלין שכרן מתרומת הלשכה כדאמרינן כתובות ק"ו א', ואפשר דהתם דוקא בניתותו, שהרי אם יצטרכו כולן לקרבנות יקבלו שכרן ממקו"א, אבל הכא עיקר שירים לחומת העיר ושאר צרכי העיר, וזה מיושב אם נימא דכשניתותו פקעה קדושתן כדין נעשית מצותן, ולענין מותר מהני הקדשה כזו, וכמש"פ מרן זללה"ה מנחות סכ"ח סק, אבל אם נימא דמעיקרא מקצתן לחולין כדמשמע בתו' כתובות ק"ו ב', קשה מ"ט מועלין בהן.

שם אבני ירושלים שנשרו כו', דהו"ל תלושין, אבל במחובר אין מעילה, ולא דמו לכתנות שבלו, דהני ראויין לחזור ולבנות וניתנו ליהנות מהן, - כתנות כהונה אינן נפדין, דמפקיעין מהן ועושין פתילות כדאמר שבת כ"א א', אבל אם היו נפדין לקנות בהן אחרים דין הוא שלא ימעלו בהן אע"פ שבלו, ולדעת הרמב"ן דאין דינם ככלי שרת, וצ"ל דמשום כבוד אין מוציאין אותן לחולין, דדרשא דוהניחם שם מיירי דוקא בבגדי כה"ג, ואין מדליקין מהם, והא דמדליקין בבית השואבה הי' של הקדש כמ"ש תו' סוכה נ"ב א'

מירושלמי דאין מועלין משום דקול מראה וריח אין בהם משום מעילה, ועתו' שבת שם, (ומסתברא דאין עושין פתילות ממכנסים דאינו דרך כבוד, ולכן היו מפקיעין מהן רק לשמחת בית השואבה, ומתכונות עשו למנורה, ומיושב מה שדקדקו תו' סוכה נ"א א' מ"ט לא קתני כתנות, אבל לענין מעילה מועלין בכולן, שו"ר ברמב"ם פ"ח מכה"מ ה"ו שפתילות המנורה עושין מהכתנות.

שם אי ר"י ירושלים מי מיקדשא כו' וכ"ת משום דלא אמר כירושלים כו', יעוי' בראשונים שהביאו דבסוגיא דנדרים י"א א' מסקינן דתרי תנאי אליבא דר"י בד"ז, ונראה שרבי רמז הני תרי תנאי במה ששנה בסיפא סתמא רי"א האומר ירושלים לא אמר כלום, דלכאורה הו"מ למימר האומר אימרא ודירים לא אמר כלום, אלא נקט ירושלים שלשון זה יכול להתפרש דר"י אומר דירושלים אינה קדש, ויכול להתפרש דמפני שלא אמר כירושלים, ונקט ירושלים שנשנית בסוף המשנה, וסתם הדברים שלא לשנות בהדיא דברי ר"י ברישא כיון דפלוגתא דתנאי היא אליבא.

הר"ן בנדרים י"א א' פ"י המשנה והברייתא כפ"י הירושלמי דטעמי' דר"י במתני' משום שכונתו לקרבנות הקריבין בירושלים, והא דאמרינן ירושלים לא אמר כלום משום שכונתו לעצים ואבנים שבה, כ"ה בירושלמי, והר"ן פ"י כן בטעמא דמ"ד כירושלים לא אמר כלום, והרשב"א ג"כ העתיק הירושלמי, והרא"ש הביא פרתו' דטעמא משום דאתו משיירי הלשכה וסיים בטעמא דירושלמי עי"ש, ולכאורה בתלמודן מבואר דלכו"ע אין כונתו להקרבנות הקריבין בירושלים, ותנא דברייתא סבר דשיירי הלשכה חולין, וצ"ע שסתמו הדברים, וערמב"ם פ"א מה' נדרים הי"ד שפסק דכירושלים אסור מפני שכונתו כקרבן, ופסק בה' מעילה דאין מועלין בשיירי הלשכה, וג"ז דלא כתלמודן, ויתכן לדחוק

דלר' יוחנן ובר פדא מפרשין מתני' בע"א, ואין נראה כן, דלתלמודן משמע שפשוט דאין קרבנות של ירושלים, ורק משום אבני' אסר, בתו' שם פי' דאף לתנא דברייתא ירושלים קדש, וטעמא דמ"ד דברייתא מפני שכונתו להתפיס בקדושת ירושלים טפי מארץ ישראל ולא בקדושת אבני החומה, ופשטות הגמ' נראה דלאידך תנא אליבא דר"י אין ירושלים קדש, וכ"מ הלשון לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים, והיינו דאבניה לאו כלום הוא, וכן פרש"י ד"ה תרי.

בירושלמי פ"ג ה"ג שלמו שלשתן כו'

ה. **שקלים** פ"ג ה"ג גמ' שלמו שלשתן חוזר ושוקל רמ"א חוזר לשירים שהי' רמ"א מועלין בשירים כו', למאי דגרסינן חוזר ושוקל יש לפרש שחוזרין ומביאין שקלים מכל ישראל דתו לא חזו שקלים אלו שנקבעו בדין שירים, מיהו אפשר שאין ב"ד חוזרין וגובין מכל ישראל אלא מזכין להם מעות, כדתניא ר"ה ז' א' דיחיד שמסר לציבור כשר, וכש"כ כאן שימסרו להם ממעות הציבור, ולפ"ז יכולים ב"ד לחזור ולקחת משיירי הלשכה ולהקדישם עבור כל ישראל, ואי גרסינן חוזר ותורם יש לפרש כן דחוזר ונוטל מהשירים ומקדישן, ועי' בספר מרן זללה"ה שם סק"ט, ועתו' קדושין נ"ד א'.

מסוים כרצון ההדיוט, ולכן קבעו בתרומת הלשכה שכל השיירים חולין, אלא שלא נקבעו בדין זה עד סוף השנה דאגלאי שלא הוצרכו להם, דהתרומה מייחדתם לחומת העיר בתנאי שלא יצטרכו להם, מיהו מדקאמר מועלין בהם משמע דלא אמרינן אגלאי מילתא דהשיירים חולין הוו משעת התרומה, וש"מ דאע"פ שעומדין לצרכי העיר, כ"ז שלא הוחלטו לכך מיוחדים לד' קרינן להו, ועי' לעיל סק"ד מדברי הרמב"ן והריטב"א קדושין נ"ד א' שלא כ"כ.

כ"ז דלא כתלמודן קדושין נ"ד א' דטעמא דמ"ד מועלין בשיירי הלשכה הוא משום שאבני ירושלים קדש, ומועלין בהם לעולם, ומתלמודן משמע דלעולם אין חוזרין ותורמין משיירי הלשכה, דדוחק לומר דהא דקתני שם שיירי הלשכה היינו רק אחר ניסן, ואילו מתשרי עד ניסן מועלין בהם שמא יצטרכו להם, א"ו אין מקום למעילה מיד משנעשו שיירים אא"כ אבני ירושלים קדש, אבל להירושלמי פשיטא דאבני ירושלים חול, ולא שיך מעילה אלא בתוך שנתן שמא יצטרכו להם, וסוגיא דנדרים י"א א' כבר כתבנו לעיל דבירושלמי מפרש לה התם לשיטתי' ודלא כתלמודן בקדושין, וע"ע להלן.

בירו' פ"ד ה"ב וכי יש מעילה בשיירים כו' בביאור הסוגיא

פ"ד ה"ב וכי יש מעילה בשיירים אלא כר"מ כו' כלום אר"מ אלא בתוך שנתו כו' הגר"א הגיה להשוות הירושלמי עם תלמודן כתובות ק"ו ב', אבל לכאורה לא שוו וגרסת הירושלמי נכונה כמו שהיא לפנינו שהרי להירושלמי אין מועלין באבני ירושלים, וליכא למגרס מועלין באבני ירושלים, וגם מסיק בקושיא כמאן אזלא, וגם משמע דהקושיא רק על ר"י דגדודות ולא על הבריתא דקתני מועלין בהן.

ולפ"ז לרבנן השיירים חולין מיד משנתרמה התרומה, ובפשוטו כל שנעשה שיירים בכלל זה, ואף אותן שנעשו שיירים בתרומה הראשונה דינם כחולין ליטול מהם מיד לצרכי העיר, ולר"מ מועלין בהם כל שנתן כדין שקלים קודם התרומה, והחילוק בין שיירי הלשכה לשיירי תרומת הלשכה, דהני נעשין חולין אחר שנתן, ומותר תרומת הלשכה מועלין בהם לעולם, וק"ק א"כ תרומה ל"ל, יאמרו שבסוף השנה חלק נעשה חולין לצרכי העיר וחלק לדיני מותר תרומת הלשכה, וצ"ל דנראה כזלזול בהקדש שיפקע לחולין חלק

ונראה לפרש דר"ג קתני בברייתא דמזבח העולה וההיכל והעזרות באין משיירי הלשכה, וחזן לעזרות דהיינו עזרת נשים ולשכות הבנויות בחול ושאר עניני המקדש באין מלשכת בדק הבית, [ולא איירי בחומת ירושלים שהיא חולין להירושלמי], ופריך מדתניא מועלין באבני המזבח וההיכל ואמאי הרי אין מועלין בשיירי הלשכה, וליכא לאוקומה כר"מ דטעמי רק משום שמא יצטרכו להם.

ומישיירי אר"ח תני ר"ג השלחן והמנורה והמזבחות והפירות מעכבין את הקרבנות דברי ר"מ וחכ"א כו', וביאור הדברים דר"מ משוי למזבחות צורך קרבן כיון שמעכבין את הקרבנות, וכענין שנחלקו בפרוכת לעיל דמ"ד נוטלין שכן מתרומת הלשכה עבד לה כקרבן ומ"ד מבדק הבית עבד לה כבנין, ולפ"ז נחא דאתיא כר"מ דכל הני מעכבין את הקרבן וכצורך קרבן חשיבי ולכן באין מן הלשכה, ואפשר דלפ"ז צ"ל באין מתרומת הלשכה, או דכ"ז שיש צורך לתיקון המזבחות לא נקבעו השיירים חולין, אבל חזן לעזרות שאינם מעכבין את הקרבן באין מלשכת בדק הבית, ולא מיירי בצרכי העיר דתנן בהדיא דבאין משיירי הלשכה, ולפ"ז לרבנן ג"כ מביאין הכיור והכן משיירי הלשכה כיון שמעכבין את הקרבן (אלא שלא הוצרכו לכך ע"י יומא ל"ז א'), ועיקר הדבר דמועלין בהן פשוט אף אם באין מן החולין דנתקדשו ככלי שרת, אלא שהקושיא א"כ ימעלו בשיירי הלשכה.

ולפ"ז מיושב נמי הגרסא דרק הכיור והכן מעכבין וכמ"ש בגליון דכ"מ ביומא פ"ד ה"ה (ויעוי' ביומא שם דס"ד דהכיור מעכב משום דקדוש ידים ורגלים בעי כיור דוקא, וקיתון של זהב מהני רק לקדוש ידים ורגלים שנתחדש ביומא כ"פ, ודחי דמקומן מעכב, דהיינו דבעינן שיהא כיור בין האולם ולמזבח, כדאמרינן הכא השלחן והמנורה

מעכבין לר"מ, וה"נ הכיור לרבנן, אבל יכול לקדש מקיתון של זהב בבית הפרוה סמוך למקום טבילתו, תדע דלר"מ דתנן פשט קי"ר ודאי שלא קידש בין האולם ולמזבח, וצ"ע במים חיים להפר"ח שפי' דמקומן מעכב שצריך לקדש במקום זה ואפי' מהקיתון של זהב, ובשמעתין מוכח דהענין כמ"ש"כ, וכדמוכח מר"מ דפושט תחילה), ועדיין צ"ע בכ"ז שקשה לקבוע הדברים בכונת הירושלמי.

ולפי הברייתא דמייתנין כתובות ק"ו ב', כל הבנין מבדק הבית, וחזן לחומת העזרה משיירי הלשכה, ויש להסתפק אם עזרת הנשים ושאר בניי הר הבית כגון הסורג והמעלות והשערים מיקרו בכלל חומת העזרה, ורק צרכי העיר משיירי הלשכה, או דכל שחוץ לחומת העזרה המקודשת באין משיירי הלשכה, ונפ"מ אם מועלין בהם, דלפמ"ש"כ בביאור היר' מתפרש חזן לחומת העזרה כל שחוץ לעזרת ישראל, והדבר מפורש כן ברש"י שם שכ' כגון עזרת נשים והחיל כו', ולפמ"ש"פ הרמב"ם בפ"ו מה' מעילה הי"ג דאין מועלין בשיירי הלשכה נמצא דאין מועלין בכל הני.

מקומות שחופרין בהר הבית אם מועלין באבנים התלושין

ולכאורה הדבר נפ"מ למעשה במקומות שחופרין בהר הבית אם מועלין באבנים התלושין, שהרי להירושלמי מועלין בהם, אפי' נימא דחומת ירושלין חולין, מיהו למאי דאמרינן ע"ז נ"ב ב' דבאו פריצים וחללוה ותו לית בהם מעילה, ה"נ אין מועלין בהם, דכאבני המזבח דמו דאמרינן התם שזכו בהם יוונים, ולכן נאסרו בשיקוצם, וה"נ כל בניי הר הבית אין מועלין בהם משכבשום הגויים, ובמחובר אפשר דבלא"ה אין מועלין בהם, כ"כ הרמב"ן והריטב"א קדושין נ"ד א', ודעתם ז"ל דרק כשנוטל מהקדש בתלוש ומתברו מועל, דהבנין הוא המשך המעילה של התלוש, אבל בבנין של הקדש אפי' הקדישו

ב"ד אלא מעיקרא המצוה לכך ניתנה, כלשון הפסוק בנחמ' דשלישית השקל לקרבנות וכל עבודת בית אלקינו, ולפ"ז בשקלים יש קדושה מיוחדת שמתחלקת לכל צרכי המקדש, וכמו למ"ד דאבני ירושלים קדש דהיינו חומת העיר ומגדלותי', ואע"פ שניתנו ליהנות מהם, מ"מ כך ניתנה המצוה להוציא שקלים אלו לצרכי העיר, וה"נ בהני שניתנין מתרוה"ל כך ניתנה המצוה, וכ"ז שלא ניתנו השקלים לאומנין וכיו"ב הרי הם קדש במחלט, דמשלחן גבוה יחבי להו.

מיהו מצינו גם תנאי ב"ד בתרוה"ל כדתנין שקלים פ"ז שבעה דברים התקינו ב"ד, והתם מוציאין מתרוה"ל לצרכי הדיוט, ואמנם לאו קושיא היא דסו"ס לקרבנות ניתנו, דהיינו נסכים ומנחת כה"ג וקנין, וכל ענין קרבנות נכללים במצות שקלים, וכן שיאותו הכהנים במלח ועצים, כלשון הגמ' מנחות כ"ב א' כי זכי להו רחמנא לישראל כו', מיהו כל הני שהתנו ב"ד א"א לחשבם בעיקר מצות שקלים, וע"כ דתנאי ב"ד הוא, כההיא דאמרין בבדה"ב לב ב"ד מתנה, אלא דלא קשה למה התנו כן בתרוה"ל, כיון דסו"ס למזבח אזלי, ולפי הענין נוח להתקין שיבאו מן הקופות כשאר קרבנות.

אב"מ מ"מ מאחר שמצינו שהתנו ב"ד בתרוה"ל לצרכי הדיוט, תו לית לן למנקט בפשיטות דכל הני דאתו מתרוה"ל הם בעיקר מצות שקלים, ומ"מ י"ל דקים להו לחז"ל שאף זה בכונת התורה בעיקר ענין שקלים, ולכן כשמתנים להוציא לצרכים אלו הר"ז בכלל המצוה, ויתכן דכל הני שהתנו ב"ד כיון שיש בהם תיקון הקרבנות הר"ז בכלל המצוה ממש, ומסרן הכתוב לחכמים, דכשראו ב"ד שלא יקריבו עולה הנמצאת ונסכי גוי וגר הר"ז בכלל תיקוני המזבח כמו חומת ירושלים ומגדלותי', ויש לסייע הדברים ממ"ד דאבני ירושלים קדש, ולפ"ו נראה דס"ל שאין להוציא שקלים לחולין כלל, ומינה

האבנים תחלה אין מועלין, אבל בערכין כ' א' מבואר דהמקדיש בית מועלין בו ובהקדיש האבנים תחלה אמרו בסוגיא דמעילה כ' א' שמועלין, ועמ"פ הרמב"ם בפ"ה ממעילה ועמשה"ק עליו הלח"מ והמל"מ מההיא דערכין, ומ"מ צ"ע בדברי הרמב"ן והריטב"א שתמהו על רש"י בקדושין שם, ונקטו בפשיטות דלא שייך מעילה במחובר, ואין הדבר פשוט דלא כותי', ונראה דלשון הברייתא אבני ירושלים שנשרו משמע להו דבמחובר אין מועלין, מיהו י"ל דניתנו ליהנות מהם כל מה שמשמשין בחיבורן, אבל לא למימרא דאין מעילה בבית בעלמא של הקדש, והכא שאני שניתנו ליהנות בהן, ולפ"ז מותר ליהנות במחובר בחומת ירושלים, וזה באמת קשה ע"ד רש"י שכ' שגגות מעילה ע"ז, וזה היתר גמור.

כתובות ק"ו א' נוטלין שכרן מרומת הלשכה, במה שתיקנו ב"ד ליקח מתרוה"ל

ו. **כתובות ק"ו א'** נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, בתו' לק' ב' כתבו דכל הני מעיקרא נתנו ישראל ע"ד כן, ומש"ה לא הוזכר בזה לב ב"ד מתנה, ובשבועות י"א ב' כתבו גם בזה דלב ב"ד מתנה, וכונתם דב"ד הודיעו לכל ישראל שמצות שקלים כוללת גם ענינים אלו, וכיון דידעי מעיקרא הר"ז כנותנין ע"ד כן בהדיא, ולפ"ז אין חילוק בין לב ב"ד מתנה דשקלים ללב ב"ד מתנה דגבו והותירו, אלא דבשקלים כבר ידעו כל ישראל מה התנו ב"ד.

ויש לעי' למה קבעו ב"ד כל הוצאות אלו מתרוה"ל, הרי ראוי יותר שיקחו לצרכים אלו משיירי הלשכה, שהרי תרוה"ל נעשית ליחד שקלים אלו לקרבנות, ואם סגי לקרבנות בפחות יתרמו בקופות קטנות, ויהי' המותר לשיירי הלשכה ויקחו משם כל צרכי החולין, והי' נראה מזה דבכונת התורה שיתרמו ישראל שקליהם לכל צרכי המקדש, וא"צ לזה תנאי

דכל הני ג"כ מקדש יהבינן להו, והיינו דמצות שקלים ניתנה כן, והא דחשיבי דייני גזירות צרכי קרבנות ביאר מרן זללה"ה במנחות סכ"ח סק"ה דהיינו כדי שלא יביאו קרבנות מן הגזל, ואפשר גם דלא גריעי מחומת העיר, דכיון שמינוי זה יעמיד הארץ במשפט הר"ז מצרכי העיר, וכמו חומת העיר למ"ד ירושלים קדש, וגם במקדש צריכין לזה, ובשטמ"ק בשם הראב"ד כ' דחשיב צורך עבודה שעל כל עובדי עבירה גוזרין וקונסין בין במקדש בין בגבולין.

ד' ביאורים במה שנותנים מתרוה"ל לדברים אלו, ובביאור ענין לב ב"ד מתנה עליהם

יעו"י בספר מרן זללה"ה מנחות סכ"ח סק"א - ו', והרבה מן הדברים דלהלן ממשנ"ת שם, והנה ד' ביאורים נאמרו בהא דנותנין מתרוה"ל לגזרי גזירות ושאר ענינים, וכן משיירי הלשכה, ומהו ענין לב ב"ד מתנה, ותחלה יש לבאר דענין לב ב"ד מתנה היינו שכל ישראל נותנין סתמא ע"ד ב"ד, וכל מה שב"ד מתנין הו"ל כהתנו כל ישראל, אבל לא מצינו כח ב"ד טפי מתנאי מפורש שעושה כל יחיד בהקדשתו, ומ"ש תו' דבתרוה"ל לא הוצרכו להזכיר תנאי ב"ד, מפני שישראל נותנין ע"ד כן, ר"ל דכיון שיודעין מתחלה הלכות תרוה"ל ושייריה, הרי כבר נתברר להם מה התנו ב"ד, וכאלו התנו כן בפירוש, ולפ"ז צריך לבאר מהו התנאי שמועיל בפירוש לנהוג כן בשקלים ובקדשי בדה"ב שגבו באופן מיוחד, דבסתם בדה"ב אין תנאי ב"ד.

א. התנאי הוא שכל המעות שיצטרכו לענינים אלו יהיו מעיקרא חולין, ואגלאי מילתא למפרע שהיו חולין, וע"ז קשה דלמ"ד אין ברירה א"א להקדיש כן, ועוד דמשמע שמועלין בשקלים כולן עם הקדשתן, ולא משמע שהדבר ספק, [ואאמו"ר שליט"א בספר שבועות תירץ בזה שהתנו שאלו שימעלו יהיו קדש מעיקרא], ועוד דא"כ יש

שכל שקלם חולין ויש שכולו קודש, ואיך מזכים חלק לכל ישראל בשקלי הקדש, ואם נימא דבכל שקל קדוש רק לפי ערך שישאר לקרבנות והשאר חולין, א"כ בדין הוא שלא ימעלו בכל שקל אלא משהו כפי חלקו העתיד של בעל השקל הזה בקרבנות, שאם יצטרכו רק אחד ממאה מן השקלים לקרבנות לא נתקדש בו אלא שיעור זה, ובפשוטו משמע שמועלין בכולו, [מיהו משום מצות מחה"ש ל"ק, ד"ל דעיקר המצוה מדאורייתא שיתנו כולן בשוה השיעור הצריך לקרבנות, והנהגת מחה"ש מדרבנן, ועוד דכיון שנותנו ליד ב"ד ע"מ שישתמשו בו לקרבנות כפי הצריך, נמצא שהקציב סכום מחה"ש לקרבנות וסגי בזה לכופר נפש, וגם שאר הצרכים מועילין לכופר נפש, עי' מ"ש בשקלים ס סק בדברי הרמב"ן בזה].

ב. התנאי הוא שכל מה שניתותר מקרבנות הציבור יהא חולין לאחר שניתותר, דמעיקר מצות שקלים כיון שנעשית מצותן בקרבנות הציבור נפקי לחולין, אלא דבעלמא קדשי לדין מותר, וע"ז מהני תנאי שיצאו לחולין, וק"ק שהרי לוקחין מהן קודם שניתותרו, דמדאמרינן נוטלין שכון מתרוה"ל היינו באותה שנה שעדיין לא הקריבו כל הקרבנות, וצ"ל שהחלטת ב"ד שלא ישתמשו בהן משוי להו כמותר, כ"כ מרן זללה"ה שם סק"ה, ומ"מ הדבר ק"ק שהרי באמת יש בהם צורך לקיץ המזבח וא"א לחשבם כנעשית מצותן, אלא שצרכים אלו קודמין בחשיבותן, וא"כ לא חל ע"ז גדר נעשית מצותן, ולומר אדעתא דהכי לא אקדשה ג"כ א"א, דא"כ חזרנו לדין ברירה ותעורבות, וגם אפשר דלא אמרינן כן אלא במאורע שנתחדש, כגון חטאת שמתו בעלי, ועוד הק' מרן זללה"ה דהמלח והעצים שהכהנים נאותין בהם אינם מותר, (ולומר שנקנו מכסף המותר, שוב צריכין לדין ברירה).

וּנְרָאָה דיש לפרש כפי' ג' וד' יחד, דאופן התנאי ב"ד הוא שהקדש מקבל השקל בתחלה עם שעבוד לשלם ממנו חובות אלו, אלא שלא התקינו כן אלא מפני שג"ז מעיקר מצות שקלים, ובבדה"ב הר"ז תנאי גמור, ובשקלים יתכן שזה מעיקר המצוה, ואז השעבוד מדאורייתא, או מעניני המצוה ואז נקבע השעבוד ע"י תנאי ב"ד, ולפ"ז נחא דמועלין במקצתן בודאי, כיון שההקדש חל בודאי על הכל, וכ"ז שלא פרע שעבודו אין כאן חולין כלל, ושיירי הלשכה אפשר דנעשין חולין מיד, כיון שהם מיוחדין לחומת העיר, וא"צ שימסרם לבנאין, דע"י התרומה כמסר הקדש השאר לצרכי העיר, והר"ז כשילם שעבודו עכשיו, וכ"מ קדושין נ"ד א'.

וְלַמִּיד דירושלים קדש נראה דלא מפקינן לחולין מהשקלים אלא כפי צרכי השעבוד, דהקדש נשתעבד לבנות חומת ירושלים ומגדלותי, וליתן לבני העיר ליהנות מהם, אבל לא נשתעבד לזכותן לציבור שיהיו חולין, כיון שאין צורך העיר בכך, ובהני דנוטלין שכרן מתרוה"ל דע"כ שיהנו מהם לגמרי, הרי ג"ז מהשעבוד, ויותר מיושב אם נימא דכל הני שנוטלין מתרוה"ל הרי חיובן מעיקר מצות שקלים, ונמצא שלא הוציאו לחולין מהשקלים כלל, ומכאן זה ס"ל דאבני ירושלים קדש, שאין להוציא השקלים לחולין, אבל אם מצינו שמוציאין לחולין אפי' מתרוה"ל, אין לחדש דירושלים קדש, ומ"מ הכל ענין אחד דלא מפקינן לחולין אלא כפי צרכי השעבוד, ומה שאפשר להשאיר קדש אין להוציאו לחולין.

ק"ו ב' כ"ש מהו שיעשו מקדשי בדה"ב כו'

כתובות ק"ו ב' כ"ש מהו שיעשו מקדשי בדה"ב כו' א"ל אין נעשין אלא כו' מבואר דפשיטא ל' לר"ה דאפשר לעשותן מתרוה"ל דצורך קרבן גינהו, והגדון אם אפשר לכללן בצורך מזבח להביאן גם מבדה"ב,

ג. **דלא** נאמר תנאי ב"ד אלא בבדה"ב, אבל כל הני שנוטלין שכרן מתרוה"ל זהו ג"כ ממצות שקלים, שהמצוה כוללת כל צרכי הקרבנות ואביזרייהו, והכי משמע מזה שתיקנו שכרן מתרוה"ל ולא משיירי הלשכה, אבל הדבר ק"ק לומר כן בכל הני שנתנו ליחידים משל ציבור בשקלים פ"ז, וגם לפ"ז לב ב"ד מתנה שאמרו בבדה"ב יהא תלוי בברירה או תערוכת וחילול, ול"מ כן, ובתו' משמע דאף בתרוה"ל מכא תנאי הוא, אלא שכל ישראל ידעי כבר התנאי, מיהו מסתברא דכל הני שנותנין מתרוה"ל הבינו חז"ל שג"ז מרצון התורה במצות שקלים, שהמצוה כוללת כל צרכי הקרבנות, ואפשר שמסרן הכתוב לחכמים ומדאורייתא ע"ד ב"ד ניתנין, א"נ מסרן הכתוב לחכמים לקבוע שיתנו ע"ד כן, וכמשי"ת באות ד' ענין התנאי, ונפ"מ בין הטעמים אם ב"ד יכולין להחליט באמצע השנה ליתן מתרוה"ל לצורך מסוים, או שצריכין לקבוע כן קודם ששקלו, [אם לא נימא שהתנו גם באופן כללי לכל מה שירצו, ונימא שתנאי כזה מועיל בלא כח ברירה], דאם מסרן הכתוב לחכמים א"צ נתינת דעת של ב"ד כלל, ויותר נראה כפי' בתרא דאמנם כל מה שהתנו ב"ד הוא בכונת התורה במצוה, אבל אם לא התנו לא נכללו כולן בקדושת השקלים, ואפשר שיש חלק מהם שנכללו גם סתמא במצוה.

ואף אם נימא דהנוסף על שיעור הצריך לקרבנות עד מחה"ש הוא מדרבנן, ותיקנוהו מעיקרא אדעתא דהכי, מ"מ צ"ל שהכל הקדש מדמועלין בהם.

ד. **התנאי** הוא שהקדש משתעבד לשלם לכל אלו שהתנו עליהם, ולפ"ז כל השקלים קדושים במוחלט, וע"י נתינת הקדש תשלום חובו לבעלי חובו שנשתעבד להם פקעה קדושתן מכאן ולהבא, כענין שהקדש פורע חובו לאומנין.

וכ"מ במתני' דמייתי בסמוך דממותר התרומה עושין כ"ש לרי"ש ורחס"ה, ולכאו' נראה מזה דאין עושין צרכי מזבח מבדה"ב כלל, דכיון שנעשין מתרוה"ל ממילא הנדון רק בעת הצורך, ואז בכל ענין נעשין מבדה"ב, וכן בסברא דבתרוה"ל אפשר לכלול כל צרכי הקרבנות, אבל בבדה"ב בעינן דעת נותן, ועי' ירו' שקלים פ ה וברמב"ם, מיהו יש לדחות דלענין לכתחלה קבעי מיני' אם נעשין מבדה"ב.

ונראה דר"ה נמי ידע דבדק הבית עצמו קודם לכ"ש, דהא כתיב אך לא יעשה וגו', אלא לפי שנאמרו שני המקראות באותו ענין, דתרווייהו גבי יואש ויהודע כתיבי, סבר דקרא סידרא אשמועינן דבית תחלה, ורק ככלותם הביאו את שאר הכסף וגו', ורב אהדר לי' כאן שגבו והותירו כאן שגבו ולא הותירו, וביאור הדברים דעיקר תשובת רב דבגבו במיוחד מיירי ומשום לב ב"ד מתנה, אבל מקדשי בדה"ב אפי' א"צ עתה לבדה"ב, (או כשגבו ולא התנו), אין עושין מהם כ"ש, והא דכתיב אך לא יעשה גבי האי גבייה דיואש גופי', היינו לומר דעיקר הגבייה לבדה"ב ואם לא יותירו אין עושין מהן כלי שרת, וה"ק אע"פ שגבו והתנו מ"מ דוקא הותירו, ואין ב"ד רשאים להתנות שיקחו בזה אף כשלא הותירו, דכיון שגובין לצורך זה הר"ז מפורש שאין להם תנאי אחר, ולפ"ז משמעות הפסוקים כמו שהבין ר"ה ג"כ, אלא דר"ה לא חילק מפני שגבו והתנו, אלא דין כללי בקדשי בדה"ב דהותירו רשאים לעשות מהן כ"ש.

אם מותר ליקח כלי שרת מתרוה"ל קודם שניתותו

בפשוטו נראה דכיון שאין עושין כ"ש אלא מתרוה"ל, ע"כ דמצות שקלים גם לכ"ש ניתנה, ויש להתיר לקנותן אף קודם שניתותו, והכי משמע לישני' דרב ודתנא דבי רי"ש שלא הזכירו מותר בדבריהם, והא דתנן

דמותר תרומה לכ"ש, מתפרש אף כשא"צ כ"כ לאותן כלים, אלא שעושין מהמותר כלים מרובין שיהא בריח, אבל אם הוצרכו לכ"ש באמצע השנה שפיר לוקחין מתרוה"ל, דלא גריעי כ"ש ממלמדי הלכות שחיטה דתרויהו צריכי לקרבנות, אבל בתו' משמע דדוקא ממותר קאמר, ולפ"ד שאר הכסף מתפרש הנשאר מכסף הראשון, ומשה"ק בגמ' ואימא שירים גופייהו, ה"פ ואימא שיירי הלשכה שהם מצויין ודאי בכל שנה, ולא מיתלא תלוי אם ישאר מן הקופות, והא דקרי להו גופייהו פי' שיירים שמחמתן מיקרי כסף שיש לו שירים, מיהו פשטות הגמ' כפרש"י, וכ"נ שאין לחלק בקופות בין מותר לעיקרן, דקדושת הקופות מוחלטת לקרבנות, ורק בסדר ההנהגה אפשר שאין לקנות כ"ש קודם שניתותו, ויותר נראה כמש"כ דמתני' דמותר מיירי בעושה כ"ש להרווחה, והכא הנדון כשצריך לכ"ש.

שם תדבר"י כ"ש באין מתרוה"ל שנאמר כו' נראה דקשיא לי' הסתירה בפסוקים דבהאי ענינא גופי' כתיב במלכים דלא יעשה וגו', וע"כ דשאר הכסף פירושו כסף אחר שהי' במקדש, ולא הכסף הנשאר כדמשמע פשטי' דקרא, וכאילו נכתב דמהכסף שאספו עשו בדק לבית ומשאר כסף שהי' במקדש עשו כ"ש, והול"ל שהביאו לפנייהם מהכסף שהי' באוצר, וקרו לי' שאר הכסף לרמז דהיינו כסף שיש לו שירים, וגם מפני שכסף זה נאסף כמו אותו שנאסף לבדה"ב ולכן מיקרי שאר הכסף שנאסף, [והא דאמרין הכסף כסף ראשון צ"ב דהא שירים נמי שאר דכסף ראשון נינהו, ונראה דכיון דלשון שאר שבכאן מתפרש כסף שיש לו שירים, כמו כסף השאר, א"א לתפוס בלשון זה שני ענינים יחד, ולפרש שאר של כסף השאר, וכיון שהלשון כולל כל כסף הלשכה, והרי הנדון אם שיירי הלשכה או תרוה"ל לזה מהני לשון הכסף דהכונה לתרוה"ל, ועיקר הדברים כמש"כ דלשון שאר

הכסף מתפרש כסף אחר שבמקדש, ועליה כתיב הכסף].

שם מיתיבי, נראה דבביריתא זו מבואר דלא דריש האי תנא כדתדבר"י, ויש בזה סייעתא לרב דקרא מיירי בגבו והותירו, ואפשר דמש"ה מייתו לה הכא, ונקטו לה בלשון קושיא דיש חולק אדתדבר"י, דאם איתא דמפורש בפסוק שעשו כ"ש מתרוה"ל לא הי' התנא משמיט ד"ז, אבל ממתני' דקתני דיני מותר לא שמעינן איך מפרשינן האי קרא דשאר הכסף.

שם ולבונה, בבהגר"א מחק תיבה זו, וכבר נתקשה בזה בשטמ"ק בשם רש"י, (וע"ד פלפול י"ל דשלחן ומנורה באין מבדה"ב שהם מעיקר מלאכת המשכן, משא"כ מזבח הזהב שלא נכתב בפ' תרומה אלא בשלהי תצוה וזה נראה כמצוה בפ"ע, (כך שמעתי להעיר בזה), אבל הבזיכין עצמן [כגרסת ר"ש סיריליאן] ככ"ש דמו שמקטירין מהם ע"ג המזבח החיצון, אבל האמת דנקט מזבח הזהב משום מזבח העולה, ועי' זבחים כ"ז ב' דמזבח הזהב ככ"ש דמי, ועתוספתא מנחות פ"ט דמנורה באה ממותר נסכים).

אם נהגו בתרומת הקופות גם בבית ראשון

ז. **בשמעתי** מבואר שנהגו בתרומת הקופות מימות בית ראשון, ואמנם שלש תרומות נראה שהי' רק בבית שני שהיו מביאין שקליהם מהגולה, אבל בבית ראשון הביאו כולן בניסן ונעשו שירים, אבל ייחוד השקלים לקרבנות ע"י תרומה חזינן שנהגו כן בבית ראשון, וא"כ מסתברא דמימות מרע"ה נהגו כן, ויש ללמוד מזה דאע"פ שלא הוצרכו למחצה"ש לקרבנות, לא מיעטו משיעור זה מעולם, כדתנן בפ"ב ביקשו לשקול דינרין ולא קיבלו מהם, ואפשר שנהגו בתרומה כדי לזכות גם את אלו שלא באו שקליהם עדיין, כדתניא ק"ח א' תורמין על האבוד ועל הגבוי כו', וערמב"ן פ' כי תשא בזה, הובא לעיל ס סק,

ועוד שאם רוצין להשתמש במותר לחולין ראוי יותר להפרידן מתחלה, שלא יראה כמותר קרבנות, וגם פעמים שצריכין להם בתוך השנה, [וזה לא מהני לר"מ דתורמין משיירי הלשכה, ולר"י דירושלים קדש, מיהו אף לדידהו הרי חלוק דין תרוה"ל שהוא לצורך קרבנות, וחומת העיר לצרכי הדיוט דהא לכו"ע ניתנו ליהנות בהם].

שקלים פ"ג ה"ג של בית ר"ג היה נכנס כו'

שקלים פ"ג ה"ג של בית ר"ג הי' נכנס כו' בגמ' אמרינן נחת רוח הוא להם כו' ויש לעי' מהו הנ"ר הרי כל ישראל נעשו שותפין בכל השקלים, ונראה מזה דהי' להם זכות מקדיש בשקל שלהם, כענין אלו שהתנדבו עצים לק' פ"ד ה"א, ואמנם הוצרכו למסור לציבור גם הזכות מקדיש, מ"מ יש להם יותר זכות בזה ששקלם לקרבנות עבור כולם, ואפשר דהכא גרע מהנהו דעצים, דהתם הביאו נדבה, אבל כאן כל ישראל מזכים להם חלק בשיירי הלשכה, כנגד מה שהם מזכין להם בקופות, ומ"מ יש להם נ"ר בזה שהחלק שלהם בשקל קרב משלהם, (וגם שהם זיכו לכל ישראל בשלהם עי' פסחים פ"ט א' ומזכה את אחיו עמו ובמש"כ אאמור"ר שליט"א שם).

וענין התרומה כעין חילול שבכל שקל יש חלק לקרבנות וחלק המשועבד לשאר צרכי העיר, ועי' התרומה קובעין שעבוד הקרבנות בקופות ושעבוד צרכי העיר בשיירים, ואם יאבדו הקופות לא יחזור שעבוד הקרבנות לשירים לרבנן דאין תורמין משיירי הלשכה, ולר"מ נפ"מ לאחר שנתו, מיהו יתכן דשקלי הקופות נשארינן של בעליהן ורק כשלוקחין הבהמות מזכין לכל ישראל, ובזה עדיפא ענין נ"ר של בית ר"ג, ועי' הוריות ו' א' ובספר אאמור"ר שליט"א שם.

בירו' פ"ג ה"ב על הסדר

ח. **שקלים** פ"ג ה"ב מתני' וכתוב עליהם אלף בית גימל, רי"ש יוונית כתוב

עליהם כו' בכת"י הרמב"ם אלפא ביטא גמא, ויש להסתפק אם לרי"ש כתוב בכתב אשורית או דבכתב יוונית נמי קאמר, ובפשוטו משמע דרק בלשון נחלקו, וס"ל לרי"ש דכתבו בלשון הרגיל אצלם אע"פ שאינו לשון הקדש, ומבואר מזה שכתבו כל התיבה אלף בית, ולא כתבו א' ב' ג' נוטריקון, ואז אין חילוק בין הלשונות.

שם אין התורם נכנס כו' התורם נכנס יחידי, כדאמרינן בגמ' שהיו מדברין עמו משעה שהוא נכנס כו', ובתוספתא תניא דמפשפשינ אותו בכניסה וביציאה, וכ"ה בירו' הנדפס עם פי' ה"ר משולם, ועי"ש, ולכן הי' מקום לחשד, משא"כ בעלמא שהיו גוזרין לכה"פ שנים בדבר שבממון, ועי' תוספתא פ"ב הט"ו, ויש לעי' שהרי מצינו דשל בית ר"ג נכנס כשהתורם בפנים, וה"נ יכול אחר ליכנס עמו, ונראה דבזמן התרומה דקדקו שלא יכנס עמו אחר שלא תשלט עין הרע בלשכה, דכשמוציא קופות מלאות ועדיין נשאר הרבה יש התפעלות בעיני הרואה, כענין שאמרו אסור לאדם שיעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה, ועוד דכ"ז שאינו מדוד ומנוי שייכא בי' ברכה כדאמרינן ב"מ מ"ב א' בדבר הסמוי מן העין, וכבר כתב בפ"י ה"ר משולם שזהו שאמרו בירו' מפני הברכה, ול"ג וימלא פומי' מיא, דלית לן למעבד חוכא, אלא שזהו נתינת טעם למה מדברין עמו, ובתור הכי בעי מאי טעמא עבדינן הכי שנכנס לבדו ויחשד, ומשני מפני הברכה שתחול בלשכה, (ויתכן שהיתה

הברכה ניכרת לעין שלא חסרה הלשכה ע"י התרומה), וכל הני דמתני' אפשר לתקן בקל, ואין ליכנס שלא לצורך בדבר ששייך בו חשד.

שם גמ' קוץ לא יתרום, יעוי' ברמב"ם וראב"ד בזה, ובירו' הנדפס עם פי' ה"ר משולם הגרסא קמץ, וברור שכ"ה גרסה הרמב"ם ולכן פי' שהכונה לעני המקמץ.

שם איזהו מחזור שבכולם כו' לשון מחזור בירו' פירושו שהוא מדאורייתא, כמבואר בכמה מקומות, ויש להבין א"כ מה השאלה איזהו מחזור כו' פשיטא דמה שכתוב בתורה הוא וכדתנן במתני', ואפשר דקמ"ל שאין חיוב מדאורייתא אלא להיות נקי מישראל שלא יעשה דבר המביא לידי חשד, אבל למצא חן ושכל טוב אינו חיוב מדאורייתא, ואפשר שלא אמרו כן אלא בעושה בשל אחרים כהתורם וב"ג וב"ר, אבל העושה בשלו וחושדין אותו אין בזה חסרון נקי, אלא שאין זה חן ושכל טוב, ועי' תוספתא פ"ב דנחלקו אם בעינן טוב בעיני אדם, ומייתי קרא דלעשות הישר (דברים י"ג, ולא כמו שנדפס עי"ש), וכיון דישר בעיני ד', ה"ה טוב בעיני אדם, ואולי ע"ז שאל גמליאל זוגא, וצ"ע, וערמב"ן על הפסוק ועשית הישר והטוב.

שם ושקלו בין אצבעותיו, אפשר שהי' מוסתר שלא לעורר קנאה, דאל"כ הול"ל בידו, מיהו אפשר דלשון בין אצבעותיו משמע יותר מזומן לזרקו, מאילו הי' שונה בידו, וכ"כ אמרו"ר שליט"א, דהטעם שלא יתעכב בפנים.